

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	7Cdo/159/2023
Identifikačné číslo spisu:	4308206823
Dátum vydania rozhodnutia:	16.10.2025
Meno a priezvisko:	JUDr. Martina Valentová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2025:4308206823.2

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Martiny Valentovej a členov senátu JUDr. Petra Brňáka a JUDr. Andrey Dudášovej v spore žalobcu JUDr. C. Q., narodeného XX. W. XXXX, W., U. tr. XX, zastúpeného Havlát & Partners - advokátska kancelária, s. r. o., Bratislava, Rudnayovo nám. 4549/1, IČO: 55474853, proti žalovanému Ústavu pamäti národa, Bratislava, Miletičova 19, P. O. Box 29, IČO: 37977997, zastúpenému advokátom JUDr. Ing. Branislavom Pechom, PhD., Nitra, Piaristická 2, o ochranu osobnosti, vedenom na Okresnom súde Levice pod sp. zn. 6C/122/2008, o dovolaní žalobcu a žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 08. júna 2023 sp. zn. 9Co/95/2022, takto

rozhodol:

Dovolanie žalobcu z a m i e t a.

Dovolanie žalovaného z a m i e t a.

Žiadna zo strán nemá právo na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Levice (ďalej aj ako „súd prvej inštancie“ alebo „prvoinštančný súd“) dňa 18. februára 2010 rozsudkom č. k. 6C/122/2008-308 určil, že žalobca nebol spolupracovníkom bývalej Štátnej bezpečnosti ako agent a jeho evidencia vo vzťahoch bývalej Štátnej bezpečnosti ako agenta bola porušením jeho práva na ochranu osobnosti. Žalovaný 2 / (Ústav pamäti národa) je povinný sprístupňovať vzťahy bývalej Štátnej bezpečnosti registračné č. XXXXX archívne č. XXXXX výlučne s týmto rozsudkom, priznal žalobcovi právo uverejniť rozsudok v denníkoch uvedených vo výroku a vo zvyšku žalobu zamietol. Rozsudok nadobudol právoplatnosť dňa 10. 03. 2010 okrem časti výroku o zamietnutí žaloby vo zvyšku. Na strane žalovaného vystupovali Slovenská republika Ústav pamäti národa (žalovaná 1/) a Ústav pamäti národa (žalovaný 2/).

2. Krajský súd v Nitre (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie žalobcu rozsudkom č. k. 9Co/108/2010-382 z 11. novembra 2010 rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej zamietajúcej časti vo vzťahu k pôvodne žalovanej 1/ potvrdil, v napadnutej zamietajúcej časti a vyhovujúcej časti týkajúcej sa priznania

práva žalobcovi uverejniť právoplatný rozsudok vo vzťahu k žalovanému v 2/ (Ústav pamäti národa) zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Odvolací súd v odôvodnení vyslovil záver, že bolo preukázané, že k zásahu do osobnostných práv žalobcu došlo činnosťou žalovaného 2/, že konanie žalovaného 2/ prekročilo zákonnej licencie zákona z hľadiska účelu a obsahu zák. č. 533/2002 Z. z. a zasiahlo do chránených osobnostných práv žalobcu.

3. Súd prvej inštancie v poradí druhým rozsudkom zo 14. februára 2017, č. k. 6C/122/2008-1872, uložil žalovanému povinnosť zaplatiť žalobcovi sumu 150.000 eur (výrok I.), vo zvyšku žalobu zamietol (výrok II.) a priznal žalobcovi nárok na náhradu trov konania vo výške 100% (výrok III.).

3.1. Vychádzajúc z ustanovení § 391 ods. 2 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Civilný sporový poriadok“ alebo „CSP“), § 2 ods. 3 a 4 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediach a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 385/2000 Z. z.“), čl. 19 ods. 1, 3 zákona č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), § 11, 13 ods. 1, 2, 3 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky zákonník“ alebo „OZ“) a na základe vykonaného dokazovania mal za to, že žalobca v spore preukázal, že neoprávnený zásah zasiahol vážne žalobcovu občiansku česť a to tak, že sa zo dňa na deň šokujúco a nepredvídateľne zmenil jeho život. Tento zásah bol mimoriadne intenzívny a v podstate nereparovateľný preto, že zasiahol žalobcovu ľudskú dôstojnosť. Ustálil, že akýkoľvek zásah, či zníženie ľudskej dôstojnosti je nutné vnímať ako zásah veľmi závažný, a teda ťažko reparovateľný, pretože ľudská dôstojnosť je horizontálne neporovnateľnou s ostatnými ústavnými hodnotami, či spoločenskými normami. Žalobca bol zásadným spôsobom vylúčený zo spoločnosti a bola znížená jeho vážnosť v spoločnosti a negatívne vnímanie žalobcu zo strany širokej verejnosti, sa prejavilo aj voči osobám, ktoré ho odporúčili ako advokáta, ktorí boli tiež negatívne vnímaní. Žalobca tlak nepravdivých informácií evidovaných a uverejnených o ňom, ktoré spočívali v jeho údajnej spolupráci so zločineckou organizáciou, masívne porušujúcou základné práva a slobody občanov v oblasti neslobody, pociťoval ako krajne dehonestujúci. Bol terčom posmeškov a urážok, napr. na stretnutí spolužiakov gymnázia, na spoločenských udalostiach, ale aj v bežnom živote. Neoprávnený zásah sa mimoriadne dotkol žalobcu i v oblasti jeho rodinného života, najmä tým, že nepravdivá informácia o žalobcovi negatívne zasiahla vzťah otca s dcérou, v dôsledku čoho dochádzalo medzi nimi ku konfliktom, pričom vzhľadom na povest' žalobcu sa dcéra rozhodla študovať v zahraničí a odísť od otca. Ich vzťah sa zmenil a dokonca aj samotná dcéra sa kvôli otcovi stretávala voči sebe s urážkami, odcudzovaním zo strany spolužiakov na cirkevnom gymnázium, ale aj zo strany pedagógov. V tejto súvislosti tiež zdôraznil, že viazaný právnym názorom odvolacieho súdu uvedeným v rozsudku zo dňa 11. novembra 2010 dokazovanie ohľadom pasívnej vecnej legitímácie žalovaného nevykonával, nakoľko v danom spore je pasívne legitimovaný subjekt, ktorý je pôvodcom zásahu do osobnostných práv žalobcu, teda žalovaný.

3.2. Súd prvej inštancie v odôvodnení rozhodnutia v podstatnom konštatoval, že v konaní bolo nesporne preukázané, že pod vplyvom prežitého nadmerného stresu žalobca ochorel v roku 2008 na poruchu metabolizmu cukrov a tukov a následne s prechodom do diabetes mellitus 2 typ, pre ktorý je aj v súčasnosti liečený. Čo sa týka pracovnej oblasti, tu žalobca ktorého povolanie advokáta je slobodným povolaním, bol tento zásah zvlášť závažným. Žalobca preukázal, že v dôsledku neoprávneného zásahu došlo k rapídne zníženiu jeho klientely o čom svedčí evidencia prevzatých klientov. Došlo k poklesu príjmov žalobcu z výkonu povolania. Čo sa týka straty kľúčových klientov, súd mal za preukázanú stratu klienta Poist'ovne Z. L., a.s. a Mesta W.. Čo sa týka spoločnosti K. K., s.r.o., dňa 28. augusta 2007 bolo ukončené právne zastupovanie uvedenej spoločnosti žalobcom. Žalobca tak prišiel o klienta, ktorý mu vyplácal paušálnu mesačnú odmenu. V konaní však nebolo sporné, že žalobca naďalej zastupoval uvedenú spoločnosť v drobných veciach a v jednej veci k ukončeniu spolupráce nedošlo. Prvoinštančný súd mal za preukázané, že žalobca v dôsledku neoprávneného zásahu nezískal ani len potenciálnych klientov. Z výpovedí svedkov taktiež vyplynulo, že kolegovia advokáti, notári a sudcovia sa vyjadrovali o žalobcovi negatívne. Žalobca preukázal, že skutočnosť, že bol evidovaný ako agent vo zväzku Štátnej bezpečnosti (ďalej aj ako „ŠtB“), ktorá bola nepravdivá, mu zabránila pracovať v orgánoch Slovenskej advokátskej komory. Žalobca bol činný aj v charitatívnej oblasti v organizácii N. Z. K.. Bolo preukázané, že nepravdivá informácia mu zabránila v postupe v rámci hierarchie tejto organizácie, a to konkrétne pôsobiť v medzinárodných orgánoch. Súd prvej inštancie však mal tiež za preukázané, že žalobca sa v

uvedenej charitatívnej organizácii mohol angažovať na regionálnej úrovni kde v období pre obdobie roku 2011/2012 zastával funkciu district guvernéra. Žalobca preukázal, že jeho evidencia ako agenta ŠtB mu znemožnila sa politicky angažovať a pracovať v orgánoch SDKÚ.

3.3. Vo vzťahu k priznanej výške nemajetkovej ujmy poukázal, že vychádzal z kritérií stanovených v § 13 ods. 3 OZ. V danom prípade ide o zvlášť citelný zásah do osobnostných práv žalobcu, náhradou za zničený život, za úplné znemožnenie žalobcu vo všetkých sférach života, dospel k záveru, že žaloba je v časti nároku žalobcu na náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 150.000 eur dôvodná vychádzajúc zo zásady primeranosti zadost'učinenia z hľadiska jeho účelu. Súd pri určení výšky zadost'učinenia vychádzal z princípu zákonnosti a teda zákonných podmienok stanovených v Občianskom zákonníku. Súd pri určení výšky náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch zohľadnil to, že zásah do práva na česť a dôstojnosť žalobcu mal výnimočne závažné dôsledky a v značnej miere bola znížená dôstojnosť a vážnosť žalobcu v spoločnosti. Súd výšku priznanej náhrady nemajetkovej ujmy považuje za primeranú aj vzhľadom na dĺžku protiprávneho stavu, kedy žalobca bol neoprávnene evidovaný ako agent ŠtB od 12. marca 1984 do 21. augusta 1986 a žalovaný dňa 16. novembra 2004 zverejnil registračné protokoly vedené Krajskou správou ZNB - správa ŠtB Košice, ktoré obsahovali záznam o evidencii vzťahu reg. č. XXXXX krycie meno „Q.“ vedeného na žalobcu a až dňa 12. novembra 2010 boli na webovej stránke žalovaného znečítateľnené. Žalobca žiadal náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 350.000 eur, súd však prihliadol na individualizáciu prípadu a požadovanú sumu v prevyšujúcej časti považoval za neprimeranú vzhľadom na právnu úvahu o tom, že v súčasnosti sú dôsledky zásahu v živote žalobcu zmiernené a z tohto dôvodu súd vo zvyšku žalobu zamietol.

3.4. V nadväznosti na vznesenú námietku premlčania uviedol, že nárok žalobcu za premlčaný nepovažuje a to s poukazom na vyjadrenie žalovaného na pojednávaní dňa 11. novembra 2010, že v čase rozhodovania odvolacieho súdu o žalobe nepravdivú informáciu o žalobcovi žalovaný sprístupňoval verejnosti na svojej internetovej stránke a táto sa naďalej šírila tretím osobám. Ako vyplynulo z potvrdenia zo dňa 14. júla 2014, žalovaný dňa 12. novembra 2010 na svojej webovej stránke znečítateľnil údaje o osobe žalobcu. Až od tohto momentu začala plynúť premlčacia lehota. Žalobca podal žalobu na prvoinštančný súd 09. júna 2008 a až do 14. júla 2014 trval neoprávnený zásah do jeho osobnostných práv žalovaným.

3.5. O trovách konania súd prvej inštancie rozhodol podľa § 262 ods. 1 CSP v spojení s § 255 ods. 1 CSP tak, že priznal žalobcovi náhradu trov konania v plnej výške, nakoľko v spore o ochrane osobnosti, kde výška nároku závisí od voľnej úvahy súdu, môže súd priznať plnú náhradu trov konania aj keď nepriznal nárok v požadovanej výške.

4. Odvolací súd rozsudkom zo 14. júna 2018, č. k. 9Co/362/2017-2409 odvolacie konanie o odvolaní žalobcu zastavil (prvá výroková veta), rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutom vyhovujúcom výroku zmenil tak, že žalobu zamietal (druhá výroková veta), o trovách konania rozhodol tak, že žiadna zo strán nemá nárok na náhradu trov konania (tretia výroková veta).

4.1. Odvolací súd za rozhodujúce považoval posúdenie otázky pasívnej vecnej legitimácie žalovaného v konaní. Žalobca v pôvodnej žalobe označil za žalovaného Slovenská republika Ústav pamäti národa, v podaní zo dňa 18. 03. 2009 navrhol, aby súd pripustil pristúpenie ďalšieho účastníka do konania na strane žalovaného: Ústav pamäti národa, pričom súd prvej inštancie uznesením z 25. 08. 2009 sp. zn. 6C/122/2008 pripustil, aby do konania ako žalovaný 2/ vstúpil Ústav pamäti národa. V dôsledku rozhodnutia odvolacieho súdu z 11. 11. 2010 sp. zn. 9Co/108/2010 potvrdením napadnutého zamietajúceho výroku vo vzťahu k žalovanému 1/ v ďalšom konaní vystupoval ako žalovaný už len Ústav pamäti národa. Odvolací súd poukázal na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) sp. zn. II. ÚS 285/2017 z 12. 10. 2017.

5. Na dovolania žalobcu a žalovaného Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) uznesením z 30. júna 2022 sp. zn. 7Cdo/295/2018 rozhodol tak, že rozsudok odvolacieho súdu zo 14. júna 2018 zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie. Dovolací súd v tomto rozhodnutí uviedol, že nie je akceptovateľný postup odvolacieho súdu, ktorý si osvojil jednu časť právneho názoru ústavného súdu a druhú časť tohto právneho záveru neakceptoval a neriadil sa ňou. Uvedený postup, keď sa žalobca pôvodne domáhal ochrany svojich práv, tak proti Slovenskej republike zastúpenej Ústavom pamäti národa, a zároveň proti Ústavu pamäti národa, následne bola jeho

žaloba v časti zamietnutá pre nedostatok pasívnej vecnej legitímácie SR zastúpenej Ústavom pamäti národa a pôvodne bol prijatý záver o pasívnej vecnej legitímácii žalovaného v spore a v nasledujúcom rozhodnutí odvolací súd zamietol žalobu z dôvodu nedostatku pasívnej vecnej legitímácie žalovaného, poukazujúc na nález ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 285/2017 bez toho, aby riadne označil pasívne vecne legitímovaný subjekt, je odmietnutím spravodlivosti (*denegatio iustitiae*). Svojím rozhodnutím odvolací súd tak dostal žalobcu do neriešiteľnej situácie, keďže o. i. nie je z jeho rozhodnutia možné ani zistiť, kto je pasívne vecne legitímovaným v spore.

6. Následne odvolací súd napadnutým rozsudkom z 08. júna 2023, č. k. 9Co/95/2022-2889, odvolacie konanie o odvolaní žalobcu zastavil (prvá veta výroku), uvedený rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutom vyhovujúcom výroku I. titulom nemajetkovej ujmy čo do sumy 25.000 eur potvrdil ako vecne správny v zmysle § 387 ods. 1 CSP a vo zvyšnom vyhovujúcom výroku v zmysle § 388 CSP zmenil tak, že žalobu zamieta (druhá veta výroku). O trovách konania rozhodol tak, že žiadna zo strán nemá nárok na náhradu trov konania ohľadom určovacieho výroku a výrokov o uložení povinnosti žalovanému (tretia veta výroku). Zároveň žalobcovi priznal voči žalovanému nárok na náhradu trov konania ohľadom nároku na nemajetkovú ujmu v plnom rozsahu s tým, že výška týchto trov vyčíslila zo súdom priznanej sumy (štvrtá veta výroku).

6.1. V odôvodnení rozhodnutia poukázal na to, že napriek rozhodovacej činnosti v obdobných veciach, vychádzajúc zo zrušujúceho rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 7Cdo/295/2018, z ktorého závery si každá zo strán v tejto veci vykladala inak a skôr vydané rozhodnutie odvolacieho súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 9Co/108/2010, kde bolo konštatované, že i keď právoplatnými výrokmi bolo určené, že žalobca nebol spolupracovníkom bývalej Štb a jeho evidencia bola porušením jeho práva na ochranu osobnosti, žalobcovi v zmysle § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka prináleží aj nemajetková ujma, pričom morálna satisfakcia nie je postačujúca, uviedol, že sa priklonil k záveru, že ak už odvolací súd v tejto veci raz právoplatne rozhodol, že pasívne vecne legitímovaným v danej veci je žalovaný - Ústav pamäti národa (vychádzajúc z v tom čase ustálenej judikatúry najvyššieho súdu), nemôže mať na tento jeho záver v danej veci vplyv zmena rozhodovacej činnosti súdov ohľadom otázky pasívnej vecnej legitímácie žalovaného, a to aj za situácie, že odvolací súd v súčasnom zložení sa so zmenou rozhodovacej činnosti najvyššieho súdu stotožňuje. Odvolací súd preto dospel k záveru, že pre naplnenie záverov vyplývajúcich zo zrušujúceho uznesenia najvyššieho súdu nepostačuje, ak by v danej veci opätovne žalobu pre nedostatok pasívnej vecnej legitímácie zamietol a len v dôvodoch by uviedol, že za pasívne vecne legitímovaného považuje Slovenskú republiku - Ministerstvo vnútra SR. V opačnom prípade by sa postupom súdov žalobca dostal do situácie, kedy bola jeho žaloba voči subjektu - Slovenskej republike zastúpenej Ústavom pamäti národa právoplatne zamietnutá a za pasívne vecne legitímovaný subjekt považovaný žalovaný Ústav pamäti národa, a následne by voči takto pasívne vecne legitímovanému subjektu bola žaloba už len ohľadom výšky nemajetkovej ujmy zamietnutá, čím by došlo zo strany súdov k odňatiu spravodlivosti žalobcu. Preto považoval v danej veci za pasívne vecne legitímovaného žalovaného - Ústav pamäti národa, o ktorého pasívnej vecnej legitímácii už bolo súdmi v tejto veci právoplatne rozhodnuté.

6.2. V rámci posúdenia námietky premlčania vznesenej žalovaným týkajúcej sa začiatku plynutia premlčacej doby uplatneného práva na náhradu nemajetkovej ujmy, poukazujúc na rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 5MCdo/7/2010, 5MCdo/18/2010 a 5Cdo/152/2022 konštatoval, že premlčacia doba, vzťahujúca sa na peňažnú náhradu nemajetkovej ujmy má povahu objektívnej premlčacej doby, teda jej počiatok je daný objektívne, nezávisle od subjektívnych okolností na strane žalobcu, a teda začína plynúť odo dňa, keď sa mohlo vykonať po prvý raz. Keďže k neoprávnenému zásahu objektívne spôsobilému porušiť práva žalobcu v danej veci došlo zverejnením registračných protokolov žalovaného dňa 16. 11. 2004, nasledujúcim dňom mohol žalobca toto svoje právo uplatniť po prvý raz. Žaloba v danej veci bola podaná dňa 09. 06. 2008, teda bola podaná po uplynutí premlčacej doby, ktorá je trojročná. Keďže žalobca uvádzal k námietke premlčania tiež to, že ju považuje za uplatnenú v rozpore s dobrými mravmi, keďže nepravdivá informácia o žalobcovi bola evidovaná tajne, takže sa nemohol dozvedieť o neoprávnenom zásahu do svojho práva na ochranu osobnosti, odvolací súd sa zaoberal aj touto jeho námietkou.

6.3. Odvolací súd v tejto súvislosti, posudzujúc rozpor vznesenej námietky premlčania s dobrými mravmi a poukazujúc na judikatúru najvyššieho súdu (najmä sp. zn. 3Cdo/441/2013, 1Cdo/203/2018) i

ústavného súdu (najmä sp. zn. I. ÚS 33/2012, II.ÚS 176/2011), v rámci zohľadnenia individuálnych okolností daného prípadu zdôraznil, že vzhľadom k tomu, že žalobca nemal dôvod si nesprávnosť evidencie vo vzťahu k jeho osobe hneď po zverejnení registračných protokolov overovať, preto ak nepodal žalobu v trojročnej lehote, v tomto jeho konaní nemožno vidieť, že by nepostupoval s dostatočnou mierou starostlivosti a opatrnosti. Žalobca podal žalobu do roka po tom, ako bola táto informácia zverejnená na Markíze a ako sa o jeho nedôvodnej evidencii v registračných protokoloch dozvedel. Na druhej strane, konaním žalovaného, ako právnickej osoby zriadenej štátom, došlo vo vzťahu k žalobcovi ku konaniu, ktorým došlo k porušeniu jeho práva na ochranu osobnosti, pričom v danom prípade ide o zvlášť citelný zásah do osobnostných práv žalobcu. O tomto konaní žalovaného sa pritom žalobca dozvedel až s určitým časovým odstupom. Žalobca teda márne uplynutie premĺčacej doby nezavinil, pričom odvolací súd dospel k záveru, že prihliadnutie na vznesenú námietku žalovaného ohľadom nároku uplatneného v pôvodnej žalobe by v danej veci bolo, vzhľadom k okolnostiam daného prípadu, neprimerane tvrdým postihom v porovnaní s rozsahom a charakterom ním uplatňovaného práva a s dôvodmi, pre ktoré si svoje právo neuplatnil včas. Toto však už neplatí ohľadne zvýšenej sumy nemajetkovej ujmy na sumu 350.000 eur, na ktorú rozšíril žalobu podaním z 02. mája 2011, pretože takejto sumy sa žalobca mohol domáhať už aj v pôvodnej žalobe, preto neprihliadnutie námietky premĺčania aj voči tejto rozšírenej sume odvolací súd nepovažoval za spravodlivé a námietku v tejto časti nepovažoval za vznesenú v rozpore s dobrými mravmi, čo však nemá vplyv na rozhodnutie súdu, keďže odvolací súd dospel k záveru, že žalobcovi prináleží nemajetková ujma v nižšej sume, ako bola uplatnená pôvodnou žalobou.

6.4. Vo vzťahu k žalobcom uplatnenému nároku na náhradu nemajetkovej ujmy z dôvodu následkov neoprávneného zásahu vo všetkých oblastiach života bližšie špecifikovaných v napadnutom rozhodnutí, odvolací súd tiež poukázal, odkazujúc i na obdobné konanie vedené na súde prvej inštancie pod sp. zn. 6C/239/2009 a judikát najvyššieho súdu R 1/2015, že ten istý skutkový dej môže v niektorom prípade zakladať zároveň tak nárok na náhradu za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia, ako aj nárok na náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej fyzickej osobe na jej osobnostných právach. Tieto nároky treba dôsledne rozlišovať a pri ich posudzovaní mať na zreteli nielen odlišnosť vzťahov, z ktorých sú vyvodzované, ale tiež právnej úpravy, ktorá sa na ne vzťahuje. Vychádzajúc z rozhodovacej činnosti Európskeho súdu pre ľudské práva (napr. Tolstoy Miloslavsky v. Spojené kráľovstvo, Flux v. Moldavsko, Steel a Morris v. Spojené kráľovstvo, Público - Comunicação Social, S. A. v. Portugalsko) a najvyššieho súdu (sp. zn. 3Cdo/18/2016, 7Cdo/215/2020, 5Cdo/42/2009, 2Cdo/269/2009), za súčasného porovnávania svojej rozhodovacej činnosti ohľadom nemajetkovej ujmy v obchodných právnych veciach, odvolací súd považoval za preukázané, že k neoprávnenému zásahu do osobnostných práv žalobcu neoprávnenou evidenciou žalobcu v materiáloch ŠtB došlo v takom rozsahu, že samotné určujúce výroky ohľadne tejto neoprávnenej evidencie nie sú dostačujúce a nárok žalobcu na priznanie nemajetkovej ujmy bol dôvodný, avšak k zásahu do práva na ochranu osobnosti žalobcu nedošlo vo všetkých ním uvádzaných oblastiach v takom rozsahu, ktorý by odôvodňoval priznanie nemajetkovej ujmy, nie v takom rozsahu, ako uvádzal v žalobe alebo trval len po určitý čas, čo odvolací súd zohľadňoval pri určení výšky nemajetkovej ujmy. Odvolací súd mal za to, že šírením nepravdivých informácií o žalobcovi sa zasiahlo do práva na ochranu jeho osobnosti, pričom najviac sa to prejavilo v spoločenskej oblasti, ale tiež aj pracovnej a zdravotnej, avšak v menšom rozsahu aj v rodinnej, avšak len určitú dobu. Odvolací súd tiež zohľadnil, že v pracovnej oblasti si žalobca uplatnil aj náhradu škody, ktorú odvodzoval vo veľkej miere z tých istých skutkových tvrdení, ako nárok na náhradu nemajetkovej ujmy v tejto oblasti.

6.5. Záverom v podstatnom konštatoval, že z individuálnych okolností tohto prípadu, za ktorých k porušeniu práv došlo, intenzite zásahu, jeho trvania a dopadu a dôsledkov na osobu žalobcu, dospel k záveru, že za primerané v danej veci je odškodnenie žalobcu titulom nemajetkovej ujmy v rozsahu 25.000 eur, keď mal za to, že aj každá iná fyzická osoba by takýto zásah do svojho života považovala za značnú ujmu. Pri určení samotnej výšky nemajetkovej ujmy odvolaciemu súdu nebolo známe rozhodnutie iného súdu v obdobnej veci, preto pri výške zohľadňoval rozhodovaciu činnosť ostatných súdov, ale najmä jej výšku porovnával so svojimi rozhodnutiami. Najčastejšie odvolací súd rozhoduje o nemajetkovej ujme v súvislosti s dopravnými nehodami, pri ktorých dochádza k usmrteniu blízkej osoby, pričom práve ochrana života a zdravia by mala byť absolútna, a to i s ohľadom na výšku nemajetkovej ujmy priznávanú súdmi pri mediálnych deliktoch alebo v obdobných veciach ako je táto, keďže z

hierarchie osobnostných práv je nesporne na prvom mieste právo na život a zdravie. Rovnako nie je potrebné osobitne zdôrazňovať fakt, že stratu najbližšieho rodinného príslušníka pri bezproblémovo fungujúcich pevných rodinných vzťahoch nie je spôsobilá kompenzovať žiadna náhrada, či už vo forme nemateriálneho plnenia alebo finančnej náhrady nemajetkovej ujmy. Preto akákoľvek peňažná kvantifikácia duševných útrap je spojená s problémom, že pri nej nie je možné vychádzať z objektívne merateľných výsledkov. Potom ako vodiaci parameter proporcionálne spravodlivého zadost'učinenia z hľadiska atribútu primeranosti a docielenia vzťahu priamej úmernosti medzi závažnosťou ujmy a výškou priznanej náhrady je práve uplatnená zásada rozhodovania v porovnateľných veciach, ktorú odvolací súd aplikoval aj v tomto prípade. K zásahu do práva na ochranu osobnosti došlo u žalobcu v čase, keď zverejnenie takejto informácie v médiách, označenie fyzickej osoby za spolupracovníka ŠtB, bolo vnímané veľmi negatívne. Bolo tomu tak preto, že išlo o obdobie, keď sa štát v snahe učiniť zadost' všetkým, ktorí boli poškodení štátom, čo porušoval ľudské práva a vlastné zákony, sprístupnil informácie o utajenej činnosti represívnych orgánov v dobe neslobody 1939 - 1989, tak, aby sa takéto konanie neopakovalo, keď mal za to, že žiadne protiprávne konanie štátu proti občanom nemôže byť chránené tajomstvom, ani nemôže byť zabudnuté. Samotné zverejnenie tejto informácie o žalobcovi žalovaným nemalo na ochranu osobnosti žalobcu rozhodujúci vplyv, pretože k rozšíreniu tejto informácie o ňom došlo až po zverejnení tejto informácie v médiách. Keďže žalovaným je Ústav pamäti národa, táto skutočnosť mala potom tiež vplyv na samotnú výšku priznanej nemajetkovej ujmy voči žalovanému.

6.6. O trovách konania prvoinštančného, ako aj odvolacieho konania odvolací súd rozhodol podľa § 396 ods. 1, 2, § 255 ods. 1 a § 256 ods. 1 CSP, pričom vychádzal z predmetu konania, ako aj úspechu či neúspechu strán sporu, prípadne ich zavinení na zastavení konania, ohľadne jednotlivých požadovaných výrokov. Poukázal, že predmetom konania bolo jednak určenie, že žalobca nebol spolupracovníkom bývalej Štátnej bezpečnosti ako agent a evidencia žalobcu vo vzťahoch bývalej Štátnej bezpečnosti ako agenta bola porušením jeho práva na ochranu osobnosti. V tejto časti bol žalobca v plnom rozsahu úspešný. Predmetom konania bolo tiež určenie, že žalovaný je povinný sprístupňovať predmetný zväzok bývalej Štátnej bezpečnosti výlučne spolu s týmto rozsudkom, pričom aj v tejto časti bol žalobca úspešný. Ohľadom výroku o uloženie povinnosti žalovanému zdržať sa poskytovania, sprístupňovania alebo zverejňovania informácií o tom, že žalobca bol spolupracovníkom bývalej Štátnej bezpečnosti ako agent, bola žaloba zamietnutá, avšak žalobca odvolanie voči tomuto zamietajúcemu výroku nepodal, preto zamietajúci výrok ohľadom tohto výroku zostal právoplatný, a teda žalobca v ňom nemal úspech. Vo vzťahu k výroku o práve žalobcu uverejniť rozsudok na náklady žalovaného v denníkoch SME, PRAVDA, PLUS 1 DEŇ a v televízii MARKÍZA v rozsahu výroku, v ktorom sa určuje, že žalobca nebol spolupracovníkom bývalej Štátnej bezpečnosti ako agent a evidencia žalobcu vo vzťahoch bývalej Štátnej bezpečnosti ako agenta bola porušením jeho práva na ochranu osobnosti, bolo v dôsledku späťvzťahu žaloby v tejto časti konanie zastavené bez uvedenia dôvodu, preto podľa § 256 ods. 1 CSP platí, že keďže žalobca zaviniť zastavenie konania v tejto časti, mal by znášať trovy konania v tejto časti. Ohľadom týchto výrokov je pre posúdenie nároku na náhradu trov konania rozhodujúci úspech strán v spore a zavinenie zastavenia konania. Mal za to, že žalobca bol úspešný v dvoch výrokoch zo štyroch (2/4), v jednom výroku zaviniť zastavenie konania, teda ide o úspech žalovaného (1/4) a žalovaný mal úspech ohľadom jedného výroku zo štyroch (1/4), teda žalobca a žalovaný mali v konaní rovnaký úspech v jednej polovici. V súvislosti s priznaním nemajetkovej ujmy bol žalobca v konaní čiastočne úspešný, pričom ohľadom tohto nároku platí, že ak mu bol priznaný aspoň sčasti, bol úspešný a výška priznanej nemajetkovej ujmy závisí od úvahy súdu

7. Proti druhej vete výroku rozsudku odvolacieho súdu v zmeňujúcej časti podal žalobca (ďalej aj „dovolaťel' 1/'') dovolanie, ktorého prípustnosť odvodzoval z § 420 písm. f) CSP a z § 421 ods. 1 písm. a), b) CSP, žiadajúc, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu v napadnutej časti zmenil a aby rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil aj v časti, v ktorej priznal žalobcovi náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 125.000 eur, alternatívne, aby rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

7.1. Žalobca vo vzťahu k namietaným dovolacím dôvodom úvodom poukázal, že vzhľadom na niektoré vady konania, prostredníctvom ktorých predmetné dovolanie odôvodňuje sa prelínajú, možno jeho dovoláciu argumentáciu podradiť tak pod ust. § 420 písm. f) CSP, ako aj § 421 ods. 1 písm. a), b) CSP.

Preto pod uvedenými dôvodmi namietal riešenie otázky premlčania a posúdenia výšky náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch. Vo vzťahu k vznesenej námietke premlčania žalovaným, poukazujúc na judikát najvyššieho súdu R 38/1975, uviedol, že právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch sa nemohlo premlčať, pretože protiprávne konanie žalovaného malo charakter pokračovacieho, resp. trvajúceho deliktu. Mal za to, že zverejnením na internete žalovaný navodil protiprávny stav, nesporne porušil právo žalobcu na ochranu osobnosti a tento stav udržiaval, v porušovaní práva žalobcu pokračoval, čo sa týka zverejnenia, až do 12. novembra 2010. V tejto súvislosti tiež poukázal na to, že žalobca si náhradu ujmy môže uplatniť až potom, ako samotná ujma vznikne a ako sa o nej dozvie, nie predtým. Ak si žalobca uplatnil nárok na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch do troch rokov od okamihu, kedy ujma vznikla, zmysel a účel právneho inštitútu premlčania tomu žiadnym spôsobom nebráni. Práve naopak, právny názor odvolacieho súdu je v rozpore so zmyslom a účelom náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch v zmysle § 13 ods. 2 OZ a aj právneho inštitútu premlčania. V dôsledku toho si žalobca nemôže uplatniť náhradu ujmy, ktorá vznikla po troch rokoch od začiatku protiprávneho konania. Podľa dovolateľa 1/ odvolací súd sa nevysporiadal v odôvodnení rozhodnutia s argumentáciou žalobcu ohľadom aplikácie uvedeného judikátu v otázke premlčania, ktorý možno analogicky aplikovať, i keď sa týka náhrady škody a odchyľil sa od ustálenej rozhodovacej praxe, preto považuje napadnuté rozhodnutie za nelogické a zmätočné.

7.2. V rámci namietaného premlčania v rozpore s dobrými mravmi poukázal, že žalovaný zneužíval právo na úkor žalobcu aj neustálymi útokmi na jeho osobu, ktoré prekročili hranice obrany proti žalobe, pričom aj po 02. máji 2011, kedy došlo k rozšíreniu žaloby pokračoval v porušovaní práva žalobcu na ochranu osobnosti zverejňovaním, uchovávaním a sprístupňovaním nepravdivého údajov o spolupráci žalobcu s ŠtB, čo implicitne vyplýva z bodu 59. rozsudku odvolacieho súdu, kde odvolací súd v zhode s rozsudkom Európskeho súdu pre ľudské práva uvádza, že zásahom do práva na súkromie je aj uchovávanie údajov o jednotlivcovi a ich používanie, čo potvrdzuje aj poukaz na R 38/1996. Preto je namieste aj po uvedenom dátume posudzovať námietku premlčania ako námietku v rozpore s dobrými mravmi a nie je teda správny právny záver o dôvodnosti neposudzovať túto námietku premlčania ako námietku v rozpore s dobrými mravmi len k momentu podania pôvodnej žaloby, keďže zásah stále trvá. Mal za to, že záver odvolacieho súdu o odopretí účinkov námietky premlčania, s poukazom na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 5Cdo/265/2009, je aj v rozpore s ustálenou rozhodovacou praxou odvolacieho súdu, čo zakladá aj dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP, nakoľko rozhodujúce pre odopretie účinkov námietky premlčania sú okolnosti, ktoré existovali v čase uplatnenia námietky premlčania, a teda nie ku dňu podania žaloby, ako to ustálil odvolací súd.

7.3. V nadväznosti na posudzovanie namietaného uplatneného nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch poukázal na právne názory odvolacieho súdu vyjadrené v bodoch 75. až 80. rozhodnutia odvolacieho súdu, na základe ktorých dospel k záveru, že žalobca utrpel ujmu vo všetkých oblastiach súkromného života. Pritom podľa žalobcu nebolo zrejmé a dostatočne odôvodnené prečo nehodnotil rozsah a intenzitu spôsobenej ujmy z takéhoto komplexného hľadiska, ale izolovane. Výšku náhrady nemajetkovej ujmy následne určil na základe rekapitulácie skutočností, ktoré vzal do úvahy a komparáciou s výškami náhrad nemajetkovej ujmy v peniazoch v iných prípadoch ochrany osobnosti, ktoré súd priznal. Zdôraznil, že odvolací súd sa obmedzil len na jeho vlastnú judikatúru a nezohľadnil judikatúru súdov komplexne ako v prípade rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/69/99. Navyše, v prípadoch ochrany osobnosti, v ktorých priznané výšky náhrad nemajetkovej ujmy v peniazoch odvolací súd vzal na porovnanie v prejednávanej veci, neoprávnený zásah smeroval voči osobám úplne iných profesií, inej spoločenskej angažovanosti a postavenia, než je tomu u žalobcu, čo je neprípustné. Zdôraznil, že odvolaciemu súdu ušlo pozornosť, že v zmysle judikátu R 1/2015 mal dôsledne odlíšiť a posúdiť, v ktorých oblastiach práv žalobcu sa neoprávnený zásah prejavil. Dovolateľ 1/ ďalej uviedol, že náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch sa domáhal z dôvodu obzvlášť závažného zníženia dobrej povesti a kredibility u klientov, čo preukázal znížením príjmov z výkonu advokácie a v tej súvislosti aj za strach, úzkosť, beznádej, psychickú traumu prežitú z titulu obavy o stratu možnosti vykonávať svoje povolanie, nie z dôvodu majetkovej straty. Uplatnením tohto nároku sa žalobca nedomáhal náhrady majetkovej straty. Náhrady škody sa však domáhal z dôvodu majetkovej straty. Podľa žalobcu nie je žiadny dôvod zmiešavať náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch za stratu dobrej povesti a kredibility u klientov, strach, úzkosť, beznádej, psychickú traumu prežitými z obavy o stratu možnosti vykonávať svoje povolanie, a náhradu škody za majetkovú stratu a „započítavať“ náhradu škody na náhradu

nemajetkovej ujmy v peniazoch, ako tak odvolací súd fakticky urobil. Žalobca v dovolaní bližšie špecifikoval okolnosti, na ktoré je súd povinný prihliadať v rámci voľnej úvahy pri priznaní výšky peňažného zadostučinenia, a to s poukazom na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/153/2014, pričom mal za to, že odvolací súd ich komplexne neposúdil, v dôsledku čoho je jeho odôvodnenie nepreskúmateľné.

7.4. Vo vzťahu k uplatnenému dovolaciemu dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP tiež poukázal na pochybenie odvolacieho súdu súvisiace s postupom podľa § 388 CSP tým, že zmenil vo výroku vecne správny rozsudok súdu prvej inštancie bez bližšieho zdôvodnenia, keď napriek totožným skutkovým zisteniam súdov nižšej inštancie došlo v dôsledku porušenia práva na spravodlivý proces a nesprávnym vyriešením právnych otázok v súvislosti s vyriešením otázok týkajúcich sa premlčania, uplatnením námietky premlčania v rozpore s dobrými mravmi a nesprávnym započítaním náhrady škody do nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, zo strany odvolacieho súdu k zmene rozsudku v neprospech žalobcu.

7.5. V záverečnej argumentácii žalobca nastolil jednak právne otázky, ktoré podľa žalobcu neboli v rozhodovacej praxi ešte vyriešené (§ 421 ods. 1 písm. b) CSP), a to: „či zákonná úprava dáva možnosť odvolaciemu súdu znížiť výšku nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch podľa § 13 ods. 2, 3 ObčZ, ktorá bola výsledkom voľnej úvahy súdu prvej inštancie pri komplexnom posúdení založenom na konkrétnych preskúmateľných hľadiskách a dôkazoch, ktoré objasnili ako a akým spôsobom bola zasiahnutá dôstojnosť osoby v spoločnosti a s akými nepriaznivými dôsledkami pri viazanosti skutkovým stavom tak, ako ho zistil súd prvej inštancie, ak súd prvej inštancie, aplikoval správny právny predpis, správne ho vyložil, správne zistil skutkový stav a svoje rozhodnutie založil na preskúmateľných hľadiskách a dôkazoch a v odvolaní neboli oprávnené použité novoty s poukazom na § 365 C.s.p." ; „či koniec premlčacej lehoty na uplatnenie práva na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch spôsobenej neoprávneným zásahom do práva na ochranu osobnosti podľa § 13 ods. 2 ObčZ nastáva uplynutím 3 ročnej lehoty počítanej odo dňa nasledujúceho po zverejnení registračných protokolov žalovaného na oficiálnej webovej stránke ÚPN (v našom prípade 17.11.2007)" a „či premlčacia doba plynie aj naďalej, a to počas celej doby ďalšieho uchovávaní a sprístupňovaní daného zväzku." ; „či je možné časovo limitovať prihládanie na námietku premlčania pre rozpor s dobrými mravmi, od kedy je uplatnená námietka premlčania v rozpore s dobrými mravmi a kedy už nie je " a „či pri určení výšky nároku na náhradu nemajetkovej ujmy podľa § 13 ods. 2 ObčZ súd prihliada na náhradu škody uplatnenú podľa § 16 ObčZ , ktorá vznikla oprávnenému v súvislosti s neoprávneným zásahom do práva na ochranu osobnosti, teda či nárok na náhradu škody v sebe konzumuje nárok na náhradu nemajetkovej ujmy, či fyzická osoba má právo domáhať sa náhrady škody spôsobenej neoprávneným zásahom do práva na ochranu jej osobnosti a súčasne náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch". V tejto súvislosti, poukazujúc i na už spomínanú argumentáciu v rámci dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP, v podstatnom uviedol, že právny názor odvolacieho súdu v otázke premlčania je nesprávny, pretože v prípade pokračujúceho protiprávneho konania, konania, ktoré trvá dodnes, vznikajú žalobcovi samostatné ujmy, ktoré je preto potrebné posudzovať samostatne, a to aj čo sa týka premlčacej doby. Právny názor odvolacieho súdu je podľa žalobcu v rozpore nielen s inštitútom premlčania, ale aj so zmyslom a účelom náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch v zmysle § 13 ods. 2 OZ. Podľa názoru žalobcu v tomto prípade nezačala plynúť premlčacia doba 17. novembra 2004, keďže ujmy vznikali postupne, údaj o osobe žalobcu na webovej stránke žalovaného bol znečistiteľný 12. novembra 2010. Každý deň dochádzalo k neoprávnenému zásahu, preto je logické, že ujma neustále vznikala a narastala, takže posledná mohla vzniknúť 11. novembra 2010. Mal za to, že ujma uchovávaním a sprístupňovaním nepravdivého údaj o žalobcovi a tiež neustálymi útokmi žalovaného a dohľadateľnými článkami vzniká doteraz, a teda 3 ročná premlčacia lehota nemohla skončiť ani 12. novembra 2013. Podľa žalobcu dovolací súd musí dať odpovede na otázky začiatku a konca plynutia premlčacej lehoty. V súvislosti s výškou náhrady nemajetkovej ujmy tiež poukázal, že pre samotný vznik nároku na náhradu nemajetkovej ujmy nie je rozhodujúci vznik škody, nakoľko vzniká popri nároku na náhradu škody. Neplatí ani, že sa škoda započítava a zohľadňuje pri posúdení výšky nároku na nemajetkovú ujmu. Podľa žalobcu ani zaplatením škody nezaniká nárok, primárna povinnosť zaplatiť ujmu, ktorá vznikla neoprávneným zásahom - zverejňovaním, sprístupňovaním a uchovávaním nepravdivého údaj.

7.6. Dovolaťel 1/ v súvislosti s dovolacím dôvodom podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP iba podrobil

kritike závery odvolacieho súdu o odopretí účinkov námietky premlčania a o započítaní nároku na náhradu škody do nároku na náhradu nemajetkovej ujmy rovnako, ako v prípade namietaného dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP.

8. Proti druhej a štvrtej výrokovej vete uvedeného rozhodnutia odvolacieho súdu podal i žalovaný (ďalej aj „dovolateľ 2“) dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzoval z § 420 písm. f) a § 421 ods. 1 písm. a) CSP.

8.1. Vádu zmätočnosti podľa § 420 písm. f) CSP žalovaný videl najmä v nezrozumiteľnosti, arbitrárnosti a nesprávnosti rozhodnutia spočívajúcej v nedostatočnom odôvodnení napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu, v rámci ktorého sa odvolací súd nevysporiadal s jeho podstatnými námietkami a argumentami týkajúcimi sa jednak jeho pasívnej vecnej legitímácie, ako aj priznaného nároku na náhradu trov predmetného konania, v dôsledku čoho považuje rozhodnutie odvolacieho súdu za nepreskúmateľné.

8.2. Dovolateľ 2/ v tejto súvislosti najprv poukázal na odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu v bode 34. a zdôraznil, že pasívna vecná legitímácia žalovaného v tomto spore nebola nikdy daná a nemohlo ju založiť ani odôvodnenie nesprávneho, a teda nezákonného rozhodnutia súdu prvej inštancie z 18. februára 2010 sp. zn. 6C/122/2008 a odvolacieho súdu z 11. novembra 2010 sp. zn. 9Co/108/2010-382. Podľa žalovaného nikdy nezodpovedal za zaregistrovanie žalobcu vo zväzkoch Štátnej bezpečnosti, pričom žalovaný konal pri zverejnení dokumentov Štátnej bezpečnosti presne v zmysle zákonnej licencie. Žalovaný zo zákona nie je oprávnený skúmať správnosť zverených mu materiálov, nemá hodnotiť oprávnenosť/neoprávnenosť zverejňovanej evidencie. Mal za to, že odvolací súd nešpecifikoval údajné prekročenie rámca zákonnej licencie, neuviedol akým protiprávnym konaním či spôsobom žalovaný údajne prekročil rámec zákonnej licencie. Jeho argumentácia predstavovala rezignáciu na správne, zákonné a spravodlivé rozhodnutie, a je tak zjavným odmietnutím spravodlivosti pre žalovaného a založením zjavnej nespravodlivosti voči žalovanému. Vo vzťahu k nesprávnosti odôvodnenia náhrady trov konania, poukazujúc na body 57. a 98. odôvodnenia napadnutého rozhodnutia, zdôraznil, že sa odvolací súd nezaoberal s neuplatnením ustanovenia § 255 ods. 1, 2 CSP v súvislosti s neúspešnosťou žalobcu z dôvodu vznesenia námietky premlčania. Žalovaný mal za to, že žalobca bol z dôvodu námietky premlčania vznesenej žalovaným neúspešný vo výške 316.806,08 eura a zo sumy 33.193,92 eura bol úspešný len do sumy 25.000 eur, čo predstavuje iba 7,14% z celkovej žalovanej sumy. Naopak žalovaný bol úspešný v rozsahu 92,86%.

8.3. Žalovaný uplatnil i ďalší dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP a síce, že odvolací súd nerešpektoval rozhodnutie Veľkého senátu najvyššieho súdu z 25. mája 2023 sp. zn. 1VCdo/5/2022 (ďalej aj rozhodnutie veľkého senátu sp. zn. 1VCdo/5/2022) a odklonil sa tak od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, pričom tento svoj odklon náležite, zrozumiteľne a presvedčivo neodôvodnil. V rámci namietaného dovolacieho dôvodu považoval za nesprávne a arbitrárne posúdenie právnych otázok: „... (i) pasívnej vecnej legitímácie žalovaného, (ii) údajné „protiprávne“ konanie žalovaného a (iii) údajný vznik ujmy žalobcovi.“. Poukazujúc na rozhodnutie ústavného súdu z 12. októbra 2017, č. k. II. ÚS 285/2017-163, mal za to, že nie je vo veci žaloby o ochranu osobnosti a náhradu nemajetkovej ujmy pasívne vecne legitimovaný, a to nielen z hľadiska zodpovednosti za neoprávnenú evidenciu, ale ani z hľadiska zodpovednosti za uchovávanie, sprístupňovanie a zverejnenie tejto evidencie. Podľa dovolateľa 2/ zo skutočnosti, že sa stal ex lege držiteľom fyzických nosičov, na ktorých sú zachytené výstupy úradnej činnosti iných orgánov verejnej moci a spravuje tieto archívne materiály, a teda že má prípadnú edičnú povinnosť, nemožno odvodiť pasívnu vecnú legitímáciu žalovaného v tomto súdnom spore. Pasívnu vecnú legitímáciu žalovaného nemožno vyvodiť ani z titulu, že žalovaný drží a spravuje dokumenty po bývalej Štátnej bezpečnosti. Držba zakladá nanajvýš to, že žalovaný je archívárom tohto kultúrneho dedičstva bez toho, aby do obsahu týchto dokumentov zasahoval, pritom povinnosť zverejňovania dokumentácie je zákonným príkazom pre žalovaného, ktorý žalovaný musí bez výhrad splniť. Je iba správcom dokumentov, ktorých pôvodcom je bývalá Štátna bezpečnosť, nie je právnym nástupcom bývalej Štátnej bezpečnosti a ani pôvodcom dokumentácie pochádzajúcej z jej činnosti, činnosť správy a zverejnenia dokumentov bývalej Štátnej bezpečnosti, ktoré sú nenahraditeľným svedectvom o historickom období v ktorom vznikli, vykonáva na základe povinnosti uloženej príslušným zákonom. Pričom s poukazom na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 9Cdo/119/2021 tiež zdôraznil, že nie je samotným zákonom oprávnený skúmať správnosť zverených mu materiálov, nemá hodnotiť

oprávnenosť/neoprávnenosť zverejňovanej evidencie. Okrem iného uviedol, že v rozsudku súdu prvej inštancie z 18. februára 2010 sp. zn. 6C/122/2008 sa síce konštatuje neoprávnenosť evidencie, ale vôbec neurčuje, kto za vytvorenie tejto evidencie zodpovedá. Z predmetného rozsudku tak vôbec nevyplýva pasívna vecná legitímácia žalovaného v konaní o náhradu nemajetkovej ujmy. Navyiac v ňom nebolo spochybnené ani zverejňovanie evidencie registračných protokolov so žalobcovým menom, iba súd ustanovil povinnosť prikladať predmetný rozsudok k zväzku žalobcu. Preto mal žalovaný za to, že interpretácia nesprávnych a prekonaných právnych záverov odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie z 18. februára 2010 a odvolacieho súdu z 11. novembra 2010, tak ako ich interpretoval odvolací súd, založila očividnú chybu a zjavne nespravodlivý rozsudok voči žalovanému. Vo vzťahu k absencii protiprávneho konania žalovaného zároveň upriamil pozornosť na judikatúru (rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 5Cdo/274/2007, ako ja Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 28Cdo/795/2002), v zmysle ktorej o neoprávnenom zásahu nie je možné hovoriť vtedy, ak zásah zákon dovoľuje, alebo ak k zásahu došlo v rámci výkonu subjektívneho práva alebo ak existujú okolnosti vylučujúce neoprávnenosť zásahu. Preto plnenie povinnosti uloženej § 19 Zákona o pamäti národa, ktorý je lex specialis a zároveň aj lex posteriori, nie je možné označiť za protiprávne konanie, a teda ani za neoprávnený zásah. Podľa názoru žalovaného, jeho činnosť, ktorá je predmetom tohto konania, je plnením zákonnej povinnosti a bez ďalšieho ho nemožno napadnúť žalobou na náhradu škody pričom neexistuje ani žiadny hmotnoprávny predpis, ktorý by akýmkoľvek spôsobom zakladal zodpovednosť žalovaného v tomto spore.

8.4. Z uvedených dôvodov žalovaný navrhol, aby najvyšší súd v napadnutej časti rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie, a zaviazal žalobcu k náhrade trov dovolacieho konania. Zároveň žiadal, aby dovolací súd odložil vykonateľnosť i právoplatnosť napadnutých výrokov rozsudku odvolacieho súdu pre dôvodnosť podaného dovolania a s poukazom na hospodárenie žalovaného súvisiace so spôsobom schvaľovania rozpočtu ako verejnoprávnej ustanovizne a nedostatkom voľných peňažných prostriedkov na účte.

9. Žalobca vo vyjadrení k dovolaniu žalovaného v podstatnom uviedol, že právny názor vyjadrený v odôvodnení napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu týkajúci sa riešenia otázky pasívnej vecnej legitímácie je náležitý, plne zrozumiteľný a ústavne konformný. Zdôraznil, poukazujúc na rozhodovaciu prax najvyšších súdnych autorít, že v danom prípade sú splnené všetky predpoklady vzniku zodpovednosti za neoprávnený zásah do práva na ochranu osobnosti bližšie špecifikované v predmetnom vyjadrení a navrhol, aby dovolací súd dovolanie žalovaného odmietol.

10. Žalovaný sa vo svojom vyjadrení nestotožnil s dovolacou argumentáciou žalobcu a navrhol, aby dovolací súd podané dovolanie zamietol a v prípade úspechu priznal žalovanému náhradu trov konania.

11. V ďalšom vyjadrení žalobca nesúhlasil so stanoviskom žalovaného.

12. Dovolací súd po zistení, že dovolania podali v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strany zastúpené v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorých neprospech bolo napadnuté rozhodnutie, resp. jeho časť vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie žalobcu aj žalovaného je nedôvodné.

Dovolanie žalobcu podľa § 420 písm. f) CSP

13. Žalobca považoval napadnuté rozhodnutie za zmätočné pre (i) nevysporiadanie sa s argumentáciou žalobcu ohľadom premlčania, pretože odvolací súd nereagoval na judikát R 38/1975, podľa ktorého ide o pokračujúci delikt, (ii) rozhodnutie je podľa žalobcu nelogické a zmätočné, nedostatočné a arbitrárne vo vzťahu k odôvodneniu výšky náhrady nemajetkovej ujmy z dôvodu, že odvolací súd určil výšku len izolovane, bez komplexného posúdenia všetkých dôsledkov ujmy a nezohľadnil celú judikatúru (iii) závery podľa žalobcu nezodpovedajú vykonaným skutkovým zisteniam, (iv) postup odvolacieho súdu podľa § 388 CSP, ktorý zmenil vo výroku vecne správny rozsudok súdu prvej inštancie bez dostatočného zdôvodnenia, čím porušil princípy spravodlivého procesu, (v) odvolací súd bez jasného skutkového a dôkazného základu zmiešal nároky náhrady škody do nároku na náhradu nemajetkovej

ujmy a tým spôsobil nepreskúmateľnosť rozhodnutia.

14. Podľa § 420 písm. f) CSP dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

14.1. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f) CSP treba rozumieť taký vadný postup súdu, ktorý sa prejavuje v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, vymykajúcich sa nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca, a ktorý tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie sporu za prítomnosti strán sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom, právo na zastúpenie zvoleným zástupcom, právo na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutie spravodlivosti).

15. Dovolací súd predovšetkým pripomína, že dovolanie nepredstavuje opravný prostriedok, ktorý by mal slúžiť na odstránenie nedostatkov pri ustálení skutkového stavu veci. Dovolací súd nemôže v dovolacom konaní formulovať nové skutkové závery a rovnako nie je oprávnený preskúmať správnosť a úplnosť skutkových zistení už len z toho dôvodu, že nie je oprávnený prehodnocovať vykonané dôkazy, pretože (na rozdiel od súdu prvej inštancie a odvolacieho súdu) v dovolacom konaní v zásade nemá možnosť vykonávať dokazovanie. Dovoláním sa preto nemožno úspešne domáhať revízie skutkových zistení urobených odvolacím súdom, ani prieskumu nim vykonaného dokazovania. Inými slovami, na hodnotenie skutkových okolností a zisťovanie skutkového stavu sú povolané súdy prvej a druhej inštancie ako skutkové súdy, a nie dovolací súd, ktorý je v zmysle § 442 CSP viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd, a jeho prieskum skutkových zistení nespočíva v prehodnocovaní skutkového stavu, ale len v kontrole postupu súdu pri procese jeho zisťovania (porov. I. ÚS 6/2018). V rámci tejto kontroly má síce dovolací súd možnosť vyhodnotiť a posúdiť, či konanie nie je postihnuté rôznymi závažnými deficitmi v dokazovaní (tzv. opomenutý dôkaz, deformovaný dôkaz, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov a pod.) a či konajúcimi súdmi prijaté závery nie sú svojvoľné, neudržateľné alebo prijaté v zrejmom omyle, ktorý by poprel zmysel a podstatu práva na spravodlivý proces, čím by mohlo dôjsť k vade zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f) CSP, avšak dovolací súd uvádza, že tieto vady v prejednávanej veci v dostatočnej intenzite nezistil.

16. Podstatou odôvodnenia súdneho rozhodnutia je vysvetlenie, objasnenie a „obhájenie“ toho, ako súd procesne postupoval (vrátane toho, ako rozhodol), a ako také nemôže byť od doterajšieho procesného postupu oddelené. Rozhodnutie je vyvrcholením procesného postupu súdu a samotné súdne rozhodnutie je najdôležitejším procesným úkonom súdu. Rozhodnutie odvolacieho súdu a jeho odôvodnenie je spôsobilým predmetom dovolacieho prieskumu pri tvrdenom porušení práva na spravodlivý proces podľa § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku (II. ÚS 120/2020).

17. Dovolací súd dospel k záveru, že rozsudok odvolacieho súdu spĺňa kritériá pre odôvodňovanie rozhodnutí v zmysle § 220 ods. 2 a § 393 ods. 2 CSP, preto ho nemožno považovať za nepreskúmateľný, neodôvodnený, či zjavne arbitrárny (svojvoľný). Odôvodnenie napadnutého rozsudku zodpovedá základnej (formálnej) štruktúre odôvodnenia rozhodnutia. Súslednosti jednotlivých častí odôvodnení a ich obsahové (materiálne) náplne zakladajú súhrnne ich zrozumiteľnosť aj ich všeobecnú interpretačnú presvedčivosť. Z odôvodnenia rozsudku vyplýva vzťah medzi skutkovými zisteniami aj úvahami pri hodnotení dôkazov na jednej strane a právnymi závermi na strane druhej. Argumentácia odvolacieho súdu je koherentná a jeho rozhodnutie konzistentné, zvolené premisy aj závery, ku ktorým na ich základe odvolací súd dospel, je prijateľné pre právnickú aj laickú verejnosť.

17.1. Odvolací súd po rekapitulácii priebehu konania posudzoval otázku vecnej pasívnej legitímácie žalovaného (body 16. až 37. odôvodnenia odvolacieho rozsudku). Následne sa zaoberal správnosťou záveru súdu prvej inštancie o nedôvodnosti vznesenej námietky premlčania, pričom vychádzal z toho, že tento súd neuviedol príslušné zákonné ustanovenia. Preto vyzval strany podľa § 382 CSP na vyjadrenie k

§ 100, § 101 a § 3 OZ. Odvolací súd dospel k záveru, že žaloba bola podaná po uplynutí premľacej doby (body 39. až 48.). Zaoberal sa aj tvrdením žalobcu, že námietka premľania bola uplatnená v rozpore s dobrými mravmi (body 49. až 57.). Uzavrel, že nepodanie žaloby v trojročnej premľacej lehote nemožno považovať za prejav nedostatočnej starostlivosti či neopatrnosti. Zároveň však uviedol, že pokiaľ žalobca rozšíril žalobu na sumu 350.000 eur podaním z 02. mája 2011, neprihliadnutie na námietku premľania v tejto časti by nebolo spravodlivé. Ďalej odvolací súd zdôvodnil existenciu neoprávneného zásahu do osobnostných práv žalobcu, a to jeho neoprávneným evidovaním ako spolupracovníka bývalej Štátnej bezpečnosti. Z podaného petitu vyplýva, že žalobca sa domáhal určenia, že nebol spolupracovníkom bývalej ŠtB ako agent a že jeho evidencia v zväzkoch tejto organizácie predstavovala zásah do práva na ochranu osobnosti. Po citácii § 11 a § 13 ods. 1 až 3 OZ odvolací súd podrobne uviedol, ako žalobca zdôvodnil následky tohto zásahu v jednotlivých oblastiach života (body 65. až 73.). Následne skúmal, či v týchto oblastiach došlo k zásahu do práva na ochranu osobnosti (body 77. až 84.). Potom posudzoval výšku oprávnenej nemajetkovej ujmy a rozbral kritériá, ktoré treba zohľadniť (body 85. až 95.). Pri hodnotení vychádzal z individuálnych okolností prípadu, pričom prihliadol na intenzitu zásahu, jeho trvanie, dopad a dôsledky na žalobcu. Za primerané považoval odškodnenie vo výške 25.000 eur. Okrem toho preskúmal aj výšku priznanej nemajetkovej ujmy v obdobných veciach (bod 96.) a napokon zdôvodnil, prečo zamietol návrh na doplnenie dokazovania (bod 97.).

17.2. Z uvedeného vyplýva, že argumentačná rovina napadnutého rozsudku je zrozumiteľná, logická, dostatočná, umožňujúca pochopiť ako odvolací súd dospel k svojim záverom.

18. Dovolateľ 1/ namietal nevysporiadanie sa s jeho argumentáciou v tom smere, že právo na náhradu nemajetkovej ujmy sa nemohlo premľčať, pretože protiprávne konanie žalovaného malo charakter pokračujúceho resp. trvajúceho deliktu.

18.1. Odvolací súd v bode 46. odôvodnenia napadnutého rozsudku konštatoval „K námietke premľania žalobca uviedol, že ju považuje za zjavne neopodstatnenú. K neoprávnenému zásahu zo strany žalovaného dochádza opakovane každým jedným dňom, po ktorý žalovaný evidoval, resp. sprístupňoval o žalobcovi nepravdivú informáciu o tom, že bol agentom bývalej ŠtB. Je teda zrejmé, že ak žalovaný nepochybne porušoval jeho právo ešte v čase, keď už bol uplatnený nárok na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, toto jeho právo sa nemohlo premľčať. Vznesenú námietku premľania považoval za uplatnenú v rozpore s dobrými mravmi. Nepravdivá informácia o žalobcovi bola evidovaná tajne, takže sa nemohol dozvedieť o neoprávnenom zásahu do svojho práva na ochranu osobnosti, a jednak dôsledkom neoprávneného zásahu do práva na ochranu osobnosti dochádzalo až po rozšírení žalovaným sprístupňovanej nepravdivej informácie. Následne v bode 47. odôvodnenia uviedol „Žalovaný bol toho názoru, že zverejnenie registračných protokolov je jednorazový úkon, vykonaný v deň, kedy došlo k zverejneniu na webovej stránke. Uvedené podporuje aj ustálená judikatúra. To, že účinky môžu pretrvávať dlhší čas, nemá na určenie okamihu zásahu žiaden vplyv. S poukazom na uvedené mal za to, že súd prvej inštancie vec nesprávne právne posúdil, keď nesprávne určil začiatok plynutia premľacej lehoty, pričom mal za to, že právo žalobcu na náhradu nemajetkovej ujmy je premľčané. V bode 48. pokračoval „Odvolací súd dospel ohľadom počiatku premľacej doby k záveru, že premľacia doba, vzťahujúca sa na peňažnú náhradu nemajetkovej ujmy má povahu objektívnej premľacej doby, teda jej počiatok je daný objektívne, nezávisle od subjektívnych okolností na strane žalobcu, a teda začína plynúť odo dňa, keď sa mohlo vykonať po prvý raz. Keďže k neoprávnenému zásahu objektívne spôsobilému porušiť práva žalobcu v danej veci došlo zverejnením registračných protokolov žalovaného dňa 16. 11. 2004, nasledujúcim dňom mohol žalobca toto svoje právo uplatniť po prvý raz. Žaloba v danej veci bola podaná dňa 09. 06. 2008, teda bola podaná po uplynutí premľacej doby, ktorá je trojročná“.

18.2. Dovolací súd konštatuje, že odvolací súd sa primerane a dostatočne vysporiadal s vyššie uvedenou námietkou.

18.3. Dovolateľ vytýkal odvolaciemu súdu, že neaplikoval judikát R 38/1975. Pokiaľ odvolací súd nedal v tejto súvislosti exaktnú odpoveď, išlo o nepodstatný argument. Odvolací súd hodnotil poukaz žalobcu na rozhodnutie R 38/1975 (ktoré sa týkalo náhrady škody- pozn. dovolacieho súdu) bez podstatného významu a to so zreteľom na stabilizovanú judikatúru, podľa ktorej odvolací súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania (stranou sporu), ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby

zachádzali do všetkých detailov sporu uvádzaných účastníkmi konania (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 60/04). Z ust. § 220 ods. 2 CSP v spojení s § 393 ods. 2 CSP ani z práva na spravodlivý proces nemožno dovodiť povinnosť súdov vysporiadať sa s každou jednotlivou námietkou strany sporu.

19. Žalobca tiež namietal, že odôvodnenie výšky náhrady nemajetkovej ujmy je nelogické a zmätočné, nedostatočné a arbitrárne z dôvodu, že odvolací súd určil výšku len izolovane, bez komplexného posúdenia všetkých dôsledkov ujmy a nezohľadnil celú judikatúru.

19.1. Odvolací súd pri odôvodnení výšky náhrady nemajetkovej ujmy vychádzal z toho, že žalobca si svoj nárok uplatňoval z dôvodu, že následky neoprávneného zásahu sa prejavili vo všetkých oblastiach jeho života, teda v pracovnom živote, v profesijnej špecializácii, v stavovskej organizácii, v politickej oblasti, v charitatívnej oblasti, spoločenskej oblasti, v rodinnej oblasti a tiež na jeho zdravotnom stave. V bodoch 66. až 73. odvolací súd prezentoval vyjadrenia žalobcu k jednotlivým následkom. Zároveň odvolací súd poukázal, že žalobca vedie aj spor o náhradu škody, v bode 74. zhrnul priebeh takéhoto konania, následne odvolací súd poukázal na judikát R 1/2015, ktorý aplikoval na danú vec a preto sa odvolací súd zaoberal aj tým, či si žalobca uplatňuje nárok na náhradu nemajetkovej ujmy z totožných alebo odlišných dôvodov, prípadne, či sa v nejakej časti prekrývajú. Odvolací súd vychádzal z tvrdení žalobcu, podľa ktorých zverejnenie nepravdivej informácie v médiách (TV Markíza, denníky Plus jeden deň, SME, Pravda) a jej sprístupnenie na internete viedlo k výraznému poklesu jeho klientely a príjmov z advokátskeho povolania, čím bola ohrozená možnosť výkonu jeho celoživotného povolania. Súd konštatoval, že náhrada škody z týchto skutkových tvrdení mu bola už priznaná, a preto nemajetková ujma v tejto oblasti neprináleží. Napriek tomu bolo preukázané, že zverejnenie informácie negatívne ovplyvnilo vnímanie žalobcu v spoločnosti a jeho dôveryhodnosť, hoci zásah nebol taký závažný, aby odôvodnil plnú uplatňovanú náhradu nemajetkovej ujmy. V oblasti profesijnej špecializácie žalobca preukázal, že stratil spoluprácu s poisťovníckymi spoločnosťami a možnosť rozvíjať odbornú špecializáciu, pričom svedkovia potvrdili prerušenie spolupráce. Odvolací súd však uznal, že zásah nebol natoľko významný, aby oprávňoval priznanie nemajetkovej ujmy. Čo sa týka stavovských orgánov Slovenskej advokátskej komory, žalobca nebol zvolený do ďalšieho funkčného obdobia, pričom svedkovia potvrdili, že zverejnenie informácie malo na výsledok volieb vplyv, avšak nezvolenie nemožno pripísať výlučne tejto skutočnosti. Nemajetková ujma v tejto oblasti nebola priznaná. V politickej oblasti žalobca stratil možnosti uchádzať sa o ďalšie pozície, avšak odvolací súd uznal, že ujma nepredstavuje zásah do jeho osobnosti natoľko závažný, aby bola priznaná nemajetková ujma. Podobne v charitatívnej činnosti, kde pôsobil v N. Z. K. a bol navrhnutý na vyššie pozície, nebolo preukázané, že by zverejnenie informácie významne ovplyvnilo jeho pôsobenie, a nemajetková ujma mu preto neprináleží. Naopak, v spoločenskej oblasti bolo preukázané zníženie prestíže, dôveryhodnosti a spoločenského kreditu žalobcu, pričom prejavy pohrdania voči nemu pokračovali aj po zverejnení informácie, a preto v tejto oblasti súd priznal nemajetkovú ujmu. V rodinných vzťahoch, najmä s dcérou, došlo k zhoršeniu vzťahov, hádkam a vypätým situáciám, pričom zásah trval určitú dobu a nemajetková ujma mu v tejto oblasti prináleží. Z lekárskeho správ vyplýva, že po zverejnení nepravdivej informácie žalobca začal byť liečený pre poruchy metabolizmu a diabetes mellitus 2. typu, pričom príčinou ochorenia bol nadmerný stres. Súd uznal, že stres mohol prispieť k zdravotným problémom, hoci nebol ich jedinou príčinou, avšak nemajetková ujma žalobcovi prináleží. Odvolací súd následne posudzoval výšku nemajetkovej ujmy, vychádzal pritom z podrobne rozobratých kritérií vychádzajúc z judikatúry najvyššieho súdu (3Cdo/18/2016, 7Cdo/215/2020, 5Cdo/42/2009, 2Cdo/269/2009, 9Cdo/14/2021 a ESLP (bod 90.)). Súd konštatoval, že k zásahu do práv žalobcu spôsobeným neoprávnenou evidenciou v materiáloch ŠtB došlo najmä v spoločenskej oblasti, ale aj v pracovnej, zdravotnej a dočasne aj v rodinnej oblasti. Zverejnenie nepravdivej informácie o údajnej spolupráci so ŠtB ovplyvnilo jeho prestíž, dôveryhodnosť a morálny kredit, pričom v pracovnej oblasti sa zohľadnila aj náhrada škody, ktorá bola priznaná z rovnakých skutkových tvrdení. Súd uznal, že došlo k zásahu do práva na ochranu osobnosti, najmä v spoločenských vzťahoch a pri kontakte s kolegami či klientmi, a že dočasné zhoršenie vzťahov s dcérou bolo dôvodom nemajetkovej ujmy. Stres síce prispel k zdravotným problémom žalobcu, ale nebolo preukázané, že bol jedinou príčinou ochorenia. Pri určení primeranej výšky náhrady súd zohľadnil intenzitu zásahu, jeho trvanie, dopad na osobu žalobcu a porovnal prípady s inými prípadmi. Na základe týchto okolností priznal žalobcovi nemajetkovú ujmu vo výške 25.000 eur, pričom zdôraznil, že pri peňažnej kompenzácii nemožno presne merať duševné útrapy, a preto vychádzal z princípu

proporcionality a porovnateľných rozhodnutí (sp. zn. 9Co/96/2016, 9Co/213/2018, 9Co/10/2022).

19.2. Vzhľadom na vyššie uvedené je opodstatnený záver, že odvolací súd primerane a systematicky zhodnotil dopad zásahu do osobnosti žalobcu vo všetkých relevantných oblastiach života a na základe intenzity, trvania a porovnania s judikatúrou priznal nemajetkovú ujmu vo výške 25.000 eur, pričom logicky rozlíšil oblasti, kde ujma nenastala alebo bola kompenzovaná inak.

20. Zároveň dovolateľ 1/ namieta zásadný a nevysvetliteľný rozpor medzi skutkovými zisteniami a závermi súdu. Konkrétne tvrdil, že pokiaľ odvolací súd na základe výpovede svedkov konštatoval: „uvedeným konaním teda došlo k zníženiu dôveryhodnosti žalobcu, k naštreniu jeho spoľahlivosti, ako jedného z predpokladov výkonu advokácie teda došlo k zásahu do práva na ochranu osobnosti...“, pričom dospel k záveru, že „nie je zásah v tejto oblasti tak zásadný, ako uvádza žalobca, čo je potrebné zohľadniť“ nie je zrejmé o aké dôkazy, skutkové zistenia súd tento záver oprel. Zároveň záver súdu „Ujmu v tejto oblasti odvolací súd nepovažoval za tak značnú z hľadiska zásahu do osobnosti žalobcu, pre ktorú by mala byť priznaná z tohto dôvodu nemajetková ujma“ nie je podopretý konkrétnymi dôkazmi a skutkovými zisteniami.

20.1. Právo na spravodlivý proces je naplnené tým, že súdy po vykonaní dôkazov a ich vyhodnotení zistia skutkový stav a po výklade a použití relevantných právnych noriem rozhodnú tak, že ich skutkové a právne závery nie sú svojvoľné, neudržateľné alebo že boli prijaté v zrejmom omyle konajúcich súdov, ktorý by poprel zmysel a podstatu práva na spravodlivý proces (IV. ÚS 252/04). Dovolací súd v rozhodovanom spore však nezistil, že by postupom súdov oboch nižších inštancií došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces uvedeným spôsobom, ani že zistenie skutkového stavu by bolo *prima facie* natoľko chybné (svojvoľné), že by k nemu súd pri rešpektovaní základných zásad hodnotenia vykonaných dôkazov nemohol nikdy dospieť (porov. I. ÚS 6/2018), a ani že prijaté právne závery by boli v extrémnom nesúlade s vykonanými skutkovými zisteniami, resp. že by z nich v žiadnej možnej interpretácii súdneho rozhodnutia nevyplyvali (porov. I. ÚS 243/07).

20.2. V prejednávanej veci z obsahu dotknutého odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu v časti týkajúcej následkov neoprávneného zásahu v pracovnom živote žalobcu vyplýva, že odvolací súd oprel svoje závery na kombinácii subjektívnych tvrdení žalobcu, objektívne preukázaných dopadov prostredníctvom svedkov a existujúcej právoplatnej náhrady škody. Skutkové podklady predstavovali mediálne zverejnenie nepravdivých informácií, konkrétna finančná a klientská strata, výpovede svedkov o spoločenskom vnímaní žalobcu. Na ich základe súd určil existenciu zásahu do práva na ochranu osobnosti, ale aj jeho mieru (nie tak zásadný zásah).

20.3. Podľa názoru najvyššieho súdu je zrejmé, že odvolací súd v odôvodnení rozhodnutia, v kontexte s vykonanými dôkazmi, popísal relevantné skutkové okolnosti týkajúce sa dopadu zverejnenia nepravdivých informácií o žalobcovi na jeho osobnostné práva a výkon advokácie. Podľa názoru dovolacieho súdu prijaté skutkové a právne závery možno považovať za logické, vychádzajúce zo skutkových okolností veci a relevantných právnych noriem, a nemožno im vyčítať svojvoľnosť, ktorá by mala za následok arbitrárnosť rozhodnutia. Záver odvolacieho súdu, že došlo k zásahu do práva na ochranu osobnosti žalobcu v pracovnej oblasti, avšak tento zásah nebol taký zásadný, ako uvádzal žalobca, sa nezdá byť svojvoľný, ústavne neudržateľný ani prijatý v zrejmom omyle, ktorý by poprel zmysel a podstatu aplikovaných právnych noriem.

20.4. So zreteľom na uvedené dovolací súd zastáva názor, že žalobca neopodstatnene vytyka odvolaciemu súdu, že jeho skutkové zistenia boli v extrémnom rozpore s vykonanými dôkazmi a právne závery v extrémnom nesúlade so zisteným skutkovým stavom alebo že by konanie bolo postihnuté rôznymi závažnými deficitmi v dokazovaní. Samotná skutočnosť, že dovolateľ 1/ so skutkovými a právnymi závermi vyjadrenými v odôvodnení rozhodnutí súdov oboch nižších inštancií nesúhlasí a nestotožňuje sa s nimi, nemôže sama osebe viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti rozhodnutia odvolacieho súdu (I. ÚS 188/06), a tým k založeniu prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP, pretože do práva na spravodlivý proces nepatrí právo na to, aby bola strana sporu pred všeobecným súdom úspešná, teda aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predkladaným výkladom všeobecne záväzných právnych predpisov, rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami, ale ani právo vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ňou navrhnutých dôkazov súdom, prípadne dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, I. ÚS 98/97, II. ÚS 3/97 a II. ÚS 251/03).

20.5. Pokiaľ žalobca vytýka odvolaciemu súdu, že z vykonaného dokazovania nevyvodil práve ním v dovolaní vymedzený skutkový stav, jedine ktorý je ten správny a vyplývajúci z vykonaného dokazovania, a na ňom potom buduje svoje vlastné právne posúdenie veci, dovolací súd uvádza, že dovolací dôvod podľa ustanovenia § 420 písm. f) CSP sa nespája s právnym posúdením veci a nespája sa ani s každou námietkou k zistenému skutkovému stavu; pre dovolacie konanie založené na namietaní zmätočnej vady podľa uvedeného zákonného ustanovenia sú významné len tie námietky, ktorých obsahom je tvrdenie, že skutkové zistenie, z ktorého napadnuté rozhodnutie vychádza, nemá vo vykonanom dokazovaní v podstatnej časti oporu. Preto ak dovolať dostatočne nespochybní logiku úsudku o tom, čo sa dokazovaním zistilo, eventuálne ak netvrdí, že súd z logicky bezchybných čiastkových úsudkov (zistení) urobil nesprávne (logicky chybné) skutkové závery, tento dovolací dôvod nenaplní. Prvou z týchto podmienok splní dovolať tým, že namieta, že súd zobral do úvahy skutočnosti, ktoré z vykonaných dôkazov alebo prednesov sporových strán nevyplývajú, ani inak nevyšli za konania najavo, alebo že naopak pominuli rozhodné skutočnosti, ktoré boli vykonanými dôkazmi preukázané, alebo vyšli počas konania najavo. Druhá z uvedených podmienok je splnená námietkou, že v hodnotení dôkazov, príp. poznatkov, ktoré vyplývajú z prednesov sporových strán, alebo ktoré vyšli najavo inak, je z hľadiska ich závažnosti, zákonnosti, pravdivosti alebo vierohodnosti logický rozpor, alebo že výsledok hodnotenia dôkazov nezodpovedá tomu, čo sa malo zistiť spôsobom vyplývajúcim z ustanovení § 191 až § 193 CSP. Samotné hodnotenie dôkazov opierajúce sa o zásadu voľného hodnotenia dôkazov zakotvenú v ustanovení § 191 CSP pritom nemožno úspešne napadnúť žiadnym dovolacím dôvodom, dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) CSP je možné vyvodiť len zo spôsobu, ktorým súd dokazovanie vykonal. Preto ak žalobca v dovolaní iba reaguje na jednotlivé odseky odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu, polemizuje so správnosťou jeho rozhodnutia, kritizuje v ňom vyjadrené skutkové i právne závery, takýto spôsob namietania a spochybňovania skutkového stavu, ktorý z dokazovania vyvodili nižšie súdy, nebol spôsobilý naplniť dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) CSP.

21. Žalobca namietal postup odvolacieho súdu podľa § 388 CSP, ktorým odvolací súd zmenil vo výroku vecne správny rozsudok súdu prvej inštancie bez dostatočného zdôvodnenia, čím porušil princípy spravodlivého procesu. Žalobca akcentoval, že odvolací súd nezistil a neodôvodnil žiadny konkrétny odvolací dôvod (§ 365 ods. 1 písm. a) až f) CSP), neuviedol v čom videl nesplnenie podmienok na zrušenie príp. potvrdenie napadnutého rozsudku.

21.1. Odvolacie konanie tvorí neoddeliteľnú časť súdneho konania, preto vychádzajúc z princípov hospodárnosti a efektívnosti súdneho konania sa legitímne očakáva, že rozhodnutie odvolacieho súdu bude konečné. Z tejto premisy vychádza právna úprava spôsobu rozhodovania v sporovom konaní, ktorá odvolaciemu súdu ukladá povinnosť vždy zmeniť rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak nie sú dané podmienky na potvrdenie rozhodnutia (§ 387) alebo na jeho zrušenie (§ 389). Posilnenie princípu čo najrýchlejšieho rozhodnutia sporu je vyjadrené ďalej aj v ustanovení § 390. Možnosť odvolacieho súdu zmeniť rozhodnutie súdu prvej inštancie je vlastnosťou apelačného opravného systému, vrátane systému neúplnej apelácie, na ktorom je založené odvolacie konanie v sporovom konaní. Ak nie je možné rozhodnutie potvrdiť, pretože odvolanie je úplne alebo sčasti dôvodné a zároveň tu nie sú dané dôvody pre zrušenie rozhodnutia, je povinnosťou odvolacieho súdu preskúmať skutkovú i právnu stránku veci a meritórne rozhodnúť. Limity odvolacieho prieskumu sú dané v ustanoveniach § 379 až 383. Dôvodom pre zmenu rozhodnutia môže byť nedostatočné zistenie skutkového stavu veci alebo nesprávne právne posúdenie, rovnako aj kombinácia oboch dôvodov. Odvolací súd pri svojom rozhodovaní neposudzuje dôvodnosť či nedôvodnosť odvolania, ale vecnú (ne)správnosť odvolaním napadnutého rozhodnutia (pozri Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M. a kol. Civilný sporový poriadok. 2. vydanie, Komentár. Praha : C. H. Beck, 2022, s. 1461, s. 1464).

21.2. Z ustanovenia § 220 CSP (náležitosti odôvodnenia rozsudku) a ustanovenia § 393 CSP (odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu) nevyplýva, že odvolací súd musí výslovne reagovať na každý jeden argument alebo odvolací dôvod tak, ako ho predkladá strana. Odvolací súd je povinný vysvetliť, z akých skutkových a právnych úvah vychádzal, prečo považuje rozhodnutie súdu prvej inštancie za správne alebo nesprávne, a uviesť podstatné dôvody, ktoré ho viedli k prijatému záveru. Judikatúra (aj ESLP, aj ústavného súdu) opakovane uvádza, že nie je porušením práva na spravodlivý proces, ak odvolací súd nevyporiada každý argument „bod po bode“, ale ak celok odôvodnenia

umožňuje zistiť, že súd sa s podstatou veci vysporiadal. Podľa názoru dovolacieho súdu z odôvodnenia napadnutého rozhodnutia je zrejmé aké úvahy ho viedli k záveru vedúceho k čiastočnej zmene rozhodnutia prvoinštančného súdu, odvolací súd zopakoval a doplnil skutkový stav na odvolacom pojednávaní, uviedol okolnosť, že vyzval strany podľa § 382 CSP na vyjadrenie k možnosti použiť pri rozhodovaní iný právny predpis, následne preskúmal vecnú správnosť napadnutého rozhodnutia a dospel k záveru, že rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutom vyhovujúcom výroku titulom nemajetkovej ujmy, čo do sumy 25.000 eur, je potrebné ako vecne správne podľa § 387 ods. 1 CSP potvrdiť a vo zvyšnom vyhovujúcom výroku ohľadom tohto nároku podľa § 388 CSP zmeniť a žalobu zamietnuť.

21.3. Dovolateľ 1/ v tejto súvislosti namieta aj svojvôľu dovolacieho súdu, keďže podľa jeho názoru prekročil rámec svojej preskúmvacej právomoci. Tvrdí, že odvolací súd neobmedzil svoje hodnotenie iba na kontrolu zákonnosti a odôvodnenosti rozhodnutia súdu prvej inštancie, ale namiesto toho nahradil jeho voľnú úvahu vlastnou „svojvoľnou úvahou“.

21.4. Arbitrárnosť môže mať v súdnych rozhodnutiach rôznu podobu. Podľa doterajšej judikatúry ústavného súdu o arbitrárne rozhodnutie ide najmä vtedy, ak je svojvoľné. Môže tiež ísť o extrémny nesúlad právnych záverov s vykonaným dokazovaním alebo môže ísť o taký výklad zákona, ktorý nemá oporu v medziach rozumného a prípustného výkladu zákona. Arbitrárnosť môže tiež spočívať v takom hodnotení dôkazov, ktoré je vykonané bez akéhokoľvek akceptovateľného racionálneho základu tak, že z nich pri žiadnej možnej interpretácii nevyplývajú prijaté skutkové základy. Arbitrárnosť teda znamená interpretačný excés. Arbitrárne rozhodnutie je spravidla spojené s nedostatočným odôvodnením, avšak nemusí to tak byť nevyhnutne. „O svojvôli pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam“ (III. ÚS 264/05). „V zmysle svojej judikatúry považuje ústavný súd za protiústavné a arbitrárne tie rozhodnutia, ktorých odôvodnenie je úplne odchylné od vecí samej alebo aj extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti“ (IV. ÚS 150/03, I. ÚS 301/06, I. ÚS 200/2012). Arbitrárne rozhodnutie predstavuje zásah do práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivý súdny proces (m. m. I. ÚS 115/2020).

21.5. Odvolací súd je oprávnený preskúmať nielen samotný základ nároku, ale aj primeranosť výšky priznanej nemajetkovej ujmy. To vyplýva zo zásady, že odvolanie má devolutívny účinok a presúva vec na rozhodovanie súdu vyššieho stupňa. Zásada voľnej úvahy súdu prvej inštancie neznamena, že odvolací súd nemôže jeho úvahu preskúmať a prípadne ju nahradiť vlastnou, pokiaľ dôjde k záveru, že nie je primeraná alebo je v rozpore so zistenými skutočnosťami. K svojvôli v danom prípade nedošlo, pretože odvolací súd nepostupoval arbitrárne, ale pri stanovení výšky ujmy vychádzal zo skutkových zistení prvoinštančného súdu, ktoré neboli spochybnené, z kritérií stanovených judikatúrou (rozsah a intenzita zásahu, jeho trvanie, dopady na osobu poškodeného, porovnanie s inými vecami), z princípu proporcionality a rovnakého rozhodovania v obdobných prípadoch. Úprava výšky priznanej ujmy preto nepredstavuje nahradenie „voľnej úvahy“ svojvoľnou úvahou, ale legitímne vykonanie dovolacieho preskúmania, v rámci ktorého mal odvolací súd právo, a aj povinnosť zhodnotiť, či priznaná suma zodpovedá kritériám primeranosti.

21.6. Žalobca namieta, že odvolací súd posudzoval ujmu v jednotlivých oblastiach (pracovnej, politickej, spoločenskej, rodinnej a zdravotnej) izolovane, a nie komplexne. Táto námietka je však nedôvodná, pretože súd pri hodnotení nemajetkovej ujmy (bod 96. odôvodnenia dovolacieho rozsudku) vychádzal zo všetkých relevantných okolností prípadu, pričom jednotlivé oblasti posudzoval samostatne len z dôvodu presnej identifikácie charakteru a intenzity zásahu do osobnosti žalobcu. Súčasne však zohľadnil ich vzájomný dopad a trvanie následkov, vrátane možného prepojenia medzi jednotlivými zásahmi, čím zabezpečil komplexný a primeraný pohľad na celkovú ujmu žalobcu. Posudzovanie po oblastiach teda neznamenal izolovaný alebo svojvoľný prístup, ale slúžilo na systematické a transparentné stanovenie výšky nemajetkovej ujmy. Týmto postupom odvolací súd sledoval záujem na zachovaní proporcie medzi závažnosťou ujmy a výškou priznaného odškodnenia, čím sa vylučuje akákoľvek arbitrárnosť alebo svojvoľnosť rozhodnutia.

22. Žalobca ďalej namietal, že odvolací súd bez jasného skutkového a dôkazného základu započítal náhradu škody do nároku na náhradu nemajetkovej ujmy, čím došlo k zmiešaniu nárokov a k nepreskúmateľnosti rozhodnutia.

22.1. Odvolací súd pri posudzovaní nároku žalobcu na nemajetkovú ujmu považoval za potrebné

zdôrazniť, že žalobca si v konaní vedenom na Okresnom súde Levice pod sp. zn. 6C/239/2009 uplatnil nárok na náhradu škody voči žalovanej Slovenskej republike, zastúpenej Ministerstvom vnútra SR a Ústavom pamäti národa. Okresný súd Levice rozsudkom zo 06. marca 2017 priznal žalobcovi sumu 301.214,79 eura ako náhradu škody, pričom žalobu v zvyšnej časti zamietol, a rozhodol o náhrade trov konania. Krajský súd v Nitre dňa 18. júna 2021 potvrdil tento rozsudok a priznal žalovaným nárok na náhradu trov odvolacieho konania. K uplatneniu nároku na náhradu škody žalobcom došlo podaním zo dňa 03. augusta 2009 v konaní o ochranu osobnosti vo výške 214.845,29 eura, pričom neskoršie podania rozšírili tento nárok na celkovú sumu 871.182,79 eura. Z rozhodnutia najvyššieho súdu z 28. mája 2014 (sp. zn. 7Cdo/65/2013) vyplýva pre okolnosti danej veci, že nárok na náhradu nemajetkovej ujmy a nárok na náhradu škody sú samostatné právne prostriedky ochrany fyzickej osoby a nemožno ich uplatňovať na základe totožných skutkových tvrdení. Odvolací súd preto posudzoval, či žalobca uplatňuje nárok na nemajetkovú ujmu z totožných skutkových dôvodov ako náhradu škody. Čo sa týka pracovného života, žalobca uviedol, že odvysielanie nepravdivej informácie v médiách viedlo k strate klientely a zníženiu príjmov z advokátskeho povolania. Odvolací súd konštatoval, že odvysielanie nepravdivej informácie o žalobcovi v médiách viedlo k poklesu jeho klientely a ohrozeniu výkonu advokátskeho povolania, čím došlo k zásahu do práva na ochranu osobnosti. Výsluchy svedkov potvrdili negatívny dopad na dôveryhodnosť a spoľahlivosť žalobcu, no posudzovanie konkrétnej straty klienta bolo považované za bezpredmetné.

22.2. Žalobca tvrdí, že nárok na nemajetkovú ujmu uplatňuje z odlišného dôvodu než nárok na náhradu škody. Tento argument však odvolací súd náležite posúdil, oddelene vyhodnotil skutkové tvrdenia a právne tituly, z ktorých jednotlivé nároky vyplývajú, a jasne odôvodnil, prečo v konkrétnych častiach žaloby náhrada nemajetkovej ujmy neprináleží. Týmto spôsobom sa eliminuje akýkoľvek dojem svojvôle súdu, keďže súd postupoval v súlade s procesnými pravidlami, dôsledne rozlišoval medzi rôznymi právnymi prostriedkami ochrany.

23. V neposlednom rade dovolací súd uvádza, že pri posudzovaní splnenia požiadaviek na riadne odôvodnenie rozhodnutia z hľadiska namietanej zmätočnej vady v zmysle § 420 písm. f) CSP, správnosť právnych záverov, ku ktorým odvolací súd dospel, nie je v zásade relevantná, lebo prípadné nesprávne právne posúdenie prípustnosť dovolania podľa ustanovenia § 420 písm. f) CSP nezakladá.

24. Dovolací súd má za to, že procesný postup odvolacieho súdu, ktorý konal v zmysle ustanovení a zásad CSP, nemožno považovať za porušenie práva na spravodlivý proces. Uvedeným postupom preto nedošlo k založeniu namietaných vád podľa § 420 písm. f) CSP a dovolateľ 1/ neopodstatnene namietala vady, ktorými malo dôjsť k porušeniu práva na spravodlivý proces podľa ustanovenia § 420 písm. f) CSP.

Dovolanie žalobcu podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP

25. Podľa § 421 ods. 1 CSP písm. a) CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu.

26. V zmysle § 432 ods. 1 CSP dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Podľa § 432 ods. 2 CSP sa dovolací dôvod vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia.

27. K posúdeniu dôvodnosti dovolania (či dovolateľom napadnuté rozhodnutie skutočne spočíva na nesprávnom právnom posúdení) môže dovolací súd pristúpiť len po prijatí záveru o prípustnosti dovolania. Právna úprava odvolacieho konania obsiahnutá v CSP dôsledne odlišuje prípustnosť a dôvodnosť dovolania.

27.1. O tom, či je daná prípustnosť dovolania podľa § 421 CSP, rozhoduje dovolací súd výlučne na základe dôvodov uvedených dovolateľom (porovnaj § 432 CSP). Pokiaľ dovolateľ vyvodzuje

prípustnosť dovolania z ustanovenia § 421 CSP, má viazanosť dovolacieho súdu dovolacími dôvodmi (§ 440 CSP) kľúčový význam v tom zmysle, že posúdenie prípustnosti dovolania v tomto prípade závisí od toho, ako dovolateľ sám vysvetlí (konkretizuje a náležite doloží), že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia dovolateľom označenej právnej otázky a že ide o prípad, na ktorý sa vzťahuje toto ustanovenie.

27.2. V prípade dovolacieho dôvodu spočívajúceho v nesprávnom právnom posúdení veci je dovolateľ povinný dovolací dôvod vymedziť nesprávnym právnym posúdením takej právnej otázky, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a zároveň pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu alebo ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne (písm. a) až c) § 421 ods. 1 CSP). Dovolateľ je teda povinný v dovolaní jednoznačne uviesť, v čom vidí prípustnosť dovolania, t. j. ktorý z predpokladov uvedených v § 421 ods. 1 CSP zakladá jeho prípustnosť. Ak v dovolaní absentuje uvedené vymedzenie, súd nevyvíja procesnú iniciatívu smerujúcu k doplneniu dovolania.

28. Pre právnu otázku, ktorú má na mysli § 421 ods. 1 písm. a) CSP, je charakteristický „odklon“ jej riešenia, ktorý zvolil odvolací súd, od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. Ide tu teda o situáciu, v ktorej sa už rozhodovanie senátov dovolacieho súdu ustálilo na určitom riešení právnej otázky, odvolací súd sa však svojím rozhodnutím odklonil od „ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu“. Ustanovením § 421 ods. 1 písm. a) CSP sa teda sleduje zámer minimalizovať nežiadúce odklony rozhodnutí odvolacích súdov od rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, a tým prispieť k ich jednotnému rozhodovaniu.

29. Dovolateľ 1/ argumentoval, že napadnutý rozsudok trpí vadou podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP v tom, že konštatácia odvolacieho súdu „Ak sa žalobca v danom konaní domáha náhrady nemajetkovej ujmy a v konaní vedenom na Okresnom súde Levice pod sp. zn. 6C/239/2009 sa domáhal náhrady škody, úspešne tak nemôže robiť na základe totožných skutkových tvrdení ako v žalobe o náhradu škody“, je podľa žalobcu v rozpore s rozhodnutím R 1/2015. Dovolateľ 1/ je názoru, že z uvedeného judikátu vyplýva, že ten istý skutkový dej môže v niektorom prípade zakladať nárok na náhradu škody, ako aj nárok na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch. Potom záver súdu, že sa žalobca nemôže domáhať náhrady škody a náhrady nemajetkovej ujmy na základe totožných skutkových tvrdení, je v zjavnom rozpore s R 1/2015. Podľa dovolateľa ušlo pozornosti odvolacieho súdu, že preukázaná majetková strata preukazuje aj zásah v nemajetkovej oblasti žalobcu, a to v oblasti dobrej povesti a kredibility ako osoby občana a advokáta.

30. V rozsudku najvyššieho súdu z 28. mája 2014, sp. zn. 7Cdo/65/2013, publikovaný v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod publikačným č. R 1/2015 právna veta znie: „Ten istý skutkový dej môže v niektorom prípade zakladať zároveň tak nárok na náhradu za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia, ako aj nárok na náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej fyzickej osobe na jej osobnostných právach; tieto nároky treba dôsledne rozlišovať a pri ich posudzovaní mať na zreteli nielen odlišnosť vzťahov, z ktorých sú vyvodzované, ale tiež právnej úpravy, ktorá sa na nevzťahuje. Zo žiadneho ustanovenia zákona č. 437/2004 Z. z. o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení, financovaní zdravotného poistenia, o zriadení Všeobecnej zdravotnej poisťovne a o zriaďovaní rezortných, odvetvových, podnikových a občianskych zdravotných poisťovní v znení neskorších predpisov nemožno vyvodiť, že by sa v rámci odškodňovania bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia mal zohľadniť aj zásah do dôstojnosti, súkromia alebo rodinného života poškodeného“.

31. Odvolací súd aplikoval uvedený judikát R 1/2015 na okolnosti danej veci a konštatoval, že „Ak sa žalobca v danom konaní domáha náhrady nemajetkovej ujmy a v konaní vedenom na Okresnom súde Levice pod sp. zn. 6C/239/2009 sa domáhal náhrady škody, úspešne tak nemôže robiť na základe totožných skutkových tvrdení ako v žalobe o náhradu škody. Právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch podľa ustanovenia § 13 ods. 2 a 3 Občianskeho zákonníka a nárok na náhradu škody podľa § 420 Občianskeho zákonníka sú totiž samostatné právne prostriedky ochrany fyzickej osoby, a preto ich

nemožno uplatňovať na základe totožných skutkových tvrdení. Pre peňažné zadostučinenie za zásah do práva na ochranu osobnosti fyzickej osoby je preto nutné uplatniť rozhodné skutkové tvrdenia o tom, že odškodnenie z titulu náhrady škody nie je dostatočnou satisfakciou za vzniknutú ujmu na osobnostných právach poškodenej fyzickej osoby. Iba v takom prípade nebude porušený ústavný princíp proporcionality a zásada nie dvakrát o tom istom. Z uvedených dôvodov sa odvolací súd zaoberal aj tým, či si žalobca uplatňuje nárok na náhradu nemajetkovej ujmy z totožných alebo odlišných dôvodov, prípadne, či sa v nejakej časti prekrývajú". Ďalej uviedol, že „vychádzal z tvrdenia žalobcu, keď čo sa týka pracovného života, uvádzal, že odvysielanie nepravdivej informácie v hlavnom spravodajstve TV Markíza a zverejnenie v denníkoch Plus jeden deň, SME, Pravda a tiež jej sprístupnenie na internete viedlo k výraznej strate jeho klientely v období po 30. 07. 2007, ktorá skutočnosť mala následok podstatné zníženie jeho príjmov z výkonu advokátskeho povolania, ktoré v účtovnom roku 2010 vyústilo do straty. Uviedol tiež, že uvedené okolnosti majú za následok ohrozenie jeho možnosti vykonávať jeho advokátske povolanie, pričom sa jedná o jeho celoživotné povolanie. Pokiaľ teda žalobca v tejto oblasti poukazoval na pokles jeho príjmov z výkonu povolania advokáta, straty klienta K. K., s. r. o. a Mesta W., odvolací súd mal za to, že v tejto časti si uplatňuje náhradu nemajetkovej ujmy z rovnakých skutkových tvrdení, pričom náhrada škody mu bola právoplatne priznaná, preto mal za to, že z týchto dôvodov (skutkových tvrdení) mu nemajetková ujma neprináleží. Z uvedeného dôvodu je potom posudzovanie toho, či v konaní bola preukázaná strata klienta Mesta W. bezpredmetná..." Zároveň odvolací súd konštatoval, že „výsluchom svedkov JUDr. Q., JUDr. T., Ing. N., vypočutých v konaní na súde prvej inštancie bolo preukázané, že zverejnenie nepravdivej informácie o žalobcovi sa prejavilo aj v tom, že bol v spoločnosti a vo verejnosti negatívne vnímaný a táto skutočnosť sa prejavovala aj voči osobám, ktoré ho v minulosti ako advokáta odporučili. Uvedeným konaním teda došlo k zníženiu dôveryhodnosti žalobcu, k naštŕbeniu jeho spoľahlivosti, ako jedného z predpokladov výkonu advokácie, teda došlo k zásahu do práva na ochranu osobnosti, avšak z uvedených dôvodov nie je zásah v tejto oblasti tak zásadný, ako uvádzal žalobca, čo je potrebné zohľadniť".

32. Podľa právneho názoru dovolacieho súdu sa odvolací súd neodklonil od právnych záverov vyjadrených v rozhodnutí najvyššieho súdu publikovanom pod č. R 1/2015. Uvedený judikát síce pripúšťa, že ten istý skutkový dej môže v určitých prípadoch zakladať súčasne nárok na náhradu škody aj na náhradu nemajetkovej ujmy, avšak zdôrazňuje, že tieto nároky sú svojím právnym základom odlišné a pri ich posudzovaní je potrebné rešpektovať rozdielnosť právnych vzťahov, z ktorých vyplývajú, ako aj právnej úpravy, ktorá sa na ne vzťahuje. Odvolací súd preto nepochybil, keď uzavrel, že ak sa žalobca v prejednávanej veci domáha náhrady nemajetkovej ujmy, pričom v inom konaní (vedenom na Okresnom súde Levice pod sp. zn. 6C/239/2009) uplatňoval nárok na náhradu škody na základe totožných skutkových tvrdení, tak takýto postup nie je prípustný. Takýto záver je v súlade s judikatúrou vyjadrenou v R 1/2015, keďže aj podľa tohto rozhodnutia ide o samostatné právne prostriedky ochrany, ktoré nemožno uplatňovať duplicitne z rovnakého skutkového základu. Posúdenie, či v danom prípade žalobca preukázal skutkové okolnosti zakladajúce zásah do jeho osobnostných práv odlišne od tých, ktoré boli predmetom konania o náhradu škody, je už otázkou skutkového hodnotenia, ktoré nie je predmetom dovolacieho prieskumu podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP. Dovolací súd preto uzatvára, že k odklonu od rozhodnutia R 1/2015 nedošlo.

33. Z obsahu dovolania tiež vyplýva námietka žalobcu spočívajúca v tom, že záver dovolacieho súdu o odopretí účinkov námietky premĺčania, s poukazom na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 5Cdo/265/2009, je aj v rozpore s ustálenou rozhodovacou praxou dovolacieho súdu, čo zakladá aj dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP, nakoľko rozhodujúce pre odopretie účinkov námietky premĺčania sú okolnosti, ktoré existovali v čase uplatnenia námietky premĺčania, a teda nie ku dňu podania žaloby, ako to ustálil odvolací súd.

34. Pokiaľ ide o posúdenie rozporu námietky premĺčania v rozpore s dobrými mravmi vo vzťahu k záveru dovolacieho súdu o rozdielnom prístupe v rozlišovaní k podaniu žaloby a k jej rozšíreniu, s poukazom na odôvodnenie uvedené v bode 52., rozhodnutie dovolacieho súdu nebolo v konečnom dôsledku založené na tejto otázke. Z uvedeného dôvodu je preto námietka o odklone od ustálenej rozhodovacej praxe bezpredmetná.

35. Dovolací súd preto konštatuje, že prípustnosť dovolania uplatneného žalobcom podľa ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a) CSP nie je daná.

Dovolanie žalobcu podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP

36. Ďalej dovolateľ 1/ uplatnil dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP podľa ktorého je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená.

37. Aby určitá otázka mohla byť relevantná z hľadiska § 421 ods. 1 CSP, musí mať zreteľné charakteristické znaky. Predovšetkým musí ísť o otázku právnu (teda v žiadnom prípade nie o skutkovú otázku). Môže ísť tak o otázku hmotnoprávnu (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine), ako aj o otázku procesnoprávnu (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení). Musí ísť o právnu otázku, ktorú odvolací súd riešil a na jej vyriešení založil rozhodnutie napadnuté dovolaním. Právna otázka, na vyriešení ktorej nespočívalo rozhodnutie odvolacieho súdu (vyriešenie ktorej nevedlo k záverom vyjadreným v rozhodnutí odvolacieho súdu), i keby bola prípadne v priebehu konania súdmi posudzovaná, nemôže byť považovaná za významnú z hľadiska tohto ustanovenia. Otázka relevantná v zmysle § 421 ods. 1 CSP musí byť procesnou stranou nastolená v dovolaní (a to jasným, určitým a zrozumiteľným spôsobom).

38. Záver o tom, či dovolateľom tvrdená právna otázka predstavuje právnu otázku kľúčovú pre rozhodnutie vo veci samej, ktorá je významná pre posúdenie prípustnosti dovolania, nie je rozhodujúci subjektívny názor strany sporu, že daná právna otázka môže byť pre ňu rozhodujúca, ale výlučne záver odvolacieho súdu (rovnako ako to platí aj pre ostatné podmienky prípustnosti dovolania), pričom dovolací súd tento záver konštatuje pri zohľadnení skutkového stavu ustáleného súdmi nižšej inštancie a „nosných“ dôvodov uvedených v rozhodnutí odvolacieho súdu (t. j. dôvodov, pre ktoré odvolací súd rozhodol tak, ako rozhodol) v nadväznosti na dovolateľmi predloženú právnu argumentáciu. To znamená, že dovolací súd nemôže riešiť hypotetické otázky, ktoré nemajú, resp. v ďalšom konaní nemôžu mať vplyv na meritórne rozhodnutie, a ani otázky, ktoré vôbec nesúvisia s rozhodovaným sporom napr. 3Obdo/28/2018). Sama polemika dovolateľov s právnymi závermi odvolacieho súdu, prosté spochybňovanie správnosti jeho rozhodnutia alebo len kritika toho, ako odvolací súd pristupoval k riešeniu niektorého problému, významovo nezodpovedajú kritériu vymedzenia dovolacieho dôvodu v zmysle § 432 CSP.

39. Žalobca v dovolaní nastolil právne otázky, ktoré podľa žalobcu neboli v rozhodovacej praxi ešte vyriešené (§ 421 ods. 1 písm. b) CSP), a to:

„Či zákonná úprava dáva možnosť odvolaciemu súdu znížiť výšku nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch podľa § 13 ods. 2, 3 OZ, ktorá bola výsledkom voľnej úvahy súdu prvej inštancie pri komplexnom posúdení založenom na konkrétnych preskúmateľných hľadiskách a dôkazoch, ktoré objasnili ako a akým spôsobom bola zasiahnutá dôstojnosť osoby v spoločnosti a s akými nepriaznivými dôsledkami pri viazanosti skutkovým stavom tak, ako ho zistil súd prvej inštancie, ak súd prvej inštancie, aplikoval správny právny predpis, správne ho vyložil, správne zistil skutkový stav a svoje rozhodnutie založil na preskúmateľných hľadiskách a dôkazoch a v odvolaní neboli oprávnené použité novoty s poukazom na § 365 CSP“; (dovolacia otázka č. 1); „Či koniec premľacej lehoty na uplatnenie práva na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch spôsobenej neoprávneným zásahom do práva na ochranu osobnosti podľa § 13 ods. 2 OZ nastáva uplynutím 3 ročnej lehoty počítanej odo dňa nasledujúceho po zverejnení registračných protokolov žalovaného na oficiálnej webovej stránke ÚPN (v našom prípade 17.11.2007)" a „Či premľacia doba plynie aj naďalej, a to počas celej doby ďalšieho uchovávaní a sprístupňovania daného zväzku.“; (dovolacia otázka č. 2)

„Či je možné časovo limitovať prihládanie na námietku premľania pre rozpor s dobrými mravmi, od kedy je uplatnená námietka premľania v rozpore s dobrými mravmi a kedy už nie je " (dovolacia otázka

č. 3) a

„Či pri určení výšky nároku na náhradu nemajetkovej ujmy podľa § 13 ods. 2 OZ súd prihliada na náhradu škody uplatnenú podľa § 16 OZ, ktorá vznikla oprávnenému v súvislosti s neoprávneným zásahom do práva na ochranu osobnosti, teda či nárok na náhradu škody v sebe konzumuje nárok na náhradu nemajetkovej ujmy, či fyzická osoba má právo domáhať sa náhrady škody spôsobenej neoprávneným zásahom do práva na ochranu jej osobnosti a súčasne náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch" (dovolacia otázka č. 4).

40. V poradí prvú dovolateľ 1/ formuluje otázku „Či zákonná úprava dáva možnosť odvolaciemu súdu znížiť výšku nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch podľa § 13 ods. 2, 3 OZ, ktorá bola výsledkom voľnej úvahy súdu prvej inštancie pri komplexnom posúdení založenom na konkrétnych preskúmateľných hľadiskách a dôkazoch, ktoré objasnili ako a akým spôsobom bola zasiahnutá dôstojnosť osoby v spoločnosti a s akými nepriaznivými dôsledkami pri viazanosti skutkovým stavom tak, ako ho zistil súd prvej inštancie, ak súd prvej inštancie, aplikoval správny právny predpis, správne ho vyložil, správne zistil skutkový stav a svoje rozhodnutie založil na preskúmateľných hľadiskách a dôkazoch a v odvolaní neboli oprávnené použité novoty s poukazom na § 365 CSP". Dovolateľ 1/ prezentuje názor, že pokiaľ súd prvej inštancie vychádzal z riadne zisteného skutkového stavu a na základe neho založil svoje rozhodnutie na konkrétnych preskúmateľných hľadiskách a dôkazoch, ktoré by objasnili ako a akým spôsobom bola zasiahnutá dôstojnosť osoby v spoločnosti a s akými nepriaznivými dôsledkami a pokiaľ vo vzťahu k rozhodovaniu o náhrade nemajetkovej ujmy aplikoval správny právny predpis, ten aj správne ho vyložil, nie je rozhodnutiu súdu prvej inštancie čo vytknúť a nie je možné ho považovať za nesprávne. Samotná voľná úvaha potom nie je zásadne spôsobilým predmetom preskúmania odvolacím súdom z hľadiska taxatívne vymedzených odvolacích dôvodov uvedených v § 365 ods. 1 CSP, pretože nie je takým postupom súdu, ktorý je možné z hľadiska taxatívne vymedzených odvolacích dôvodov uvedených v § 365 ods. 1 CSP napadnúť. Dovolateľ 1/ tiež tvrdí, že rozhodnutie najvyššieho súdu spis. zn. 4Cdo/153/2014 takto komplexne vyššie uvedenú právnu otázku riešilo *stricto sensu* len pre dovolacie konanie a nezohľadňovalo tú skutočnosť tak, ako je tomu v prejednávanej veci, kde neexistoval odvolací dôvod, ktorým je odvolací súd, je viazaný. Dovolateľ 1/ je názoru, že rozhodnutie súdu prvej inštancie založené na voľnej úvahe nemožno preskúmať, keďže nejde o dôvod odvolania výslovne uvedený v § 365 ods. 1 CSP.

41. Voľná úvaha súdu prvej inštancie pri určovaní výšky nemajetkovej ujmy podľa § 13 ods. 2, 3 OZ je preskúmateľná odvolacím súdom, avšak nie v tom zmysle, že by odvolací súd mal oprávnenie nahradiť ju vlastnou úvahou vždy, keď sa mu výška priznanej náhrady javí odlišne. Úlohou odvolacieho súdu nie je vytvárať novú, alternatívnu úvahu, ale kontrolovať, či úvaha súdu prvej inštancie bola vykonaná riadne, zákonne a primerane. Judikatúra najvyššieho súdu je v tomto smere ustálená. Už v rozhodnutí z 27. apríla 2006 sp. zn. 4Cdo/171/2005 najvyšší súd konštatoval, že „...i keď je výška zadosťučinenia v peniazoch predmetom úvahy súdu, jeho úvaha sa musí opierať o celkom konkrétne a preskúmateľné hľadiská. Uplatnenie voľnej úvahy sa tak nesmie stať nepreskúmateľnou ľubovôľou súdu, vymykajúcou sa akejkolvek kontrole. Nemožno priznávať neprimerané či dokonca tak premrštené sumy, ktoré by vo svojich dôsledkoch viedli k bezdôvodnému obohacovaniu sa, a ktoré by napríklad pri porovnaní „odškodnenia“ zásahu do práva na ochranu osobnosti s „odškodňovaním“ zásahov do iných základných práv zaručených Ústavou Slovenskej republiky mohli niektoré ujmy na iných základných právach (napríklad ujmy na zdraví či dokonca živote) bagatelizovať". Podobne v rozhodnutí z 30. septembra 2013 sp. zn. 6MCdo/15/2012 najvyšší súd dospel k záveru „...určenie výšky primeranej náhrady nemajetkovej ujmy nie je záležitosťou voľnej úvahy, ktorá by nepodliehala žiadnemu hodnoteniu; jej základom je zistenie skutkových okolností, ktoré súdu umožnia úvahu na určitom kvalitatívnom posúdení základných súvislostí. V uznesení sp. zn. 5Cdo/169/2021 z 31. januára 2023 dovolací súd zdôrazňuje, že „určenie výšky nemajetkovej ujmy nesmie byť svojvoľné a uplatnenie voľnej úvahy sa tak nesmie stať nepreskúmateľnou ľubovôľou súdu, vymykajúcou sa akejkolvek kontrole". Z týchto záverov jednoznačne vyplýva, že odvolací súd môže a musí preskúmať, či sa súd prvej inštancie pri úvahe o výške nemajetkovej ujmy neopieral o nesprávne skutkové závery, neaplikoval nesprávny právny predpis alebo nezohľadnil irelevantné či nedostatočné kritériá. Až vtedy, keď je zistená takáto chyba, môže odvolací súd úvahu nahradiť vlastnou. Naopak, ak súd prvej inštancie vychádzal zo správne

zisteného skutkového stavu, svoje rozhodnutie odôvodnil konkrétnymi a preskúmateľnými kritériami (napr. rozsah zásahu do cti a dôstojnosti, jeho dôsledky na spoločenské postavenie poškodeného, intenzita a dĺžka trvania zásahu), a výška priznanej sumy nevykazuje znaky neprimeranosti alebo excesu, odvolací súd nie je oprávnený zasiahnuť len preto, že by na jeho mieste výšku náhrady určil odlišne. Ak v danej veci odvolací súd využil svoju kompetenciu a preskúmal voľnú úvahu súdu prvej inštancie pri určení výšky nemajetkovej ujmy, pričom svoje závery odôvodnil a riadne vysvetlil dôvody, pre ktoré pristúpil k zmene, nemožno jeho postup považovať za vybočenie z rámca § 365 ods. 1 CSP. Ak dovolateľ 1/ formuluje otázku č. 1, ktorá smeruje podľa názoru dovolacieho súdu k tomu, aby dovolací súd zaujal stanovisko k „správnosti“ hodnotenia prvoinštančného rozsudku, ide len o jeho vlastnú polemiku s odvolacím súdom. Sama diskusia o právnych záveroch odvolacieho súdu, len spochybňovanie správnosti jeho rozhodnutia alebo kritika jeho prístupu k právnomu posúdeniu veci nezodpovedá kritériám ustanoveným v § 421 ods. 1 písm. b) CSP a teda nemôže zakladať prípustnosť dovolania.

42. Dovolateľ 1/ nastolil otázku „Či koniec premlčacej lehoty na uplatnenie práva na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch spôsobenej neoprávneným zásahom do práva na ochranu osobnosti podľa § 13 ods. 2 OZ nastáva uplynutím 3 ročnej lehoty počítanej odo dňa nasledujúceho po zverejnení registračných protokolov žalovaného na oficiálnej webovej stránke ÚPN (v našom prípade 17. 11. 2007)" a „Či premlčacia doba plynie aj naďalej, a to počas celej doby ďalšieho uchovávaní a sprístupňovania daného zväzku."(dovolacia otázka č. 2). Žalobca vytýkal odvolaciemu súdu nezohľadnenie argumentácie, že uchovávanie, sprístupňovanie a zverejňovanie difamujúcej informácie (čo považoval žalobca za neoprávnený zásah) je pokračovací súkromnoprávny delikt, a preto k protiprávnemu konaniu dochádza každým dňom, v danom prípade premlčacia doba nemohla uplynúť. V prípade pokračujúceho protiprávneho konania, ktoré trvá dodnes, vznikajú žalobcovi samostatné ujmy, ktoré je potrebné posudzovať samostatne, aj čo sa týka premlčacej doby. Ak ujma vzniká alebo narastá v dôsledku pokračovania v protiprávnom konaní žalovaného, žalobca si náhradu môže uplatniť až po tom, ako samotná ujma vznikne a ako sa o nej dozvie, nie predtým. Podľa názoru žalobcu nezačala plynúť premlčacia doba 17. novembra 2004, teda deň nasledujúci po zverejnení registračných protokolov, ku ktorému došlo 16. novembra 2004. Keďže ujmy vznikali postupne, údaj o osobe žalobcu na webovej stránke žalovaného bol znečítateľný 12. novembra 2010, každý deň dochádzalo k neoprávnenému zásahu, je to aj v súlade s rozhodnutím spis. zn. 5Cdo/265/2009. Je logické, že ujma neustále vznikala a narastala, takže posledná mohla vzniknúť 11. novembra 2010, pričom však prakticky vzniká doteraz. Teda trojročná premlčacia lehota nemohla skončiť ani 12. novembra 2013.

42.1. V tomto smere dovolateľ 1/ atakuje názor odvolacieho súdu ohľadom počiatku premlčacej doby v tom, že premlčacia doba, vzťahujúca sa na peňažnú náhradu nemajetkovej ujmy má povahu objektívnej premlčacej doby, teda jej počiatok je daný objektívne, nezávisle od subjektívnych okolností na strane žalobcu, a teda začína plynúť odo dňa, keď sa mohlo právo vykonať po prvý raz. Keďže k neoprávnenému zásahu objektívne spôsobilému porušiť práva žalobcu v danej veci došlo zverejnením registračných protokolov žalovaného dňa 16. novembra 2004, nasledujúcim dňom mohol žalobca toto svoje právo uplatniť po prvý raz. Žaloba v danej veci bola podaná dňa 09. júna 2008, teda bola podaná po uplynutí premlčacej doby, ktorá je trojročná (bod 48. odôvodnenia odvolacieho rozsudku).

42.2. Dovolací súd zároveň uvádza, že uvedenému záveru predchádzal procesný postup podľa § 382 CSP ktorým boli strany na odvolacom pojednávaní vyzvané, aby sa vyjadrili k § 100 ods. 1, 2, § 101 a § 3 ods. 1 OZ. Následne odvolací súd aplikoval uvedené hmotnoprávne ustanovenia, poukázal na judikatórne závery vyplývajúce z rozhodnutí najvyššieho súdu sp. zn. 5MCdo/7/2010, 5MCdo/18/2010, 5Cdo/152/2022, pričom vychádzal zo spornosti počiatku plynutia premlčacej doby. Odvolací konštatoval, že k zverejneniu registračných protokolov žalovaného došlo dňa 16. novembra 2004, žaloba v danej veci bola podaná dňa 09. júna 2008, dňa 30. júla 2007 došlo vo vysielaní televízie Markíza k zverejneniu informácií o evidencii žalobcu vo zväzkoch bývalej štátnej bezpečnosti a v tento deň sa žalobca o tom, že je v evidencii žalovaného uvedený, aj dozvedel. Návrh žalobcu na vstup Ústavu pamäti národa do konania na strane žalovaného bol žalobcom podaný dňa 20. marca 2009 a návrh na zmenu návrhu, spočívajúci v rozšírení sumy nemajetkovej ujmy na sumu 350.000 eur bol súdu doručený dňa 04. mája 2011. Následne odvolací súd zhrnul argumentáciu strán k tejto otázke a zdôvodnil záver, že k neoprávnenému zásahu objektívne spôsobilému porušiť práva žalobcu v danej veci došlo zverejnením

registračných protokolov žalovaného dňa 16. novembra 2004, nasledujúcim dňom mohol žalobca toto svoje právo uplatniť po prvý raz. Žaloba v danej veci bola podaná dňa 09. júna 2008, teda bola podaná po uplynutí premlčacej doby, ktorá je trojročná.

43. Skúmaním podmienok prípustnosti dovolania dovolací súd dospel k záveru, že ide o otázku relevantnú v zmysle § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Rozhodnutie odvolacieho súdu totiž skutočne záviselo od dovolateľom 1/ vymedzenej dovolacej otázky č. 2, keď odvolací súd dospel k záveru, že žalobcom uplatňované nároky sú premlčané. Na uvedený čiastkový záver bude mať zároveň vplyv aj hodnotenie námietky premlčania v rozpore s dobrými mravmi, ktorá bude predmetom posúdenia v ďalšej časti odôvodnenia. Keďže žalobca je názoru, že odvolací súd posúdil koniec plynutia premlčacej doby na zaplatenie nemajetkovej ujmy nesprávne, prioritne sa dovolací súd zaoberal touto námietkou. Po zistení, že podmienky prípustnosti dovolania pre dovoláciu otázku č. 2/ sú splnené, dovolací súd následne pristúpil ku skúmaniu, či podané dovolanie je aj dôvodné, t.j. či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu skutočne vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci v predmetnej právnej otázke.

44. V súvislosti s dovolateľom 1/ nastolenou otázkou plynutia premlčacej doby dovolací súd akcentuje, že odvolací súd vychádzal zo záverov ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu týkajúcej sa premlčania práva na náhradu nemajetkovej ujmy fyzickej osoby v peniazoch, v zmysle ktorých „je počiatok plynutia všeobecnej trojročnej premlčacej doby náhrady za nemateriálnu ujmu podľa § 101 Občianskeho zákonníka viazaný na okamih, kedy došlo k neoprávnenému zásahu objektívne spôsobilému porušiť alebo ohroziť osobnostné práva fyzickej osoby. Premlčacia doba začína plynúť dňom nasledujúcim po dni, kedy došlo k neoprávnenému zásahu do osobnostných práv. (porovnaj uznesenie NS SR zo dňa 17. 02. 2011 sp. zn. 5Cdo/265/2009, príp. rozsudok NS SR sp. zn. 2Cdo/194/2011 zo dňa 27. 11. 2012).“

44.1. Podľa rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky 27. novembra 2012 sp. zn. 2Cdo/194/2011 - publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod č. 58/2014 právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, je právom majetkovej povahy, ktoré sa premlčuje. V odôvodnení sa uvádza : „Počiatok plynutia všeobecnej trojročnej premlčacej doby v prípade náhrady za nemateriálnu ujmu je podľa § 101 Občianskeho zákonníka viazaný na okamih, kedy došlo k neoprávnenému zásahu objektívne spôsobilému porušiť alebo ohroziť osobnostné práva fyzickej osoby. Premlčacia doba začína plynúť dňom nasledujúcim po dni, kedy k takémuto zásahu došlo“.

44.2. V rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. 5Cdo/278/2007 z 25. septembra 2008 dovolací súd uviedol : „...žalobkyňa v dovolaní výslovne nespochybňuje spôsob, akým odvolací súd vyriešil podľa neho zásadnú právnu otázku, na posúdenie ktorej pripustil podľa § 238 ods. 3 O.s.p. proti svojmu rozsudku dovolanie, t. j. otázku, či sa premlčuje právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, ako jeden z prostriedkov ochrany práva na ochranu osobnosti podľa ustanovenia § 11 Občianskeho zákonníka v spojení s ustanoveniami § 13 ods. 2 a 3 uvedeného zákonníka. Keďže z dôvodu nedostatku dovolacích námietok proti záveru odvolacieho súdu k tejto právnej otázke dovolací súd nemohol reagovať na osobitné výhrady žalobkyne, iba vo všeobecnosti poznamenáva, že predmetný záver odvolacieho súdu považuje za správny. Odvolací súd v odôvodnení svojho rozhodnutia náležite vysvetlil dôvody, ktoré ho viedli k záveru o premlčateľnosti práva na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch. S týmto záverom sa dovolací súd stotožňuje a k nemu iba dodáva, že i podľa jeho názoru je právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, ako jeden z relatívne samostatných prostriedkov ochrany osobnosti fyzickej osoby, právom majetkovej povahy, ktoré sa premlčuje. Toto právo, hoci je jedným z prostriedkov zabezpečenia ochrany osobných (osobnostných) práv, ktoré režimu premlčania nepodliehajú, sa svojou povahou zreteľne odlišuje od týchto osobných (osobnostných) práv. Popri výrazných osobnostiach českej právnej vedy, zástancov premlčateľnosti tohto práva, vymenovaných odvolacím súdom na str. 11, odsek 5 jeho rozsudku, dovolací súd pripomína, že ani v slovenskej právnej teórii nie je ojedinelý názor, že sa premlčuje právo na peňažné zadosťučinenie podľa § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka (porovnaj napr. komentár k Občianskemu zákonníku, Peter Vojčík a kolektív, IURA EDITION 2008).“

44.3. V rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. 8Cdo/24/2017 z 29. novembra 2017 sa uvádza: „Odvolací súd zmenil rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku, ktorým bola žalovanému uložená povinnosť zaplatiť žalobcom 1/ a 2/ náhradu nemajetkovej ujmy vo výške po 1.659,69 eura z dôvodu, že súd prvej

inštalácie nesprávne posúdil otázku, kedy začala plynúť premlčacia doba na uplatnenie práva na predmetnú náhradu. Otázka, kedy začína plynúť premlčacia doba je otázkou právnou, nie skutkovou. Právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch podľa ustanovenia § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka predstavuje jeden z parciálnych a relatívne samostatných prostriedkov ochrany jednotného práva na ochranu osobnosti fyzickej osoby. Vzniká vtedy, keď morálna satisfakcia ako rýdzo osobné právo, na vyváženie a zmiernenie nepriaznivých následkov protiprávneho zásahu do osobnostných práv nestačí. Počiatok plynutia všeobecnej trojročnej premlčacej doby práva na náhradu za nemateriálnu ujmu je podľa § 101 Občianskeho zákonníka viazaný na okamih, kedy došlo k neoprávnenému zásahu objektívne spôsobilého porušiť alebo ohroziť osobnostné práva fyzickej osoby. Premlčacia doba začína plynúť dňom nasledujúcim po dni, kedy došlo k neoprávnenému zásahu do osobnostných práv (uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo 17. februára 2011, sp. zn. 5Cdo/265/2009)."

45. Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

46. Premlčanie je kvalifikované uplynutie času, v dôsledku ktorého súdnu vymáhateľnosť možno odvrátiť námietkou. Zmyslom tohto inštitútu je zvýšenie istoty v právnych vzťahoch. Premlčaním právo nezaniká, iba sa závažne oslabuje. Uplatnenie námietky premlčania spôsobuje zánik súdnej vymáhateľnosti, v dôsledku čoho súd premlčané právo nemôže priznať. Základným účelom inštitútu premlčania je pôsobiť na subjekty občianskoprávných vzťahov, aby v primeraných dobách uplatnili svoje práva (nároky) a zároveň aj zabrániť tomu, aby povinné osoby neboli po časovo neprimeranej dobe nútené plniť svoje povinnosti.

47. Premlčacou dobou sa rozumie časový úsek, v ktorom musí byť právo vykonané, inak môžu nastať účinky premlčania podľa § 100 Občianskeho zákonníka. Premlčacia doba je ustanovená konkrétnym časovým úsekom, ktorý má určený začiatok plynutia. Dĺžku premlčacej doby určuje zákon. Ustanovenie § 101 Občianskeho zákonníka upravuje trojročnú všeobecnú premlčaciu dobu. Občiansky zákonník stanovuje objektívny začiatok plynutia premlčacej doby. Trojročná premlčacia doba plynie odo dňa, keď sa právo mohlo vykonať po prvý raz. Za tento deň sa všeobecne považuje deň, keď sa právo mohlo po prvý raz uplatniť na súde, teda len čo mohla byť dôvodne podaná žaloba na súd (actio nata). Ako na to správne poukázal aj odvolací súd, ide o objektívnu možnosť vykonať právo bez zreteľa na to, či oprávnená osoba by mohla právo subjektívne vykonať alebo nie, t.j. či oprávnený subjektívne vedel alebo nevedel o svojom práve (viď napr. R 17/2017).

48. Správnosť právneho záveru odvolacieho súdu o určení začiatku a konca plynutia premlčacej doby podporuje aj vnútorná logika právneho poriadku a princíp právnej istoty, ktorý predstavuje základnú zásadu civilného práva. Názor dovolateľa 1/, podľa ktorého by sa objektívny začiatok plynutia premlčacej doby podľa § 101 Občianskeho zákonníka mal viazať na subjektívny moment, teda na okamih odstránenia neoprávneného zásahu, nemožno akceptovať. Takýto výklad by totiž znamenal, že začiatok plynutia premlčacej doby by bol fakticky závislý od správania sa alebo vôle porušovateľa osobnostných práv, čím by sa narušila rovnováha medzi účastníkmi právneho vzťahu. Zároveň by tým došlo aj k popretiu princípu právnej istoty, ktorý predpokladá, že po uplynutí určitého, zákonom ustanoveného času majú byť právne vzťahy stabilizované a účastníci majú mať možnosť predvídať, dokedy možno určitý nárok uplatniť. K obdobnému záveru (aj keď na základe odlišných skutkových okolností) dospel najvyšší súd v rozhodnutí sp. zn. 3Cdo/174/2016, publikovanom v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod č. 17/2017, v ktorom výslovne uviedol, že objektívny charakter začiatku plynutia premlčacej doby podľa § 101 OZ nemôže byť závislý na subjektívnom prvku, pretože by to bolo v zrejmom rozpore s účelom a funkciou tohto inštitútu. Uvedené platí bez ohľadu na to, či ide o zásah trvajúci alebo pokračujúci. Prípadné zvyšovanie intenzity alebo rozsahu zásahu v priebehu času môže ovplyvniť len rozsah uplatňovaného nároku, nie samotný vznik práva na ochranu osobnosti. V predmetnej veci sa subjektívne právo žalobcu transformovalo na

vymáhateľný nárok v okamihu, keď žalovaný po prvý raz porušil svoju povinnosť, teda zverejnením registračných protokolov dňa 16. novembra 2004. Toto konanie predstavovalo neoprávnený zásah do osobnostných práv žalobcu. Nie je možné automaticky predĺžovať alebo skracovať túto lehotu z dôvodu opakovaného sprístupňovania dokumentov, pokiaľ právny poriadok výslovne neustanovuje osobitnú úpravu pre pokračujúci zásah. Výklad žalobcu, podľa ktorého by premlčacia doba plynula podľa jeho subjektívneho vnímania trvania zásahu, nemá oporu v § 101 OZ a viedol by k neprípustnému stavu, v ktorom by právo na ochranu osobnosti bolo fakticky nepremlčateľné, čím by sa narušila samotná idea právnej istoty a predvídateľnosti práva.

48.1. S poukazom na uvedené dovolací súd uzatvára, že premlčacia doba na uplatnenie práva na náhradu nemajetkovej ujmy vzniká objektívne dňom nasledujúcim po neoprávnenom zásahu, teda 17. novembra 2004, a uplynutím trojročnej lehoty 17. novembra 2007 končí, pričom ďalšie uchovávanie alebo sprístupňovanie dokumentov nepredlžuje jej plynutie.

49. So zreteľom na vyššie uvedené dospel dovolací súd pri riešení dovolacej otázky č. 2 k záveru, že žalobcom podané dovolanie síce vyvolalo procesný účinok umožňujúci uskutočnenie meritórneho dovolacieho prieskumu, výsledok tohto dovolacieho prieskumu ale vedie k záveru, že jeho dovolanie v tejto časti nie je dôvodné, pretože právne posúdenie žalobcom nastolenej právnej otázky č. 2 odvolacím súdom bolo správne.

50. Dovolateľ formuloval ďalšiu právnu otázku „Či je možné časovo limitovať prihládanie na námietku premlčania pre rozpor s dobrými mravmi, od kedy je uplatnená námietka premlčania v rozpore s dobrými mravmi a kedy už nie je " (dovolacia otázka č. 3). Žalobca je názoru, že žalovaný zneužíval právo na úkor žalobcu, nepravdivé údaje aj po začatí konania naďalej zverejňoval, sprístupňoval a uchovával a útočil na žalobcu aj po 02. máji 2011, kedy došlo k rozšíreniu žaloby. Takže aj po tomto dátume je namieste posudzovať námietku premlčania ako námietku v rozpore s dobrými mravmi. V tomto smere nie je správny záver o dôvodnosti posudzovať túto námietku ako v rozpore s dobrými mravmi len k momentu podania pôvodnej žaloby. Totiž zásah stále trvá a trvá dodnes, aj vzhľadom na charakter povolania žalobcu. Záver súdu o odopretie účinkov námietky premlčania je aj v rozpore s ustálenou súdnou praxou spis. zn. 5Cdo/265/2009 (pozri závery uvedené v bode 34.). Navyše okolnosti pre posúdenie námietky premlčania v rozpore s dobrými mravmi tu existovali aj v čase po 02. máji 2011, kedy došlo k rozšíreniu žaloby. K navýšeniu nároku žalobcu došlo okrem iného na podklade rozsudku Krajského súdu v Nitre sp. zn. 9Co/108/2010. Vznik obavy o stratu možnosti vykonávať svoje povolenie, ako aj strach, úzkosť, beznádej, psychická trauma a stres vyvolaný zistením straty za hospodársky rok 2010, ktorá sa v nasledujúcich rokoch prehľbovala, je nevyhnutné považovať za okamih, kedy žalobcovi vznikli ďalšie čiastkové nároky na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch. Takže aj po rozšírení žaloby je namieste posudzovať námietku premlčania ako námietku v rozpore s dobrými mravmi.

50.1. Odvolací súd, posudzujúc či je žalovaným vznesená námietka premlčania v rozpore s dobrými mravmi, vychádzal z judikatúry najvyššieho súdu, ako aj ústavného súdu (pozri body 50. až 56. odôvodnenia odvolacieho rozsudku) a zohľadňoval individuálne okolnosti danej veci. K zverejneniu registračných protokolov žalovaného došlo dňa 16. novembra 2004, pričom žalobca ako osoba, ktorá nebola spolupracovníkom bývalej Štátnej bezpečnosti a jeho evidencia vo zväzkoch bývalej ŠtB bola porušením jeho práva na ochranu osobnosti, nemal dôvod sa domnievať, že by mohol byť v týchto registračných protokoloch zaevidovaný, a teda to, či v týchto protokoloch nie je evidovaný nesprávne, si overovať. Žalobca podal žalobu v tejto veci dňa 09. júna 2008, teda až po uplynutí premlčacej doby, ktorá začala plynúť deň po zverejnení registračných protokolov, teda dňa 17. novembra 2004 a skončila 17. novembra 2007. Vzhľadom k tomu, že žalobca nemal dôvod si nesprávnosť evidencie vo vzťahu k jeho osobe hneď po zverejnení registračných protokolov overovať, preto ak nepodal žalobu v trojročnej lehote, v tomto jeho konaní nemožno vidieť, že by nepostupoval s dostatočnou mierou starostlivosti a opatrnosti. Žalobca podal žalobu do roka po tom, ako bola táto informácia zverejnená na Markíze a ako sa o jeho nedôvodnej evidencii v registračných protokoloch dozvedel. Na druhej strane, konaním žalovaného, ako právnickej osoby zriadenej štátom, došlo vo vzťahu k žalobcovi ku konaniu, ktorým došlo k porušeniu jeho práva na ochranu osobnosti, pričom v danom prípade ide o zvlášť citelný zásah do osobnostných práv žalobcu. O tomto konaní žalovaného sa pritom žalobca dozvedel až s určitým

časovým odstupom. Žalobca teda márne uplynutie premlčacej doby nezavinil, pričom odvolací súd dospel k záveru, že prihlíadnutie na vznesenú námietku žalovaného ohľadom nároku uplatneného v pôvodnej žalobe by v danej veci bolo, vzhľadom k okolnostiam daného prípadu, neprimerane tvrdým postihom v porovnaní s rozsahom a charakterom ním uplatňovaného práva a s dôvodmi, pre ktoré si svoje právo neuplatnil včas. Toto však už neplatí ohľadne zvýšenej sumy nemajetkovej ujmy na sumu 350.000 eur, na ktorú rozšíril žalobu podaním zo dňa 02. mája 2011, pretože takejto sumy sa žalobca mohol domáhať už aj v pôvodnej žalobe, preto neprihlíadnutie námietky premlčania aj voči tejto rozšírenej sume odvolací súd nepovažoval za spravodlivé a námietku v tejto časti nepovažoval za vznesenú v rozpore s dobrými mravmi, čo však nemá vplyv na rozhodnutie súdu, keďže odvolací súd dospel k záveru, že žalobcovi prináleží nemajetková ujma v nižšej sume, ako bola uplatnená pôvodnou žalobou. (bod 57. odôvodnenia odvolacieho rozsudku).

51. Dovolací súd pripomína, že dôvody prípustnosti dovolania podľa § 421 CSP sa vzťahujú výlučne na právnu otázku, riešenie ktorej viedlo k právnym záverom vyjadreným v rozhodnutí odvolacieho súdu (t. j. právnu otázku, ktorá bola rozhodujúca pre rozhodnutie vo veci samej). Právna otázka, na vyriešení ktorej nespočívalo rozhodnutie odvolacieho súdu (vyriešenie ktorej nevedlo k právnym záverom vyjadreným v rozhodnutí odvolacieho súdu), i keby bola prípadne v priebehu konania súdmi posudzovaná, nemôže byť považovaná za významnú z hľadiska tohto ustanovenia. Pre posúdenie, či ide o právnu otázku kľúčovú pre rozhodnutie vo veci samej, a pre posúdenie prípustnosti dovolania nie je rozhodujúci subjektívny názor strany sporu, že daná právna otázka môže byť pre ňu rozhodujúca, ale významný je výlučne záver dovolacieho súdu rozhodujúceho o jej dovolaní.

51.1. Pri skúmaní procesnej prípustnosti dovolania a náležitého vymedzenia dovolacieho dôvodu v zmysle § 421 ods. 1 v spojení s § 432 CSP dovolací súd dospel k záveru, že od riešenia dovolateľom 1/ nastolenej právnej otázky č. 3 nezáviselo rozhodnutie odvolacieho súdu.

52. Žalobca vo svojom dovolaní naformuloval právnu otázku (bod 50.), z ktorej obsahu je zrejmé, že sa zameriava na posúdenie možnosti časového obmedzenia (ne)dôvodnosti námietky premlčania pre rozpor s dobrými mravmi. Z odôvodnenia napadnutého rozsudku odvolacieho súdu vyplýva, že tento súd sa námietkou žalobcu skutočne zaoberal. Vzhľadom k pôvodne uplatňovanej výške nemajetkovej ujmy konštatoval, že námietka premlčania je v rozpore s dobrými mravmi, a teda nie je možné ju úspešne uplatniť. Avšak po rozšírení žaloby o ďalšiu časť nároku na nemajetkovú ujmu odvolací súd dospel k opačnému záveru, že v tejto rozšírenej časti už námietka premlčania nie je v rozpore s dobrými mravmi. Tento odlišný záver však nemal rozhodujúci vplyv na samotný výsledok sporu, pretože odvolací súd žalobcovi priznal nižšiu sumu náhrady, než akú pôvodne uplatnil, konkrétne 25.000 eur. Inými slovami, k sume 25.000 eur, ktorú odvolací súd žalobcovi priznal, sa jeho úvahy o (ne)existencii rozporu námietky premlčania s dobrými mravmi už nevzťahovali. Z uvedeného vyplýva, že právna otázka č. 3 nastolená žalobcom nebola pre rozhodnutie odvolacieho súdu určujúca. Hoci sa odvolací súd touto otázkou zaoberal, výrok napadnutého rozsudku na jej vyriešení nezávisel. V dôsledku toho nemožno prípustnosť dovolania odvodzovať z § 421 ods. 1 CSP v spojení s § 432 CSP, pretože napadnuté rozhodnutie na riešení tejto otázky nebolo založené.

53. Napokon dovolateľ 1/ nastolil právnu otázku: „Či pri určení výšky nároku na náhradu nemajetkovej ujmy podľa § 13 ods. 2 OZ súd prihliada na náhradu škody uplatnenú podľa § 16 OZ, ktorá vznikla oprávnenému v súvislosti s neoprávneným zásahom do práva na ochranu osobnosti, teda či nárok na náhradu škody v sebe konzumuje nárok na náhradu nemajetkovej ujmy, či fyzická osoba má právo domáhať sa náhrady škody spôsobenej neoprávneným zásahom do práva na ochranu jej osobnosti a súčasne náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch“ (dovolacia otázka č. 4). Podľa dovolateľa 1/ nárok na náhradu nemajetkovej ujmy podľa § 13 ods. 2 OZ nepohlcuje nárok na náhradu škody uplatnenej podľa § 16 OZ. Ide o dva samostatné nároky a v žiadnom prípade OZ vo svojich ustanoveniach nepriznáva právo na započítanie náhrady poskytnutej titulom podľa § 16 OZ s náhradou titulom podľa § 13 ods. 2 OZ. Dovolateľ 1/ je názoru, že priznaný nárok na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch odvolacím súdom je neprimerane nízky, nakoľko zásah mal závažné dôsledky v oblasti výkonu jeho povolania, keď ohrozil a dodnes ohrozuje možnosť žalobcu vykonávať vôbec jeho celoživotné povolanie advokáta, navyše neoprávnený zásah sa mimoriadne dotkol žalobcu aj v oblasti jeho rodinného, spoločenského

života aj v iných oblastiach, v ktorých sa angažoval. V neposlednom rade vyvolanie závažného nevyliciteľného ochorenia zasiahlo aj do jeho zdravia. Okolnosti daného prípadu, postavenia žalobcu ako aj intenzity, povahy a dĺžky trvania neoprávneného zásahu, svedčia o tom, že ide o zvlášť citeľný zásah do osobnostných práv žalobcu, pretože zverejnením nepravdivých údajov je takto vnímaní väčšou časťou spoločnosti.

53.1. Položenou otázkou sa žalobca pýta, či pri určení výšky nároku na náhradu nemajetkovej ujmy sa prihliada na náhradu škody uplatnenú podľa § 16 OZ podľa ktorého kto neoprávneným zásahom do práva na ochranu osobnosti spôsobí škodu, zodpovedá za ňu podľa ustanovení tohto zákona o náhrade škody. Treba rozdielne chápať náhradu škody a nemajetkovú ujmu. Nemožno ich zamieňať. Primerané zadosťučinenie sa chápe ako nástroj na odstránenie nemateriálneho charakteru a nie ako náhrada za spôsobenú materiálnu škodu. V prípade ujmy hmotného charakteru zákon upravuje dva kompenzačné prostriedky a to náhradu škody a vydanie bezdôvodného obohatenia. Preto nie je možné pripustiť, aby si oprávnený cestou nároku na zaplatenie primeraného peňažného zadosťučinenia riešil vzniknutú hmotnú ujmu. Primerané zadosťučinenie slúži predovšetkým ako kompenzácia nemajetkovej ujmy, ktorá môže mať aj majetkový dopad.

53.2. Zo skutkových a právnych zistení odvolacieho súdu je zrejmé, že žalobca si v tomto konaní uplatňuje nárok na nemajetkovú ujmu. Už predtým však bolo osobitným konaním vedeným na Okresnom súde Levice (sp. zn. 6C/239/2009), potvrdeným rozsudkom Krajského súdu v Nitre (sp. zn. 5Co/215/2019), rozhodnuté o jeho nároku na náhradu škody, v ktorom mu bola priznaná suma 301.214,79 eura. Predmetom tohto konania bola nemajetková ujma vyjadrená poklesom príjmov z advokácie, stratou klientov a ohrozením výkonu povolania. Odvolací súd v prejednávanej veci preto správne zdôraznil, že tieto okolnosti už boli odškodnené v režime § 420 OZ, a preto na základe rovnakých skutkových tvrdení nemožno opätovne priznať aj náhradu nemajetkovej ujmy podľa § 13 ods. 2 OZ. Odvolací súd však zároveň zistil, že neoprávnený zásah do práv žalobcu mal aj ďalšie následky, ktoré neboli vyjadriteľné v majetkovej rovine, ale prejavili sa v jeho osobnostnej sfére. Konkrétne išlo o zníženie dôveryhodnosti žalobcu ako advokáta, oslabenie jeho spoločenského postavenia a narušenie profesijnej spoľahlivosti, ktoré sa odrážali nielen vo vzťahu ku klientom, ale aj vo vnímaní zo strany kolegov advokátov a osôb, ktoré ho odporúčali. Takýto zásah predstavuje porušenie práva na ochranu osobnosti a nie je možné ho odčiniť prostredníctvom náhrady škody, ale len primeranou satisfakciou v peniazoch podľa § 13 ods. 2 OZ. V tejto súvislosti odvolací súd poukázal na rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 7Cdo/65/2013 (publikované pod R 1/2015), ktoré zdôrazňuje potrebu dôsledného odlišovania medzi nárokom na náhradu škody a nárokom na náhradu nemajetkovej ujmy a zákaz ich duplicitného priznávania.

54. Za týchto okolností je preto dovolateľom 1/ nastolená otázka, či priznanie náhrady škody „konzumuje“ nárok na náhradu nemajetkovej ujmy, formulovaná čisto abstraktne a nereflektuje konkrétne závery odvolacieho súdu. Ten totiž jasne rozlíšil medzi oboma nárokmi a rozhodol, že žalobcovi už bola priznaná náhrada škody, ale zároveň mu patrí aj primeraná satisfakcia v peniazoch za neoprávnený zásah do jeho osobnostných práv, ktorý nebolo možné odškodiť inak. Z uvedeného dôvodu dovolací súd konštatuje, že otázka predložená žalobcom nepredstavuje rozhodujúcu právnu otázku, na ktorej by bol založený napadnutý výrok odvolacieho súdu. Navyše dovolací súd nemá zákonné oprávnenie prehodnocovať skutkové zistenia odvolacieho súdu (§ 442 CSP). Funkciou dovolania je preskúmať právne posúdenie rozhodujúcich otázok, na ktorých rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva. Ak je nastolená otázka formulovaná len teoreticky, bez väzby na konkrétne skutkové zistenia a právne závery, a jej zodpovedanie by nemohlo privodiť pre žalobcu priaznivejší výsledok sporu, dovolanie nie je prípustné. Je pritom potrebné zdôrazniť, že cieľom civilného sporového konania (aj pred dovolacím súdom) je poskytnúť reálnu ochranu právam, nie riešiť teoretické otázky, ktorých výsledok sa nijako nepremietne do právnej sféry procesných strán.

54.1. Dovolací súd preto uzatvára, že otázka č. 4 nastolená žalobcom nebola pre rozhodnutie odvolacieho súdu určujúca, keďže napadnuté rozhodnutie na jej vyriešení nebolo založené; preto ju nemožno považovať za relevantnú pre posúdenie prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 CSP.

55. Vzhľadom na uvedené, dovolanie žalobcu podľa § 420 písm. f) CSP a podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP bolo vyhodnotené ako neprípustné a dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP ako nedôvodné,

najvyšší súd celé dovolanie žalobcu ako nedôvodné podľa § 448 CSP zamietol.

Dovolanie žalovaného

56. Žalovaný podal dovolanie proti druhej a štvrtej vete výroku rozhodnutia odvolacieho súdu podľa § 420 písm. f) CSP a § 421 ods. 1 písm. a) CSP.

57. V zmysle § 420 písm. f) CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

58. Podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri riešení ktorej sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu.

59. V hierarchii postupu dovolacieho prieskumu platí, že dovolací súd najprv skúma prípustnosť dovolania z dôvodu zmätočnosti a až ak namietaný dôvod podľa § 420 CSP preukázaný nie je, pristúpi subsidiárne k prieskumu dovolacieho dôvodu spočívajúceho v správnosti právneho posúdenia veci (§ 421 CSP).

60. Aj keď žalovaný tvrdí nedostatok rozhodnutia odvolacieho súdu označil ako vadu konania podľa § 420 písm. f) CSP a tiež ako nesprávne právne posúdenie podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP, v okolnostiach jeho prípadu to nie je nepochopiteľné, hoci vo všeobecnosti obvykle nenastáva situácia, že by obsahovo tá istá dovolacia námietka spadala pod obidva dôvody prípustnosti dovolania (IV. ÚS 372/2020).

61. Špecifikom dovolania žalovaného v prejednávanej veci bolo, že bolo založené na oboch zákonom ustanovených dovolacích dôvodoch - tzv. zmätočnosti aj nesprávnom právnom posúdení veci. V rámci nich boli zároveň uplatnené aj dva dôvody prípustnosti dovolania: jednak tvrdý postup súdu na ujmu práva strany na spravodlivý proces, a jednak požiadavka na posúdenie odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu. Oba dovolacie dôvody, ako aj dôvody prípustnosti dovolania, mali v tomto prípade charakter tzv. spojených nádob. Zjednodušene povedané, podstata dovolania založeného na nesprávnom právnom posúdení veci spočívala v tvrdenom odklone od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu a v tom, že odvolací súd odklon náležite neodôvodnil. V takomto prípade na jednej strane ide o ochranu práva na spravodlivý proces, a na druhej o otázku odklonu od rozhodovacej praxe odvolacieho súdu. Ťažiskom dovolacej argumentácie, či už z hľadiska tvrdenej zmätočnosti, alebo nesprávneho právneho posúdenia veci, bolo vytýkanie odvolaciemu súdu, že pri riešení otázky pasívnej vecnej legitímácie sa odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu - rozhodnutia veľkého senátu sp. zn. 1VCdo/5/2022, pričom odklon náležite, zrozumiteľne a presvedčivo neodôvodnil a zároveň išlo o arbitrárne právne posúdenie. Taktiež podľa žalovaného rozhodnutie je nepreskúmateľné, prekvapivé, nesprávne. Keďže namietané skutočnosti spolu úzko súvisia a prelínajú sa, dovolací súd poskytol komplexnú odpoveď.

62. Žalovaný poukazoval na nedostatočné odôvodnenie napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu, v rámci ktorého sa odvolací súd nevysporiadal s jeho podstatnými námietkami a argumentami týkajúcimi sa jeho pasívnej vecnej legitímácie, v dôsledku čoho považuje rozhodnutie odvolacieho súdu za nepreskúmateľné.

63. V posudzovanom prípade obsah spisu nedáva podklad pre záver, že odvolací súd svoje rozhodnutie odôvodnil spôsobom, ktorým by založil procesnú vadu zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f) CSP. Z odôvodnenia rozhodnutia je v danom prípade dostatočne zrejmé, čoho a z akých dôvodov sa strany domáhali, čo navrhovali, z ktorých skutočností a dôkazov súdy vychádzali, akými úvahami sa riadil súd

prvej inšancie, ako ich posudzoval odvolací súd. V odôvodnení napadnutého rozsudku odvolací súd citoval ustanovenia, ktoré aplikoval a z ktorých vyvodil svoje právne závery. Prijaté rozhodnutie náležite vysvetlil a zaoberal sa všetkými podstatnými odvolacími argumentami dovolaťela 2/. Podľa názoru dovolacieho súdu sa v napadnutom rozhodnutí odvolací súd podrobne a dostatočne venoval otázke pasívnej legitímácie žalovaného a v tomto smere sa nestotožnil s názorom žalovaného o nedostatočnom odôvodnení napadnutého rozhodnutia, že odvolací súd nedostatočne reagoval na podstatné argumenty žalovaného.

63.1. Podľa § 393 ods. 2 CSP v odôvodnení rozhodnutia odvolací súd uvedie stručný obsah napadnutého rozhodnutia, podstatné zhrnutie skutkových tvrdení a právnych argumentov strán v odvolacom konaní, prípadne ďalších subjektov, ktoré dôkazy v odvolacom konaní vykonal a ako ich vyhodnotil, zistený skutkový stav a právne posúdenie veci, prípadne odkáže na ustálenú rozhodovaciu prax; ustanovenia § 387 ods. 2 a 3 tým nie sú dotknuté. Odôvodnenie rozhodnutia senátu obsahuje aj pomer hlasov, akým bolo rozhodnutie prijaté.

63.2. Podľa § 393 ods. 3 CSP ak sa odvolací súd odkloní od ustálenej rozhodovacej praxe, odôvodnenie rozhodnutia obsahuje aj dôkladné odôvodnenie tohto odklonu.

63.3. Aj pre rozhodovanie dovolacieho súdu platí, že iba rozhodovanie v súlade s ustálenou súdnou praxou je úplným naplnením požiadavky spravodlivého procesu a princípu právnej istoty, ktorý je vyjadrený v čl. 2 ods. 2 základných princípov. Ak sa chce odvolací súd od ustálenej praxe odkloniť, zákon mu explicitne ukladá povinnosť dôkladne a presvedčivo vysvetliť tento odklon, prípadne kvalifikovane spochybniť, že v prípade stranou argumentovaného právneho názoru nejde o ustálenú prax.

63.4. K dotknutej problematike odvolací súd v podstatnom uviedol: „Odvolaciemu súdu je známa rozhodovacia činnosť súdov, NS SR, ako aj Ústavného súdu SR a tiež to, že v dôsledku rozhodovacej činnosti ústavného súdu došlo k zmene posudzovania pasívnej vecnej legitímácie žalovaného - Ústavu pamäti národa v obdobných konaniach Najvyšším súdom SR, pretože už existuje rozhodnutie Veľkého senátu občianskoprávneho kolégia NS SR zo dňa 25. mája 2023 pod sp. zn. 1VCdo/5/2022, v ktorom NS SR zdieľa závery ústavného súdu a zastáva rovnaký právny názor o nedostatku pasívnej vecnej legitímácie žalovaného. Právna veta jeho rozhodnutia znie: V prípade nárokov vyplývajúcich z činnosti bývalej Štátnej bezpečnosti, vrátane nárokov vyplývajúcich z prípadnej neoprávnenej evidencie osoby v registračných protokoloch a agentúrnych zväzkoch bývalej Štátnej bezpečnosti, ako aj zverejnenia tejto evidencie, je pasívne vecne legitimovaným subjektom Slovenská republika, v mene ktorej ako orgán koná Ministerstvo vnútra SR. (bod 33. odôvodnenia dovolacieho rozsudku). Ďalej odvolací súd pokračoval „Napriek uvedenému, odvolací súd, vychádzajúc zo zrušujúceho uznesenia NS SR, dospel k záveru, že pre posúdenie tejto veci záver veľkého senátu NS SR nie je rozhodujúci, a to vzhľadom k tomu, že pasívna vecná legitímácia žalovaného Ústavu pamäti národa v danej veci už bola rozhodnutím Krajského súdu v Nitre (9Co/108/2010) právoplatne vyriešená, ako odvolací súd už rozobral vyššie, pričom právoplatným vyriešením tejto otázky hmotnoprávneho vzťahu účastníkov je odvolací súd v tomto konaní už viazaný (uznesenie NS SR sp. zn. 1Cdo/44/2010 z 31. 01. 2012, R 40/2013). Odvolací súd už vtedy skonštatoval, že i napriek tomu, že právoplatnými výrokmi bolo určené, že navrhovateľ nebol spolupracovníkom bývalej Štátnej bezpečnosti a jeho evidencia bola porušením jeho práva na ochranu osobnosti, navrhovateľovi v zmysle § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka prináleží i nemajetková ujma, keď bol toho názoru, že morálna satisfakcia nie je postačujúca. Pri rozhodovaní Krajský súd v Nitre vychádzal z ustálenej judikatúry NS SR ohľadom pasívnej vecnej legitímácie, ktorá bola až neskôr zmenená. Vzhľadom k záverom Najvyššieho súdu SR, uvedeným v uznesení zo dňa 30. júna 2022 sp. zn. 7Cdo/295/2018, ktoré si každá zo strán v tejto veci vykladala inak (žalobca z dôvodu, aby nedošlo k denegatio iustitiae považoval žalovaného za pasívne vecne legitimovaného a žalovaný, vzhľadom k neskorším nálezom ÚS SR, žalovaného nepovažoval za pasívne vecne legitimovaného a považoval za postačujúce, aby odvolací súd označil pasívne vecne legitimovaný subjekt), odvolací súd sa priklonil k záveru, že ak už odvolací súd v tejto veci raz právoplatne rozhodol, že pasívne vecne legitimovaným v danej veci je žalovaný - Ústav pamäti národa (vychádzajúc z v tom čase ustálenej judikatúry NS SR), nemôže mať na tento jeho záver v danej veci vplyv zmena rozhodovacej činnosti súdov SR ohľadom otázky pasívnej vecnej legitímácie žalovaného (a to aj za situácie, že odvolací súd v súčasnom zložení sa so zmenou rozhodovacej činnosti NS SR stotožňuje). Odvolací súd preto dospel k záveru, že pre naplnenie záverov vyplývajúcich zo zrušujúceho uznesenia NS SR nepostačuje, ak by v danej veci

opätovne žalobu pre nedostatok pasívnej vecnej legitímácie zamietol a len v dôvodoch by uviedol, že za pasívne vecne legitímovaného považuje SR - Ministerstvo vnútra SR. V opačnom prípade by sa postupom súdov žalobca dostal do situácie, kedy bola jeho žaloba voči subjektu - SR zast. Ústavom pamäti národa právoplatne zamietnutá a za pasívne vecne legitímovaný subjekt považovaný žalovaný Ústav pamäti národa, a následne by voči takto pasívne vecne legitímovanému subjektu bola žaloba už len ohľadom výšky nemajetkovej ujmy zamietnutá, čím by došlo zo strany súdov k odňatiu spravodlivosti žalobcu. V rozsudku Krajského súdu v Nitre č. k. 9Co/108/2010-382 zo dňa 11. 11. 2010 pritom krajský súd okrem iného uviedol, že v danej veci bolo nesporne preukázané, že konanie odporcu v 2. rade (teraz žalovaný) prekročilo rámec zákonnej licencie z hľadiska účelu a obsahu zákona č. 553/2002 Z. z. a zasiahlo do chránených osobnostných práv navrhovateľa (teraz žalobca). Je preto nesporné, že k zásahu došlo činnosťou odporcu v 2. rade (žalovaného), i keď na základe zákona a je preto vecne aktívne legitímovaný v spore o ochranu osobnosti, vyvolaný týmto zásahom. Odporca v 2. rade (žalovaný) je pasívne legitímovaný v prejednávanej veci i z toho dôvodu, že je subjektom povereným zákonom č. 553/2002, evidovať, zhromažďovať, sprístupňovať a zverejňovať všetky dokumenty, vrátane dokumentov bezpečnostných orgánov štátu, ktoré boli vytvorené a zhromaždené v období od 18. 04. 1939 do 31. 12. 1989, a to bez ohľadu na to, ktorý orgán pôvodne vydal neoprávnene osvedčenie a kto je prípadne teraz jeho právnym nástupcom. Za stavu súčasnej právnej úpravy preto neexistuje žiadny dôvod, pre ktorý by odporca v 2. rade (žalovaný) nemal zodpovedať za všetky nároky uplatnené navrhovateľom (žalobcom), vrátane náhrady nemateriálnej ujmy (bod 34. odôvodnenia odvolacieho rozsudku).

63.5. Vzhľadom na uvedené dovolací súd uvádza, že odvolací súd zásadnej otázke pasívnej vecnej legitímácie žalovaného venoval náležitú pozornosť a zvažoval rozmanitosť okolností, ktoré do posúdenia tejto otázky vstupovali (viď body 16. až 37. odôvodnenia odvolacieho súdu).

64. V zmysle záverov najvyššieho súdu vyjadrených v rozhodnutí publikovanom ako judikát R 71/2018 patria do pojmu „ustálená rozhodovacia prax dovolacieho súdu“ predovšetkým stanoviská alebo rozhodnutia najvyššieho súdu, ktoré sú publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. Súčasťou ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu je tiež prax vyjadrená opakovane vo viacerých nepublikovaných rozhodnutiach najvyššieho súdu, alebo v jednotlivom, dosiaľ nepublikovanom rozhodnutí, pokiaľ niektoré neskôr vydané (nepublikované) rozhodnutia najvyššieho súdu názory obsiahnuté v skoršom rozhodnutí nespochybnili, prípadne tieto názory akceptovali a z hľadiska vecného na ne nadviazali. Do ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu treba zahrnúť aj naďalej použiteľné, legislatívnymi zmenami a neskoršou judikatúrou neprekonané civilné rozhodnutia a stanoviská publikované v Zbierkach súdnych rozhodnutí a stanovísk vydávaných Najvyššími súdmi ČSSR a ČSFR, ďalej v Bulletin Najvyššieho súdu ČSR a vo Výbere rozhodnutí a stanovísk Najvyššieho súdu SSR a napokon aj rozhodnutia, stanoviská a správy o rozhodovaní súdov, ktoré boli uverejnené v Zborníkoch najvyšších súdov č. I., II. a IV. vydaných SEVT Praha v rokoch 1974, 1980 a 1986. Napokon vzhľadom na čl. 2 ods. 2 CSP je potrebné za ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu považovať aj rozhodovaciu prax ďalších najvyšších súdnych autorít, a to Ústavného súdu Slovenskej republiky, Európskeho súdu pre ľudské práva a Súdneho dvora Európskej únie.

65. Dôvod prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP sa viaže k ustálenej judikatúre najvyššieho súdu, ktorá nebola rešpektovaná zo strany odvolacieho súdu, a to v tom, že odvolací súd zaujal iný právny záver, než aký v konkrétnej právnej otázke zaujal najvyšší súd v rozhodnutiach, ktoré boli zverejnené ako súdne rozhodnutia zásadného významu v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. I keď judikatúra najvyššieho súdu, vrátane ním prijatých stanovísk na zjednotenie rozhodovania, nie je formálne záväzná, ipso iure normatívnu silu má, a to tak vo vertikálnej línii (voči súdom nižších stupňov), ako aj v horizontálnej línii (medzi senátmi najvyššieho súdu navzájom). Jednotnou interpretáciou zákona sa zabezpečuje jednota uplatnenia právnej úpravy v rovnakých prípadoch, zvyšuje sa právna istota a subjektom práva sa umožňuje predvídať postup súdu, ktorý právna norma ukladá alebo predvída. Predvídateľnosťou rozhodovania sa naplňuje materiálne chápaného právneho štátu a vylučuje priestor pre prípadnú svojvôľu. Požiadavka, aby sa na určitú právne relevantnú otázku pri opakovaní v rovnakých podmienkach dala rovnaká odpoveď, je neodmysliteľnou súčasťou princípu právnej istoty (napr. I. ÚS 87/93, PL. ÚS 16/95 a II. ÚS 80/99).

Ak už došlo k judikatórnemu vyriešeniu určitej otázky a k publikovaniu niektorého rozhodnutia alebo stanoviska riešiaceho túto otázku v Zbierke, je potrebné, aby súdy tento judikatórny posun vo svojej rozhodovacej praxi zohľadňovali. Skutočnosť, že súd bez vysvetlenia nerešpektuje niektorý judikát najvyššieho súdu, oslabuje presvedčivosť jeho rozhodnutia. Ide tiež o negatívny dopad na predvídateľnosť súdneho rozhodovania. Najvyšší súd už v niektorých svojich skorších rozhodnutiach (8MCdo/4/2014, 3Cdo/233/2015, 3Cdo/223/2016) vyjadril právny názor, podľa ktorého nový (judikátúrou nanovo, prípadne inak formulovaný) právny názor sa aplikuje aj do minulosti (retrospektívne). Vychádza sa z prevažujúceho prístupu, že súd právo netvorí, ale iba nachádza. Pokiaľ dôjde k zmene judikatúry bez zmeny právnej normy, nejde o zmenu právneho pravidla; ide o tú istú normu, iba je nanovo vyjadrený jej obsah. Z toho vyplýva, že účinky zmeny judikatúry nemožno obmedziť len do budúcnosti. Súd, ktorý rozhoduje po zmene judikatúry, nemôže vedome aplikovať nesprávny, judikátúrou už prekonaný názor. Nový právny názor je vzhľadom na to potrebné aplikovať aj na všetky už prebiehajúce konania. Tým sa prípustné retrospektívne pôsobenie zmeny judikatúry líši od neprípustného retroaktívneho pôsobenia právnych noriem (Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M. a kol. Civilný sporový poriadok. 2. vydanie. Komentár. Praha : C. H. Beck, 2022, 1571 s.).

66. Obsahom nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v danej veci je zaplatenie peňažnej čiastky, ktorý nebol právoplatne vyriešený. Nemajetková ujma sa odškodňuje samostatne podľa § 13 ods. 2 OZ.

66.1. Veľký senát občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu v rozsudku sp. zn. 1VCdo/5/2022 z 25. mája 2023 judikoval: „V prípade nárokov vyplývajúcich z činnosti bývalej Štátnej bezpečnosti, vrátane nárokov vyplývajúcich z prípadnej neoprávnenej evidencie osoby v registračných protokoloch a agentúrnych zväzkoch bývalej Štátnej bezpečnosti, ako aj zverejnenia tejto evidencie, je pasívne vecne legitimovaným subjektom Slovenská republika, v mene ktorej koná Ministerstvo vnútra SR”.

67. Podľa čl. 1 ods. 1 veta prvá Ústavy SR Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát.

68. Práve koncept právneho štátu kladie formálne i materiálne požiadavky tak na štát a jeho zriadenie, ako aj na právne pravidlá štátom tvorené. Medzi základné princípy právneho štátu patrí princíp predvídateľnosti zákona, jeho zrozumiteľnosti a vnútornej bezroznosti.

69. Podľa čl. 2 ods. 2 CSP právna istota je stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý v súlade s ustálenou rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít; ak takej ustálenej rozhodovacej praxe niet, aj stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý spravodlivo.

70. Princíp predvídateľnosti práva, ktorý úzko súvisí so zásadou právnej istoty, je nevyhnutným predpokladom všeobecnej dôvery občanov v právo a systém súdov (pozri napr. rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 02. 02. 2011 vo veci Štefánica a ostatné proti Rumunsku, č. 8). Stabilitu práva, právnu istotu jednotlivca a v konečnom dôsledku tiež mieru dôvery občanov v inštitúcie právneho štátu však okrem kvality písaných právnych pravidiel ovplyvňuje aj to, akým spôsobom ich vykladajú štátne orgány aplikujúce právne pravidlá - predovšetkým súdy. Právna istota predstavuje faktor, ktorý je potrebné zohľadniť pri preskúvaní postupov štátnych orgánov; je totiž základným prvkom právneho štátu (porov. rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva zo 06. 03. 2008 vo veci Beian proti Rumunsku (č.1), č. sťažnosti 30658/05).

71. Podľa § 48 ods. 3 vety prvej CSP právny názor vyjadrený v rozhodnutí veľkého senátu je pre senáty najvyššieho súdu záväzný.

71.1. Veľký senát najvyššieho súdu prispieva výraznou mierou k tvorbe ustálenej rozhodovacej praxe, ktorá je determinantom princípu právnej istoty.

72. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle ustanovenia § 420 písm. f) CSP treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných

procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnému procesnoprávnemu rámcu a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavne zaručených procesných práv spojených s uplatnením súdnej ochrany práva. Ide napríklad o právo na verejné prejednanie veci za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa k všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a na rozhodnutie o riadne uplatnenom nároku spojené so zákazom denegatio iustitiae [odmietnutia spravodlivosti (uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 6Cdo/155/2017 z 25. októbra 2017)].

72.1. Zmyslom práva na súdnu ochranu je umožniť každému reálny prístup k súdu a tomu zodpovedajúcu povinnosť súdu o veci konať. Princíp zákazu denegatio iustitiae spočíva v tom, že súd je povinný vykonávať súdnictvo. K odmietnutiu spravodlivosti dochádza, ak súd bez zákonného dôvodu rozhodne, že neposkytne právnu ochranu subjektu domáhajúcemu sa súdnej ochrany (pozri uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 2Cdo/168/2008 z 30. novembra 2009, I. ÚS 18/2016, II. ÚS 675/2016).

73. Európsky súd pre ľudské práva vo svojej judikatúre zdôrazňuje, že súdne rozhodovanie nemôže byť nemenné; dynamická interpretácia právnych noriem totiž predstavuje nástroj, ktorý všeobecným súdom poskytuje potrebný stupeň flexibility na realizáciu práv garantovaných Dohovorom (pozri rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 29. 04. 2019 vo veci Orlen Lietuva Ltd proti Litve, č. sťažnosti 45849/13, § 92). Vývoj judikatúry sám osebe nie je v rozpore s riadnym výkonom spravodlivosti, pretože príliš rigidný prístup by mohol v dôsledku predstavovať prekážku k reformám a zlepšeniu právneho poriadku. Nie je teda možné tvrdiť, že požiadavky vyplývajúce z princípu právnej istoty zaručujú jednotlivcovi absolútne subjektívne právo na konzistentnú rozhodovaciu prax súdov (pozri rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 20. 10. 2011 vo veci Nejdet Şahin and Perihan Şahin proti Turecku, č. sťažnosti 13279/05, § 58).

74. Ak je pri zmene rozhodovacej praxe súčasný výklad zákona nahradený novým výkladom, ide o istú korekciu výkladu „mylného“ (prekonávaného), a je teda logické, že sa „správny“ (nahradzujúci) výklad bude spravidla vzťahovať na všetky práve prebiehajúce a v budúcnosti otvorené prípady, hoci ich skutkový základ spočíva v minulosti. V horizontálnych právnych vzťahoch je pravidlom tzv. incidentná retrospektivita, ktorá znamená aplikáciu nových právnych názorov na kauzy aktuálne prebiehajúce aj budúce, bez ohľadu na to, kedy prebehlo konanie zodpovedajúce skutkovej podstate právnej normy. Za určitých okolností však môže retrospektívne pôsobenie zmeny v ustálenej judikatúre pôsobiť - vzhľadom na legitímne očakávanie adresátov právnych noriem v trvajúcej aplikácii starej judikatúry - príliš tvrdo; preto je potrebné zvažovať určité obmedzenie retrospektívneho pôsobenia (k jednotlivým modifikáciám vid' KÜHN, Zdeněk. Prospektívni a retrospektívni pôsobení judikaturních změn. In: Právní rozhledy 6/2011, str. 191).

75. Z bodu 28. odôvodnenia rozhodnutia sp. zn. 1VCdo/5/2022 z 25. mája 2023 vyplýva „Pokiaľ ide o vývoj judikatúry všeobecných súdov, ktorá (porov. za všetky napr. R 38/1996 a R 114/1999) pripúšťala, aby sa osoby tvrdiace, že boli neoprávnene evidované vo zväzkoch ŠtB, domáhali občianskoprávnej ochrany titulom ochrany osobnosti podľa § 13 Občianskeho zákonníka. Tieto žaloby boli prípustné najskôr voči Slovenskej informačnej službe (porov. cit. R 38/1996), pretože za rozhodujúcu sa považovala „skutočnosť, kto v súčasnej dobe spravuje archívny materiál bývalej Štátnej bezpečnosti. Týmto orgánom je Slovenská informačná služba, ktorá vznikla na základe zák. č. 46/1993 Z. z. a ktorá má aj v súčasnosti možnosť tieto materiály využívať.“ Už v tejto judikatúre teda všeobecné súdy uznali za zodpovedného za zásah spočívajúci v neoprávnenom evidovaní osoby vo zväzku ŠtB orgán, ktorý bol držiteľom a správcom týchto zväzkov, aj keď sám tento orgán o evidovaní určitej osoby nerozhodoval a ani rozhodovať nemohol (keďže vznikol tri roky po zrušení Štátnej bezpečnosti). Zákonom o pamäti národa bol zriadený sťažovateľ ako verejnoprávna ustanovizeň a samostatná právnická osoba (§ 7 ods. 1 a 2), ktorého úloha spočíva výslovne len v povinnosti spravovať zväzky ŠtB a ďalšie súvisiace dokumenty, sprístupňovať a zverejňovať ich, ako aj odborne spracúvať obdobie neslobody 1939 až 1989. Tieto úlohy sú mu podľa výslovného (vyššie už citovaného) znenia zákona zverené štátom (§ 8 ods. 1 úvodná veta). Ustanovením § 26 ods. 1 citovaného zákona sa potom štátnym orgánom, medzi inými aj ministerstvu vnútra a Slovenskej informačnej službe uložila povinnosť

odovzdať sťažovateľovi všetky dokumenty presne vymedzené v tomto ustanovení tak, aby mohol plniť svoje úlohy. Práve v dôsledku toho potom judikatúra všeobecných súdov v nadväznosti na právne názory vyslovené v citovaných judikátoch R 38/1996 a R 114/1999 dospela k záveru, že od účinnosti zákona o pamäti národa je v sporoch o ochranu osobnosti z titulu neoprávneného evidovania určitej osoby vo vzťahoch ŠtB pasívne legitimovaným práve sťažovateľ - Ústav pamäti národa (porov. R 39/2012)"

75.1. Judikatúra všeobecných súdov (porov. napr. R 38/1996, R 114/1999, R 39/2012) pripúšťala, aby sa osoby tvrdiace, že boli neoprávnene evidované vo vzťahoch ŠtB, domáhali občianskoprávnej ochrany titulom ochrany osobnosti podľa § 13 Občianskeho zákonníka, pričom za pasívne vecne legitimovaný subjekt bola považovaná najprv Slovenská informačná služba, neskôr novo zriadený Ústav pamäti národa.

75.2. „Veľký senát, v súlade s vyššie citovanými závermi ústavného súdu, považuje za potrebné odkloniť sa od svojej skoršej judikatúry vyjadrenej v judikátoch R 38/1996, R 114/1999, R 39/2012, nakoľko za subjekt zodpovedný za zásah spočívajúci v neoprávnenom evidovaní osoby vo vzťahu ŠtB nemožno považovať orgán či subjekt, ktorý bol držiteľom a správcom týchto vzťahov, keď zároveň sám tento orgán či subjekt o evidovaní určitej osoby nerozhodoval a ani rozhodovať nemohol. Zákonom o pamäti národa bol zriadený žalovaný ako verejnoprávna ustanovizeň a samostatná právnická osoba (§ 7 ods. 1 a 2), ktorého úloha spočíva výslovne len v povinnosti spravovať vzťahy ŠtB a ďalšie súvisiace dokumenty, sprístupňovať a zverejňovať ich, ako aj odborne spracúvať obdobie neslobody 1939 až 1989" (porovnaj bod 32. odôvodnenia rozsudku sp. zn. 1VCdo/5/2022 z 25. mája 2023).

76. Z uvedeného vyplýva, že najvyšší súd pôvodne judikoval, že pasívne legitimovaným subjektom pri ochrane osobnosti za zásah spočívajúci v neoprávnenej evidencii vo vzťahoch ŠtB je Ústav pamäti národa. Až v roku 2023 veľký senát rozsudkom sp. zn. 1VCdo/5/2022 z 25. mája 2023 v konaní o ochranu osobnosti, v ktorom na strane žalovanej strany vystupoval Ústav pamäti národa judikoval „V prípade nárokov vyplývajúcich z činnosti bývalej Štátnej bezpečnosti, vrátane nárokov vyplývajúcich z prípadnej neoprávnenej evidencie osoby v registračných protokoloch a agentúrnych vzťahoch bývalej Štátnej bezpečnosti, ako aj zverejnenia tejto evidencie, je pasívne vecne legitimovaným subjektom Slovenská republika, v mene ktorej koná Ministerstvo vnútra SR". Dovolací súd zároveň uvádza, že veľký senát sa stotožnil so závermi uvedenými v náleze Ústavného súdu SR z 12. októbra 2017 č. k. II. ÚS 285/2017-163.

77. Veľký senát sa v rozsudku sp. zn. 1VCdo/5/2022 z 25. mája 2023 k časovým účinkom zmeny rozhodovacej praxe nevyjadril. Je však nepochybné, že svoj názor aplikoval na prejednávany prípad, v ktorom potvrdil, že pasívne legitimovaným subjektom je Slovenská republika, v mene ktorej koná Ministerstvo vnútra SR. Zmena judikatúry sa v predmetnom spore priamo vzťahovala na posúdenie pasívnej legitimácie žalovaného, teda na procesný predpoklad úspechu žaloby, pričom táto otázka vznikla v prejednávanom prípade už pri podaní žaloby v roku 2008, teda pred vydaním rozhodnutia veľkého senátu sp. zn. 1VCdo/5/2022. Z tohto možno usudzovať, že zmena rozhodovacej praxe pôsobila retrospektívne i v prípade, v ktorom interpretačný posun nastal.

78. Dovolaciemu súdu je známe uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. II. ÚS 527/2021 z 11. novembra 2021, (ústavná sťažnosť smerovala proti rozhodnutiu najvyššieho súdu v správnom konaní) z ktorého vyplývajú nasledovné závery: „Judikatúra všeobecných súdov nie je v čase nemenná a zmenu ustáleného právneho názoru vykonanú v súlade s ustanoveným procesným postupom nemožno vylúčiť. Opačný výklad by nezodpovedal zmyslu a účelu, pre ktorý zákonodarca zriadil veľký senát. Ak teda dôjde k zmene právneho názoru vysloveného veľkým senátom, nemožno v aplikácii neskoršieho a aktuálneho názoru (v čase rozhodovania senátu o kasačnej sťažnosti) na vec sťažovateľky vzhliadnuť porušenie jej označených práv. Z uvedených dôvodov, ako aj z povahy rozhodnutia veľkého senátu vyplýva, že v prípade prebiehajúceho zjednocovacieho konania je vhodné vyčkat' ostatný právny názor, aby bol v prebiehajúcom konaní aplikovaný výsledok aktuálneho uváženia, keďže vo všeobecnosti platí, že neskorší právny názor nahrádza skorší, má teda pri výklade sporných otázok prednosť. Neuvedenie osobitného odôvodnenia k tejto všeobecne známej základnej zásade procesného práva nemožno hodnotiť ako arbitrárnosť či nepreskúmateľnosť napadnutého rozsudku".

78.1. V tomto rozhodnutí sa neriešila otázka časových účinkov zmeny judikatúry.

79. Priama aplikácia záverov veľkého senátu najvyššieho súdu vyjadrených v rozsudku sp. zn. 1VCdo/5/2022 z 25. mája 2023 ohľadom pasívnej legitímácie žalovaného by v posudzovanom spore bez ďalšieho viedla k záveru, že pasívne legitimovaným subjektom je Slovenská republika, v mene ktorej koná Ministerstvo vnútra SR. Podľa názoru dovolacieho súdu však takýto postup nemožno bez ďalšieho prijať.

80. Dovolací senát v tejto súvislosti, aj napriek absencii potreby polemizovať s názorom o nezáväznosti judikatúry vrcholných súdnych inšancií iných štátov (vrátane Ústavného súdu Českej republiky po 01. januári 1993, porov. aj R 71/2018), považuje z hľadiska právnej komparatistiky a vzhľadom na identitu či blízkosť (niekdajšej) právnej úpravy v Českej republike za vhodné poukázať na nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. III. ÚS 1275/10, v ktorom sa posudzovala ústavnosť zmeny judikatúry Nejvyššího soudu v otázke premlčania nemajetkovej ujmy a jej retroaktívnych účinkov. Ústavní soud konštatoval „1. Intertemporální soudcovské právo (overruling) vyžaduje, obdobně jak je tomu u intertemporálního práva psaného, přijetí hledisek posuzování jeho přijatelnosti. Tato hlediska musí zohlednit ochranu uplatněného subjektivního práva, jakož i stanovení časového momentu pro určení relevantního hmotného práva pro posouzení věci, dále zajistit rovnost v uplatnění práv, ochranu oprávněné důvěry v právo, jakož i předvídatelnost soudních rozhodnutí. Musí ale zároveň zohlednit i nezbytnost vývoje soudní interpretace a aplikace zákonného práva, nutnost zabránit její strnulosti, jež by se stala překážkou dosažení účelů právní regulace. 2. V nálezu sp. zn. IV. ÚS 613/06 ze dne 18. 04. 2007 (N 68/45 SbNU 107) [následovaném nálezy dalšími: nález sp. zn. III. ÚS 117/07 ze dne 20. 06. 2007 (N 104/45 SbNU 429), nález sp. zn. II. ÚS 635/09 ze dne 31. 08. 2010 (N 176/58 SbNU 539)] Ústavní soud vyslovil prioritu hodnoty stálosti judikatury, již lze prolomit pouze za podmínky splnění procedurálních a materiálních podmínek: „Judikatura nemůže být bez vývoje a není vyloučeno, aby (a to i při nezměněné právní úpravě) byla nejen doplňována o nové interpretační závěry, ale i měněna. Každá změna rozhodovací soudní praxe, zvláště jde-li o praxi nejvyšší soudní instance povoláné i k sjednocování judikatury nižších soudů, je ovšem jevem ve své podstatě nežádoucím, neboť takovouto změnou zjevně je narušen jeden z principů demokratického právního státu, a to princip předvídatelnosti soudního rozhodování. To je prioritním důvodem, proč platná právní úprava předepisuje pro soudy nejvyšších instancí i pro Ústavní soud zvláštní a závazná pravidla přijímání rozhodnutí v situacích, kdy jimi má být jejich dosavadní judikatura překonána.“ V nálezu sp. zn. IV. ÚS 2170/08 ze dne 12. 05. 2009 (N 117/53 SbNU 473) pak Ústavní soud rozvedl obsah materiálních podmínek pro overruling: „Dokonce i kdyby takovéto procedury nebyly pro uvedené případy pozitivním právem zakotveny, nic by to neměnilo na povinnosti soudů přistupovat ke změně judikatury nejen opatrně a zdrženlivě (tj. výlučně v nezbytných případech opodstatňujících překročení principu předvídatelnosti), ale též s důkladným odůvodněním takového postupu; jeho součástí nezbytně by mělo být přesvědčivé vysvětlení toho, proč, vzdor očekávání respektu k dosavadní rozhodovací praxi, bylo rozhodnuto jinak. 3. Posouzení kolize mezi hodnotou soudcovského dotváření práva na straně jedné a hodnotou právní jistoty a předvídatelnosti soudního rozhodování na straně druhé musí vycházet ze zásady proporcionality. Jeho obsahem musí být pečlivé vážení negativních dopadů změny právního názoru soudů, promítajících se v zúžení možností uplatnění subjektivního práva pro účastníky řízení konající v dobré víře v existenci práva, daného soudy ustálenou interpretací zákona. Jeho obsahem zároveň musí být i zohlednění společenské naléhavosti takovéto změny. Tyto úvahy soudu musí být transparentně předestřeny veřejnosti.“

81. V náleze Ústavného súdu SR z 10. decembra 2014, sp. zn. PL. ÚS 10/2013 sa konštatuje „Na základe záverov z predchádzajúceho odseku môže ústavný súd pristúpiť k aplikácii samotného testu proporcionality v užšom slova zmysle, ktorý je klasicky založený na nasledujúcich troch krokoch: Prvým krokom (A) je test dostatočne dôležitého cieľa (test of legitimate aim/effect), teda (i) test vhodnosti (Geeignetheit), t. j. či zásah smeruje k cieľu, ktorý je dostatočne dôležitý na ospravedlnenie zásahu, a (ii) test racionálnej väzby medzi zásahom a cieľom zásahu, t. j. či daným prostriedkom (v prerokovávanom prípade obmedzením práva na súkromie) možno dosiahnuť akceptovateľný cieľ (ochranu verejnosti pred vznikom a šírením prenosných smrteľných ochorení). Druhým krokom (B) je

test nevyhnutnosti [test potrebnosti použitia daného prostriedku/zásahu (Erforderlichkeit, test of necessity, test of subsidiarity)], teda či nebolo možné použiť šetrnejší zásah. Napokon tretím krokom (C) je test proporcionality v užšom slova zmysle (Angemessenheit, test of proportionality in the strict sense, proportionate effect), ktorý zahŕňa jednak (C1) praktickú konkordanciu (praktickú súladnosť), t. j. test zachovania maxima z oboch základných práv, a jednak (C2) tzv. Alexyho vážiacu formulu, vážiaci vzorec (porov. Alexy, R. Balancing, constitutional review, and representation, I.CON, Volume 3, Number 4, 2005. s 572 a nasl., zvlášť s. 575."

82. Úvodom je potrebné zosumarizovať, že žaloba o ochranu osobnosti bola podaná 03. augusta 2008 pôvodne proti Slovenskej republike - Ústavu pamäti národa. Následne, na základe návrhu žalobcu, súd uznesením z 25. augusta 2009 pripustil, aby do konania pristúpil Ústav pamäti národa ako žalovaný 2/. V roku 2010 odvolací súd právoplatne zamietol žalobu voči žalovanému 1/ z dôvodu nedostatku jeho pasívnej vecnej legitímácie. V priebehu ďalšieho odvolacieho konania došlo dňa 25. mája 2023 k zmene právneho názoru veľkého senátu Najvyššieho súdu SR (sp. zn. 1VCdo/5/2022), podľa ktorého je pasívne legitimovaným žalovaným Slovenská republika, v mene ktorej koná Ministerstvo vnútra SR. Zároveň je potrebné uviesť, že vo veci veľkého senátu konštantne ako žalovaný vystupoval Ústav pamäti národa. Do prijatia rozhodnutia veľkého senátu však ustálená judikatúra (R 39/2012) paušálne uznávala ako žalovaného Ústav pamäti národa. V čase, keď došlo k zmene právneho názoru, bol predmetný spor v odvolacom konaní a žalobca už nemohol na túto zmenu reagovať (§ 378 ods. 2 CSP). Žalovaný teraz namieta odklon podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP od rozhodnutia sp. zn. 1VCdo/5/2022. Predmetné rozhodnutie veľkého senátu je rešpektované ako záväzný právny názor; otázkou však zostáva, či a v akej miere sa má uplatniť retroaktívne v prejednávanej veci.

83. Dovolací súd akcentuje, že konanie o ochranu osobnosti má výnimočný charakter, pretože sa dotýka základnej ľudskej dôstojnosti a právnej ochrany osobných záujmov žalobcu. Každé rozhodnutie súdu si vyžaduje citlivé a dôsledné posúdenie intenzity zásahu, jeho následkov a dopadu na profesionálny a osobný život, pričom kombinácia právnych noriem a hodnotenia individuálnych skutkových okolností robí toto konanie osobitne náročným a významným.

83.1. Otázka pasívnej legitímácie úzko súvisí s právom žalobcu na prístup k súdu, keďže jej popretie má za následok zamietnutie žaloby bez vecného posúdenia uplatneného nároku. Ide preto o kvalifikovaný zásah do základného práva na súdnu ochranu.

84. Pasívna vecná legitímácia žalovaného je stav vyplývajúci z hmotného práva. Pasívne vecne legitimovaný je žalovaný v konaní vtedy, ak je nositeľom hmotnoprávnej povinnosti, resp. záväzku. Jednoducho povedané, ak z hmotného práva vyplýva povinnosť, resp. záväzok žalovaného, je v konaní pasívne vecne legitimovaný, ak povinnosť alebo záväzok žalovaného z hmotného práva nevyplyva, žalovaný nie je pasívne vecne legitimovaný.

84.1. „Na to, aby sa niekto stal účastníkom konania, netreba, aby bol účastníkom hmotno-právneho vzťahu, o ktorý v konaní ide; stačí, ak podá žalobu (v takom prípade sa stáva žalobcom) alebo je proti nemu podaná žaloba (v takom prípade sa stáva žalovaným). Či však bude žalobca v spore úspešný, závisí od toho, či je účastníkom hmotno-právneho vzťahu, z ktorého vyvodzuje žalobou uplatnený nárok. Pre označenie stavu vyplývajúceho z hmotného práva, keď je jeden účastník subjektom práva a účastník na opačnej procesnej strane subjektom povinnosti, ktoré sú predmetom konania, sa v občianskom procesnom práve užíva pojem vecná legitímácia. Z hľadiska posúdenia vecnej legitímácie nie je rozhodujúce, či a na základe čoho sa určitá fyzická alebo právnická osoba len subjektívne cíti byť účastníkom určitého hmotno-právneho vzťahu, ale vždy iba to, či účastníkom objektívne je alebo nie je. Nedostatok aktívnej vecnej legitímácie znamená, že ten, kto o sebe tvrdí, že je nositeľom hmotno-právneho oprávnenia (žalobca), nie je nositeľom toho hmotno-právneho oprávnenia, o ktoré v konaní ide; o nedostatok pasívnej vecnej legitímácie ide naopak vtedy, ak ten, o kom žalobca tvrdí, že je nositeľom hmotno-právnej povinnosti (žalovaný), nie je nositeľom hmotno-právnej povinnosti, o ktorú v konaní ide." (rozsudok najvyššieho súdu č. k. 3Cdo/192/2004 citovaný v uznesení ústavného súdu č. k. III. ÚS 473/2017 z 01. augusta 2017).

85. Najvyšší súd preto skúmal, či odvolací súd pri posudzovaní pasívnej legitímácie v spore o náhradu

nemajetkovej ujmy riadne zohľadnil požiadavku predvídateľnosti rozhodnutia a či tvrdenie žalovaného o nedostatku pasívnej legítimácie, ktoré by viedlo k zamietnutiu žaloby, bolo opodstatnené. Súčasne skúmal, či bola otázka pasívnej legítimácie vyhodnotená ústavne konformným spôsobom. V kontexte zmeny judikatúry pritom je rozhodujúce, či takáto zmena právneho názoru reálne obmedzuje možnosti žalobcu účinne sa domáhať ochrany svojich subjektívnych práv na súde. Dovolací súd zbral do úvahy povahu pasívnej legítimácie pri posudzovaní účinkov zmeny konštantnej judikatúry na prejednávany prípad, aby neporušil princíp predvídateľnosti súdneho rozhodovania a legítimných očakávaní žalobcu a predvídateľnosti zákona v materiálnom zmysle ako jeden zo základných princípov právneho štátu (m. m. III. ÚS 275/2018).

86. V predmetnej veci je potrebné aplikovať test proporcionality, ako ho konštantne rozvíja judikatúra Ústavného súdu Slovenskej republiky (pozri bod 81.). Východiskom je kolízia dvoch ústavne chránených hodnôt. Na jednej strane stojí hodnota právnej istoty, predvídateľnosti rozhodovania a ochrany legítimných očakávaní žalobcu, ktorý podal žalobu v roku 2008 a konal v súlade s judikatúrou reprezentovanou R 39/2012, podľa ktorej pasívne legítimovaným subjektom bol Ústav pamäti národa. Na druhej strane stojí hodnota vývoja judikatúry a jej zjednocujúcej funkcie, vyjadrená v rozhodnutí veľkého senátu najvyššieho súdu sp. zn. 1VCdo/5/2022 z 25. mája 2023, ktorý novým spôsobom určil pasívne legítimovaný subjekt.

87. Prvým krokom testu proporcionality je posúdenie dostatočne dôležitého cieľa. Cieľom aplikácie novej judikatúry veľkého senátu najvyššieho súdu je zabezpečenie jednotnej, konzistentnej a predvídateľnej aplikácie práva do budúcnosti. Tento cieľ je nesporne ústavne relevantný, pretože prispieva k právnej istote a znižuje riziko rozporných rozhodnutí. Zároveň je medzi uplatnením novej judikatúry a dosiahnutím uvedeného cieľa racionálna väzba - práve jednotné určenie pasívne legítimovaného subjektu vytvára predpoklad pre právnu istotu strán sporu v budúcich konaniach.

87.1. Druhým krokom je test nevyhnutnosti. V tejto súvislosti dovolací súd prihliadal na skutočnosť, že konanie prebieha od roku 2008. Žalobca pôvodne označil pasívne legítimovaný subjekt správne, avšak následne došlo zo strany súdu k zásahu do pasívnej legítimácie tým, že žaloba bola voči pôvodne žalovanému subjektu z dôvodu nedostatku pasívnej legítimácie zamietnutá. Tento postup bol v tom čase v súlade s judikatúrou reprezentovanou rozhodnutím R 39/2012. Zmena pasívne legítimovaného subjektu na základe rozhodnutia veľkého senátu, bez oslabenia samotného nároku už v ďalšom priebehu konania nebola možná, resp. v štádiu odvolacieho konania bola dispozícia žalobcu v tomto smere obmedzená (§ 378 ods. 2 CSP). Na strane žalovaného by navyše aplikácia pôvodnej judikatúry znamenala menší zásah, keďže podľa dovtedajšej praxe bol považovaný za povinný subjekt a obdobné právoplatne prisúdené nároky plnil. Zároveň nemožno prehliadnuť, že v oboch prípadoch ide o orgány štátu, ktoré zastrešuje jediný subjekt - Slovenská republika, pričom ide o verejnoprávny subjekt, a nie o subjekty súkromnoprávnej povahy. Dovolací súd preto skúma, či existuje menej zásahová alternatíva voči plnému uplatneniu novej judikatúry v prebiehajúcom konaní. V danom prípade takouto alternatívou je obmedzená retrospektíva, ktorá umožňuje aplikáciu novej judikatúry veľkého senátu len na spory začaté po jej vydaní, pričom na spor, ktorý prebieha od roku 2008 a v ktorom žalobca nemal procesnú možnosť reagovať na zásadnú zmenu judikatúry (§ 378 ods. 2 CSP), sa aj naďalej uplatní dovtedajší výklad. Takéto riešenie je menej invazívne, pretože rešpektuje právnu istotu a legítimne očakávania žalobcu a zároveň zachováva ciele zjednotenej aplikácie práva do budúcnosti.

87.2. Tretím krokom je test primeranosti v užšom zmysle. Tu je potrebné vážiť intenzitu zásahu do práv žalobcu s významom cieľa, ktorý sleduje zmena judikatúry. Negatívne dôsledky uplatnenia novej judikatúry voči žalobcovi by spočívali v zásadnom oslabení jeho právnej pozície, a to výlučne z dôvodu, že sa v priebehu sporu zmenila judikatúra, bez možnosti žalobcu túto zmenu procesne zohľadniť. Tým by došlo k porušeniu jeho dôvery v stabilitu právneho prostredia a v predvídateľnosť rozhodovania súdov. Pozitívnym dôsledkom novej judikatúry je naproti tomu jej záväznosť a funkcia do budúcnosti, teda posilnenie právnej istoty v ďalších sporoch. Pri ich porovnaní je zrejmé, že okamžité a plné retrospektívne uplatnenie novej judikatúry by v konkrétnom prípade neprimerane tvrdo zasiahlo do práv žalobcu.

87.3. Na základe vykonaného testu proporcionality dovolací súd dochádza k záveru, že rozhodnutie veľkého senátu najvyššieho súdu sp. zn. 1VCdo/5/2022 sa v predmetnej veci výnimočne neuplatní plne

retrospektívne, pretože je potrebné zachovať právnu istotu, predvídateľnosť a legitímne očakávania žalobcu, pričom zároveň rešpektuje potrebu vývoja rozhodovacej praxe a jednotného uplatnenia právneho názoru súdov. Takto stanovená aplikácia predstavuje obmedzenú retrospektívu, ktorá je výsledkom testu proporcionality a optimálnym vyvážením protichodných hodnôt.

88. Dovolací súd vo vzťahu k uplatnenému dovolaciemu dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP súhlasí s názorom žalovaného, že existuje rozhodnutie veľkého senátu, sp. zn. 1VCdo/5/2022, ktoré predstavuje záväznú interpretáciu právnej otázky. Avšak, s prihliadnutím na zásady intertemporálneho sudcovského práva (overruling) [bod 80.] a na základe testu proporcionality [bod 87.], dovolací súd posudzoval, či uplatnenie tohto záväzného názoru môže retroaktívne zasiahnuť do práv žalobcu a či je takéto zasahovanie prípustné. V danom prípade sa ukazuje, že obmedzená retrospektíva predstavuje jediný adekvátny prostriedok na ochranu legitímnych očakávaní žalobcu. Rešpektujúc uvedené okolnosti, dovolací súd dospel k záveru, že argumentácia žalovaného smerujúca k odklonu od rozhodnutia veľkého senátu sp. zn. 1VCdo/5/2022 je neopodstatnená, a preto v tejto časti nie je jeho dovolanie dôvodné.

89. Žalovaný namieta, že rozhodnutie odvolacieho súdu bolo pre neho prekvapivé, pretože očakával, že odvolací súd zohľadní právny názor veľkého senátu, ktorý bol v čase rozhodovania žalovanému aj súdu známy. Podľa žalovaného sa odvolací súd mal riadiť týmto záväzným právnym výkladom a aplikovať ho vo veci.

89.1. O tzv. prekvapivé rozhodnutie ide predovšetkým vtedy, ak odvolací súd založí svoje rozhodnutie vo veci na iných právnych záveroch ako súd prvej inštancie, za súčasného naplnenia tej okolnosti, že proti týmto iným (odlišným) právnym záverom odvolacieho súdu, nemá strana konania možnosť vyjadrovať sa, právne argumentovať, prípadne predkladať nové dôkazy, ktoré sa z hľadiska doterajších právnych záverov súdu prvej inštancie, nejavili ako významné (viď aj uznesenie najvyššieho súdu z 21. marca 2018, sp. zn. 7Cdo/1/2018).

89.2. Z pohľadu žalovaného možno argumentovať, že jeho legitímne očakávanie spočívalo v tom, že súd preberie záväzný výklad veľkého senátu sp. zn. 1VCdo/5/2022 pri posudzovaní otázky pasívnej legitímácie nároku na náhradu nemajetkovej ujmy. Žalovaný teda mal konkrétne právne dôvody predpokladať, že meritórne rozhodnutie odvolacieho súdu bude v súlade s týmto výkladom. Odvolací súd však pri svojom rozhodovaní vychádzal z doterajšieho priebehu konania, z predchádzajúcich právoplatných rozhodnutí súdov a zo svojho posúdenia skutkového stavu. Súd zvažoval všetky relevantné okolnosti a právne argumenty strán, pričom výsledok meritórneho rozhodnutia sa nezakladal na svojvôle súdu, ale na jeho právnom hodnotení. V skutočnosti odvolací súd konal v rámci svojich právomocí a právneho posúdenia, pričom jeho rozhodnutie bolo predvídateľné. Súd mohol aj na základe vlastného meritórneho posúdenia rozhodnúť odlišne, čo je v právnom štáte prípustné. Zároveň dovolací súd zohľadnil, že odvolací súd rozhodol napadnutým rozsudkom po prejednaní veci na pojednávaní za účasti strán sporu, na ktorom strany prezentovali svoj odlišný názor na otázku riešenia pasívnej vecnej legitímácie (pozri č. I. 2879).

89.3. Vychádzajúc z uvedeného dovolací súd nezistil, že rozhodnutie odvolacieho súdu bolo pre žalovaného prekvapivé.

90. Vzhľadom na záver uvedený v bodoch 86. až 88., podľa dovolacieho súdu bolo nadbytočné zaoberať sa ďalšími námietkami arbitrárneho právneho posúdenia údajného protiprávneho konania žalovaného a údajného vzniku ujmy žalobcovi, ktoré už s poukazom na vyššie uvedené podrobné zdôvodnenie nemohli mať vplyv na posúdenie určujúceho záveru o pasívnej vecnej legitímácie žalovaného. Inak povedané zdôvodnenie dovolania žalovaného v týchto častiach už nemohlo spochybniť právny záver o danosti jeho pasívnej vecnej legitímácie, a preto sa nimi dovolací súd ďalej nezaoberal.

91. Podľa názoru žalovaného je nezrozumiteľný, nepreskúmateľný a nesprávny aj výrok trovách konania (bod 8.2.). Žalobca si pôvodne uplatňoval nárok na náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 33.193,92 eura, podaním z 02. mája 2011 nárok rozšíril na sumu 350.000 eur. Odvolací súd v bode 57. rozhodnutia uviedol, že nárok uplatnený 2. mája 2011 v navýšení požadovanej sumy nemajetkovej ujmy o sumu 316.806,08 eura je premlčaný. Z uvedeného potom vyplýva, že žalobca bol neúspešný vo výške

316.806,08 eura a zo sumy 33.193,92 eura bol úspešný iba do sumy 25.000 eur, čo predstavuje iba 7,14 % z celkovej žalovanej sumy a žalovaný bol úspešný v rozsahu 92,86 %. Z odôvodnenia napadnutého rozhodnutia však nevyplyva prečo súd neuplatnil § 255 ods. 1 a 2 CSP a teda ako sa vysporiadal s tým, že žalobca z dôvodu vznesenej námietky premlčania nebol úspešný vo výške 316.806,08 eura a prečo pri pomere neúspechu/úspechu strán v pomere 7,14 % - úspech žalobcu k 92,86 % - úspech žalovaného, priznal náhradu trov konania žalobcovi v rozsahu 100 %.

92. Ustanovenie § 420 CSP zakotvuje prípustnosť dovolania v alternatíve buď proti rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej, t. j. proti rozhodnutiu majúcej hmotnoprávny charakter, alebo proti rozhodnutiu, ktoré síce nemá charakter rozhodnutia o materii konania, t. j. nejde síce o rozhodnutie vo veci samej, ale ide o rozhodnutie, ktorým odvolací súd o danej otázke rozhodovanie končí inak ako meritórnym (hmotnoprávnym) rozhodnutím vo veci samej.

93. Za rozhodnutie, ktorým sa konanie pred odvolacím súdom o danej otázke končí, teda možno považovať rozhodnutie, ktorým odvolací súd rozhodol o odvolaní inak ako jeho vecným prejednaním (t. j. rozhodnutie o odmietnutí odvolania alebo o zastavení odvolacieho konania), rozhodnutie odvolacieho súdu o zastavení konania z dôvodu späťvzatia žaloby po rozhodnutí prvoinštančného súdu a pred rozhodnutím odvolacieho súdu (§ 370 CSP) a uznesenie, ktorým odvolací súd potvrdil alebo zmenil prvoinštančné uznesenie o otázke, ktorej vyriešenie sa týmto uznesením končí; spravidla pôjde o uznesenia odvolacieho súdu, ktorými rozhodol o odvolaní proti uzneseniam podľa § 357 CSP, ktoré síce možno v dovolacom konaní preskúmať z dôvodov zmätočnosti uvedených v § 420 CSP, avšak z dôvodov zásadnej právnej významnosti sú v zmysle § 421 ods. 2 CSP z prieskumu dovolacím súdom vylúčené.

94. Podľa § 357 písm. m) CSP jedným z uznesení, proti ktorým je prípustné odvolanie a ktoré sú tak v danej ním riešenej otázke s konečnou platnosťou preskúmateľné v rámci odvolacieho konania, je aj uznesenie, ktorým prvostupňový súd rozhodol o nároku na náhradu trov konania, takže rozhodnutie odvolacieho súdu o tomto odvolaní je v otázke nároku na náhradu trov konania rozhodnutím konečným (ktorým sa konanie v tejto otázke nároku končí, pozn.), a teda ho možno v zmysle už uvedeného považovať za rozhodnutie preskúmateľné v dovolacom konaní z dôvodov zmätočnosti ako rozhodnutie, ktorým sa konanie končí (I. ÚS 275/2018, in č. 74/2018 Zbierky nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky).

95. Odvolací súd napadnutým štvrtým výrokom rozhodol tak, že žalobcovi sa priznáva voči žalovanému nárok na náhradu trov konania, ohľadom nároku na nemajetkovú ujmu v plnom rozsahu, pričom sa výška týchto trov vyčíslila zo súdom priznanej sumy.

95.1. Odvolací súd v bode 98. odôvodnenia v podstatnom konštatoval „Ohľadne priznania nemajetkovej ujmy žalobca v konaní bol čiastočne úspešný, pričom keďže výška priznanej nemajetkovej ujmy závisí od úvahy súdu, ohľadom tohto nároku platí, že ak mu bol priznaný aspoň sčasti, bol ohľadom neho úspešný, avšak výška trov ohľadom tohto nároku sa určuje z priznanej sumy. Z uvedených dôvodov odvolací súd o trovách konania rozhodol tak, že ...a ohľadom nároku na nemajetkovú ujmu priznal žalobcovi voči žalovanému nárok na náhradu trov konania, pričom ich výška sa vyčíslila zo súdom priznanej sumy. O výške náhrady trov konania rozhodne súd prvej inštancie po právoplatnosti rozhodnutia, ktorým sa konanie končí, samostatným uznesením, ktoré vydá súdny úradník (§ 262 ods. 2 CSP)".

96. Dovolací súd po preskúmaní napadnutého rozhodnutia vo vzťahu k štvrtej výrokovej vete nedospel k záveru, že by išlo o rozhodnutie trpiace vadami nepreskúmateľnosti, nezrozumiteľnosti alebo nedostatku dôvodov. Naopak, odvolací súd svoje závery v otázke náhrady trov konania dostatočne a zrozumiteľne odôvodnil, a to spôsobom, ktorý zodpovedá požiadavkám § 220 ods. 2 CSP. Odvolací súd výslovne poukázal na to, že rozhodovanie o výške nemajetkovej ujmy v peniazoch podľa § 13 ods. 2 a 3 Občianskeho zákonníka je založené na voľnej úvahe súdu. Odvolací súd vyhodnotil, že žalobca bol v nároku na zaplatenie nemajetkovej ujmy úspešný, avšak nie v plnom rozsahu, keďže výška priznanej sumy bola nižšia než požadovaná suma. Z tohto dôvodu bolo potrebné určiť náhradu trov konania z

priznanej sumy, a nie zo sumy pôvodne žalovanej. Námetka žalovaného, že mal byť aplikovaný mechanický pomer úspechu a neúspechu podľa § 255 ods. 1 a 2 CSP, smeruje proti správnosti právneho posúdenia trov konania, pričom takto formulovaná námetka nemôže založiť prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f) CSP.

97. Vzhľadom na vyššie uvedené dovolací súd uzatvára, že vadu konania v zmysle § 420 písm. f) CSP nezistil, a nezistil ani nesprávne právne posúdenie podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP, preto nedôvodné dovolanie žalovaného podľa § 448 CSP zamietol.

98. Vzhľadom na zamietnutie dovolania žalovaného dovolací súd sa už osobitne nezaoberal návrhom na odklad právoplatnosti prípadne vykonateľnosti napadnutého rozhodnutia (§ 444 ods. 1, 2 CSP) a vzhľadom na tento výsledok dovolacieho konania návrh bez ďalšieho nepovažoval za opodstatnený, o čom dovolací súd v súlade s ustálenou súdnou praxou samostatné rozhodnutie vyjadrené vo výrokovej časti nevydáva (napr. rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/616/2015, 4Cdo/144/2019, 4Cdo/108/2019, 9Cdo/72/2020).

99. Dovolací súd rozhodol o trovách dovolacieho konania aplikujúc § 453 ods. 1 CSP s použitím § 255 ods. 2 CSP a to vzhľadom na rovnaký čiastkový (ne)úspech strán sporu.

100. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.